

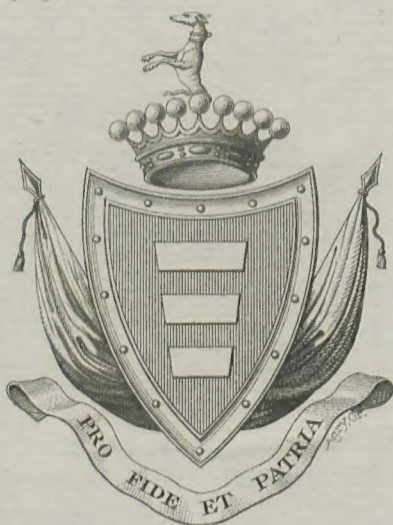
BIBLIOTEKA

Zakł. Nar. im. Ossolińskich

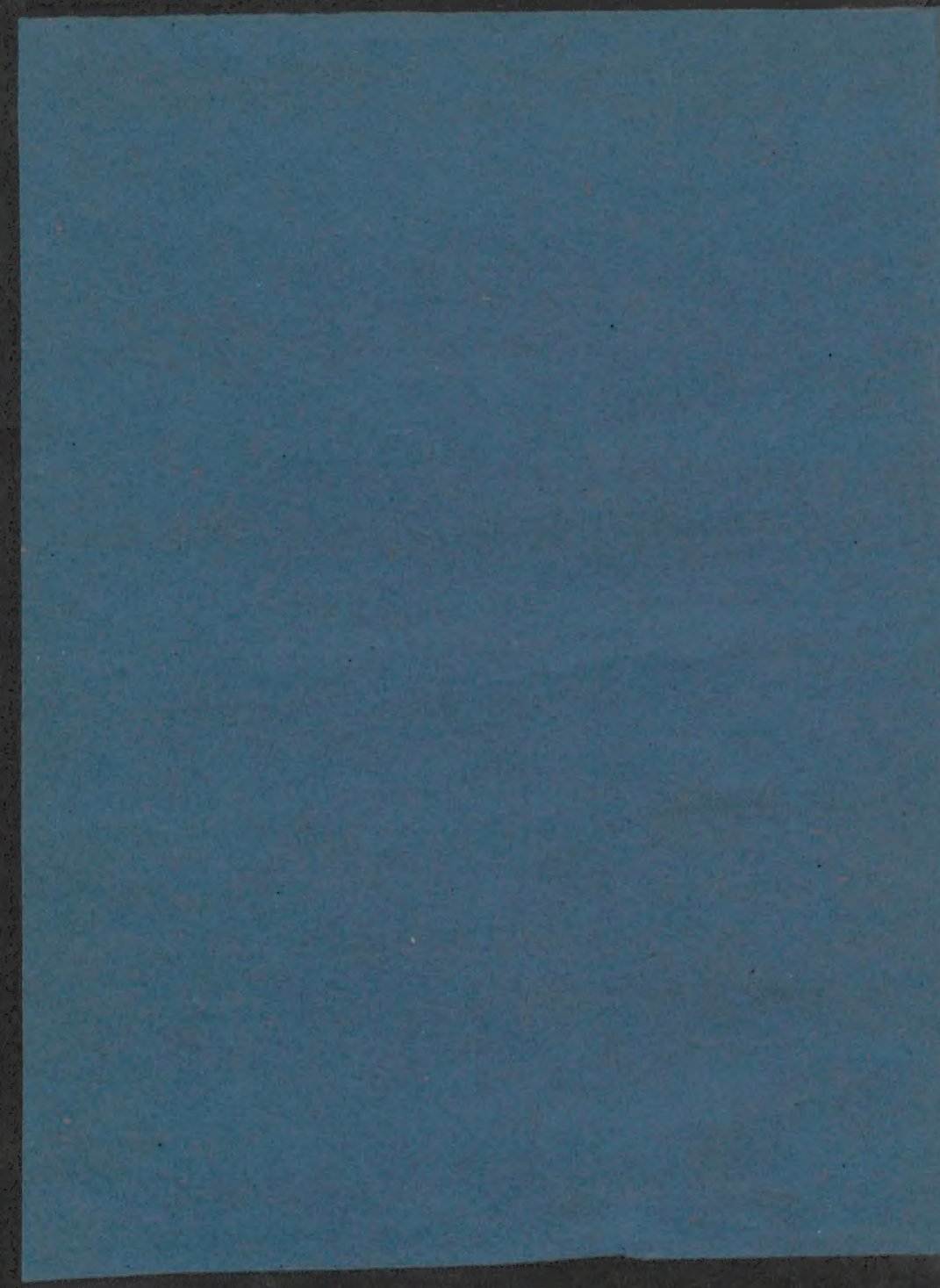
XVII

943

1675

*Ex Libris Com. Branicki
Sucha*

1. 5685 ~~*4 e 56 g-c-19*~~
MOSCOVIA

HOC EST,

De origine, situ, regionibus, mo-
ribus, religione, ac Republ.

1675

MOSCOVIÆ

COMMENTARIUS

Auctore

SALOMONE NEVGEBAUERO

à Cadano.

*Accesit tabula MOSCOVIÆ
Geographica.*

GEDANI

Typis Andreae Hünfeldi.

ANNO

SVpernè Regi Meo à Deo VICTORIA.

1613.

AUCTOR

ad

ZOILUM.

EX osibus lectum tibi
Hic porrigo os, ô Zoile,
Hoc rode sis, & linquito
Mi chartulas innoxias.

XVII - 843 - II

III. 11.

ILL^{mo} ET REV^{mo}
PRÆSULI AC DOMINO
D. LAURENTIO
GEMBICKI
EPISCOPO VLADISLAVIÆ
POMERANIÆQUE

MAGNO POLONIÆ CANCELLARIO
REGNI
SENATORI EMINENTISSIMO

Huncce
MOSCOVIÆ COMMENTARIUM

Amicorum persuasū & inducū

CONSCRIPTUM:

Ut robusto tanti herois patrocini
à Zoilis atque vituperonibus vindicetur,
Ethocquali quali publico præconio
Observant. cultusq; monumentum consecretur:

PRO INSIGNI ILLA BENEFICENTIA

A 2 QUA

QUA ET ANTE TRIENNIIUM ME EX GALLIA
ILL. CUM D.D. FIRLEIIS REDUCEM LOBAVIÆ,
ET PROXIMIS IN COMITIIS VARSAVIÆ,
illustrem ad mensam sæpius admissum,
munificâq; tandem cum gratiâ dimissum

INCLITUS HIC MUSAGETA

○ nullo meo merito liberalissimè affecit:

L. M. Q.

Instar votivæ simul ineuntis anni strenuæ

D. D. D.

SOLOMON NEUGEBAUER

à CADANO.

A. C. C I D I D C XII

IN

IN
MOSCOVIAM
Viri nobilis & clarissimi,
D. SALOMONIS
NEUGBAVERI
à CADANO.

Mirum, vix quisquam culto reperitur in orbe,
Cui sit delictum barbara barbaries.
Sunt tamen, ingenti qui perfunduntur amore,
Cum de barbarie haud barbara scripta legunt.
Moscorum certè qui barbara facta sequatur,
Nullus erit; quid enim? nil nisi barbaries.
Qui tamen expendant hæc te duce NEUGBAUERE,
Percupidèque legant, plurimi, opinor, erunt.
Quidni? sermo brevis, concinnus, & ordo perennis,
Hæc tria Lectorem suaviter afficient.

JOANNES DEMETRIUS
GORAYSKI
à Goray.

In eandem
PHALEVCVS
SBIGNEI GORAISKY
à GORAY.

 *Ua sermone frequentius feruntur,
Hac & scripta libentius leguntur:
Mos est omnibus unice probatus.
Quem noster bene novit ille NEUGE-
BAVER, sedulus ille singulorum,
Acta qua, vel aguntur, annotator.
Hoc scripto iubet esse notio-
rem
Nobis MOSCOVIÆ situm atque ritum,
Quam dudum celebramus ore passim.
Hinc amplum tibi surgit argumentum
Laudis, & merito videre dignus,
Cui Musæ aureolam parent corollam.*

Benevolentia ergò
script.

M. LAU

M. LAUBANI
IN
MOSCOVIAM

Nobil. & præstant. viri
SALOMONIS NEVGEBAUER
à Cadano Borufsi

EPIGRAMMA.

FAbula nunc Mosci sunt publica in omnibus oris;
Symposia hos pasfim, compitaque ipsa tonant.
Longa gravisque tamen fuerit via, plenaque damni:
Si loca ames propriis nunc ea nosse oculis.
En tibi sed medium se NEVGEBÆRVS obinfert,
Nostræ & avitæ auctor commodus historiæ.
Arte suâ nobis sumptuque dat hacce papyro;
MOSCOVIAM extra ipsam cernere MOSCOVIAM,
Flumina, agros, silvas, urbes, sacra, jura, penates,
Cum populo disces quisque deinde domi.
Regna SIGISMUNDO qui Moscoviana, quod opto,
Dedet: inoccidua hunc gloria laude vehet.
Regna cuique offers qui Moscoviana: deinceps
Gloria sit dispar NEVGEBÆRE tibi?

ΕΙΣ ΤΑΥΤΗΝ
ΤΗΣ ΜΟΣΚΟΒΙΑΣ
ΙΣΤΟΡΙΑΝ.

Ἰσχυρὴν συγγαφόμενος, καὶ πάντῃ κατ' αἶσαν
ἐν τῇδ' εὐφρονέων συγκαταξόμενος,
πρωτὰ πελαγίστας τηρέτω: τὸν χρόνον, αὐτὴ
τὸν τόπον, ἀνθρώπων ἥθεα καὶ φύστας:
νημερτές τε καὶ ἀτρεκέως λεγέτω, καὶ ἀμέμπτος:
πρὸς χάριν, ἢ μῦθος μὴ ποτ' ἀποβλεπέτω.
ἰσχυρὴς νόμος ἐστὶ, σαφῶς, φανερώς, καὶ ἀληθῶς,
ἀτρέτως τ' ἀνδρῶν ἥθε' ἀπαντὰ γράφειν.
ἰσχυρῇ ΣΑΛΟΜΩΝ' τῷδε ΝΕΥΓΕΒΛΗΡ' ἐνὶ τῇδε
ΜΟΣΚΟΒΙΩΝ μερόπων πάντ' ἐφύλαξεν ἐγὼ.
ἰσχυρὴς τηρεῖ νόμον, ἔννεκα τὸ κλέος αὐτῆς
Ἐπεὶ τῷ θανάτῳ ἄμμορον, αἰδίδον.

ΑΔΑΜ ΦΡΕΙΤΑΓΙΟΣ
τυμπανιστής.

M O S C O V I A E

C A P U T I.

*De Moscorum origine, linguâ, nomine,
& potentiâ.*

MOSCI gens seu potius progenies Russo-
rum, olim teste Plinio Roxolani dicti sunt, Mosco-
rum ori-
go.
quos tamen commutata aliquantulum litera
Ptolomæus tabula Europæ octava Rosola-
nos nominat, communiter olim Rusfi dicti, nomen à
quodam RUSSO fratre seu nepote LECHI Polonorū
principis, vel ab oppido vetusto Russo nuncupato, non
longè à Novogrodo sive Novogardia magna, vel etiā
à fulco gentis ejus colore sortiti sunt. At enim Mosci ad
veritatē propiūs accedentes, Rossejam antiquis appel-
latam asserunt, quasi gentem dispersam seu dissemi-
nam. id quod nomen ipsum indicare videtur: Rosseja
enim Rus-sis disseminatio seu dispersio dicitur. Quod
ita se habere, varij populi incolis etiamnum permixti,
& diversæ provinciæ RUSSIÆ passim immixtæ &
interjacentes palam testantur. Moscis ut origo, ita Moscorū
lingua.
B & lin.

Mosco-
rum no-
men.

Origo
Princi-
pum Mo-
schorum.

& lingua communis est cum Russis, Polonis, Cas-
bijs, Silesijs, Bohemis, Moravis, Bulgaris, Croatis, Ra-
cijs, Serbijs, Illyrijs, ac universò nomine Slavonico, li-
cèt dialectis adeò varient, ut nonnulli ex his populis
vix se invicem intel igrant. In hanc linguam libri sacri
non pauci operâ divi Hieronymi & Cyrilli translati
sunt. Præter quoque annales patrios Alexandri etiam
Magni, Romanorumque Cæsarum, itemq; M An-
tonij & Cleopatæ memoriam iis commendatam li-
teris tenent. Acceperunt autem nomen Mosci, vel ab
urbe MOSQUA, illius regionis metropoli & regiâ
Principis Moscorum, vel, ut alius, & quidem rectius,
placet, à MOSQUA fluvio urbem aluente. Genus
Rusfiæ Principum referunt annales Rusfici ad V A-
RAIOS fratres tres, Ruricum, Sineum, & Trubor-
um, qui circa annum Christi octingentesimum se-
xagesimum primum apud Russos Septentrionales re-
gnasse feruntur. Ac RURICUS quidem natu major No-
vogardiæ, re iqui duo fratres alijs Rusfiæ partibus Bia-
lojeziorensi & Isborien si præfuere, quibus tamen non
multo post, nullâ prole relictâ, defunctis, Ruricus in
ditionibus illis successe, & filium IGORUM post
se reliquit. Hic ex Olga Pleseoviensi filium SVEN-
TOSLAUM sive Stoslaum suscepit, qui multa cum
vicinis bella gesfit, tandemque ab illis cæsus est, filijs
tribus

tribus, Ieropolco, Olega, & Ulodimiro, inter quos adhuc vivens principatum partitus erat, relictis. Et IEROPOLCO quidem Kiovia, OLEGO Dreulanos (qui fortè Bulgari sunt, à lignis vel sylvis ita dicti) VLODIMIRO verò è Malusfa concubina procreato Novogardiam concessit. Hic fratribus, qui bellum ipsi intulerunt, à se peremptis, Russia potius est tota. Ab hoc omnes dein Russiæ Principes profectos, proditum est. Is enim, cum duodecim reliquisset filios, Russiæ principatum inter eos sic diviserat, ut Viscesslao natum majori Novogrodum, Izaaslao Poloscum, Stopolco Tuveram, Iaromiro Rostoviam tradiderit. Nec multò post, defuncto Viscesslao, attribuit Novogrodum Iaroslao, Rostoviam Borisso, Glebo Muromum, Stoslao Derevos, Vusevolodo Vulodimiriæ, Mescislao Torocanum, Stanislao Smolenscum, Sudislao Plescoviam, Podvviso Volyniam. Verùm ij partitione paterna non contenti, post mortem eius bellum inter se civile concitabant. Ex his SVENTOPOLCUS, qui cognita patris morte Kiovia occuparat, duobus fratribus Glebo & Borisso, qui postea à Russis in divorum numerum relati sunt, dolo occisis, à Jaroslao tertio fratre caesorum necem ulciscente, superatus, & Kioviensi principatu ejectus, in Poloniã ad BOLESLAUM Regē confugit, cujus ro-

gatu Boleslaus adversus Iarossaum expeditionem suscepit, eumque profligavit. Post illos **ULODIMIRUS** cognomento Monomachus Iarossai ex Vsesvolodo nepos, cuius adhuc hodie apud Russos nomen est, imperio potitus fuit. Quod interpellatum, quidem interim à posteris Sventollai, qui avitum recuperare principatum conati fuerant, penès Vlodimiri posteritatem nihilominus remansit, ac sequentibus temporibus Andreas Susdaliensis Dux, ab eadem Vlodimiri stirpe profectus, foedere cum undecim aliis cognatis ducibus inito, eiectis Vlodimiri monomachi posteris, qui Kioviā tenuerunt, **MICISLAUM** filium ei imposuit. Hic primus principatū in Susdaliensem domū imperiique domicilium Vlodimiriam transtulit, cum initio imperii Russici sedes Novogardiæ, inde Kioviæ, posterioribus verò temporibus, priusquam Moscoviam à Daniele Moscorum Principe **ALEXANDRI** filio transferretur, Vlodimiræ fuisset. Eum Principatum qui tenebat, licet imperium in reliquos cognatos Duces non haberet, Magni tamen Ducis nomine utebatur, dignitateque ac honore, cæteris maiestatem eius comiter observantibus, antecedebat. Cumque honoris antea vel successionē, vel reliquorum omnium studiis uni deferretur, interdum vi & armis

armis occuparetur, postquam eos Tartari sibi sub-
jecissent, GEORGIO Principe victo caesque,
ab iis peti cepit. Ab illo enim tempore Rusfi
Tartaris tributarii fuere, atque ex ipsorum arbitrio
Duces sibi constituere. Danieli succedit filius natu-
minimus IOHANNES cognomento Kaleta, quod
assidue ad erogandas eleemosynas peram secum ge-
staret. Huius filii fuere Simeon, Iohannes, & Andre-
as. SIMEONI pater Vlodimiriam & Moscoviam
adsignavit, cui absque liberis mortuo succedit IO-
ANNES frater, qui filium habuit DEMETRI-
UM, ex quo nati sunt Basilius, Georgius, Andreas,
Constantinus, & alii tres. BASILIUS post patrem
imperavit. Hic, filio suo cognomini ob matrem adul-
terii suspectam praeterito, moriens fratri GEORGIO
gubernacula tradidit, qui nepotem diu in vinculis de-
tinuit. Moriturus tamen, quamvis duos haberet fili-
os, Andream & Demetrium, (conscientia forte per-
motus) BASILIO nepoti imperium tradidit. Cui
postea patruales, conspiratione contra eum facta bel-
lum faciunt, eumque regno exuunt, ac tandem oculis
privant. Verum a Novogardensibus adjutus, impe-
rium recuperavit, & pacate illud obtinuit. Succedit
illi IOANNES filius, qui rebus Rusficis obscuris ad-
huc magnam claritatem attulit, primusque eam, ad

quam nunc excreverunt, potentiam fundavit. Dum cum reliquorum filios & nepotes, quos potuit, è medio sustulit. Novogardiam Magnam, totius Septentrionis emporio celeberrimam urbem, per fraudem cepit, & in servitutem redegit, & complures arces atque castella finitima, quæ magno Ducatui Lithvanix parebant, sui juris fecit. Primus hic Polonis & Livonibus bellum intulit, Tartarorumque jugum primus excussit. Pari ratione filius eius BASILIUS potentiam, cuius pater fundamenta jecerat, in immensum ferè auxit. Smolenscensem Ducatum SIGISMUNDO Regi Polonix proditione Michaelis Glinskii Rusi Ducis eripuit. Casanos terra marisque oppugnavit, duces agnatos ditionibus suis privavit, & Plefcoviam civitatem liberrimam ac ditissimam suæ potestati subiecit. Ei successit IOANNES BASILIDES cognomine, qui Casanensem & Astracanensem regna suæ potestatis fecit, & mari Caspio in potestatem accepto, ad Persidem ferè imperium protulit. Livonix maximam partem per Livonum dissensionem occupavit, Polociam temporibus Augusti Regis cepit, cum Svecis prospero successu bella gessit. Eo denique potentix pervenit, ut non finitimis modò, sed remotioribus etiam quibusque gentibus terrori esset, omnesque alios Principes præ se contemneret

neret ac nullam gentem esse existimaret, quæ potentiâ atque opibus secum contendere posset, aut auderet. Huic ex priore conjuge Anastasiâ duo fuerunt filii, Ioannes & Theodorus: ille acer & impiger, hic stupidus, & ad regni gubernacula inhabilis. Ac Ioannes quidem post à patre Icipione ferrato percussus, magnocū patris dolore obiit, tyrannus verò matrimoniū aliquoties cū nobilibus quibusdā puellis repetijt, easq; ni intra menses aliquot prolem conciperent, in monasterium detruxit. Tandem ex septima, quam id temporis, cū Rex STEPHANUS felicissimæ memoriæ Vielicoluco in potestatem suam redactō ingentes in Moscoviam copias admirabili cum terrore omnium circumduceret, duxit, filium Demetrium suscepit. Cū verò Mosci matrimonii iterationem admodū detestentur, ac quartum, ne dum septimum, pro il legitimo & Christiano homine indigno habeant, Demetrius hic non admodum in precio habitus cum matre in Ducatum Susdaliensem ablegatus est, ibique à Præfecti sui filio cultro læsus, miserè periisse perhibetur. De quo tamē alii aliter. IOANNI Basilidi extincto successit filius THEODORUS, ingenij stupiditate laborans, cui pater Consiliarios ex præcipuæ notæ proceribus quatuor adjunxit, qui non vi principis ac Reipublicæ salutem curarent. Sub quo Mosci

Mosci liberio rem vivendi rationem ingressi, facultatibus amplificandis operam dederunt, aliumque & quidem politioris victus corporisque cultum secuti sunt. Cùm verò annis tredecim imperio præfuisset, tandem absque prole ex hac vita excessit. Huic successit BORISSUS HODUN, cujus scrorem Theodorus defunctus princeps sin matrimonio habebat, unanimi omnium consensu ad regni gubernacula vocatus, quòd cùm vivo adhuc Theodoro summam rerum obtineret, comitate ac benevolentia multorum animos sibi conciliasset. Ad fastigium hoc evectus, summam in imperio constituendo prudentiam usus est, ac militibus primùm omnibus ac præsidarijs stipendia persolvit, Germanis ex Livonia annis superioribus in Moscoviam abductis liberam ad suos redeundi facultatem, reliquis verò manere volentibus privilegia atque immunitates concessit, virginibus etiam pauperioribus dotes ac vestimenta largitus est. Hoc ita imperium administrante, DEMETRIUS in Polonia redivivus factus est, qui secundùm alios aliquot ante annis Borisijussu, ne ipsi ad imperium obstaculo esset, cædi destinatus erat, sed astu puer eiusdem ætatis, & vultu non absimilis subornatus, ejus in locum interfectus est. Interim hinc inde in monasterijs apud suos educatus, in Rusiam tandem pervenit, fortunamque suam ac
genus

genus Constantino Visniovecio Duci, & dein Georgio Mnischek Palatino Sendomiriensi indicavit, adeò constanter, ut quibusdam signis fidem plerisque faceret. Itaque quinque millibus militum clam conscriptis, quibus deinde non parua manus limitaneorum, eorumque veteranorum accessit, duce Palatino Sendomiriensi in Moscoviam contendit. Ac primum quidem cum exercitu Borissi, ad quem jam fama de Demetrio pervaserat, collatis signis conflixit, variâ initio fortunâ, sed post Demetrio in fugam acto. Quâ clade acceptâ Demetrius Rilsium arcem profugit, ubi non exiguam suorum partem è fuga collegit, ac per dies aliquot corpora refici iussit. Quò loci haud multò post Borissi exercitus ad Demetrium inde expellendum venit, quo cum Demetrius congressus, eos non paucis interfectis fudit fugavitque. Ad quam fortunæ inclinationem quinque opportunæ situ arces unâ cum subjectis territoriis sponte se Demetrii potestati permittère. Dum hæc fiunt, Borissus audientis exterorum Principum legatis vacans, repente non sine veneni suspitione mortem obit. Quam secuta est magna animorum mutatio. Demetrius enim ex incerto certum sibi regnum habere visus, ipsum Moscoviæ metropolim nullâ morâ interposita ingressus, ingenti populi acclamatione magnus Dux salutatus, ac paulò

paulo post diademate insignitus est. His peractis, & provinciis, ut videbatur, tranquillatis, legatum in Poloniam ad Regem misit, petiit, ut sibi MARIANAM Georgij Mniscij Palatini Sendomiriensis præclare de se meriti filiam ducere uxorem liceret. Cum qua post anno sequenti nuptiæ magno splendore in ipsa Moscoviæ metropoli celebratæ sunt, & nuptiis non dum finitis à suis crudelem in modum trucidatus est. Atq; hæc de origine, situ, ac potentia Moscoviæ Principum pauca præmissa sunt.

CAPUT III.

De amplitudine ac terminis M. Ducatus Moscoviæ.

Magni-
tudo
Mosco-
viæ.

PRotenditur autem Moscorum Principis imperium adeo longè latèq;, ut aliquot Asiæ spacia cõplectatur, aliquot etiã Europæ, ea que minimè parva. Sunt qui illud in longitudinẽ ad septingenta milliaria Polonica seu Germanica obtinere asserunt, à Livoniæ finibus usq; ad Iuhoriam in Asia: in latitudine verò ad mare Caspium ad sexcenta. Bilibaldus Pirckheimerus Norinbergenfis, qui vixit tempore Basilii magni Ducis Moscorum, in Germaniæ suæ descriptione asserit, Moscorum ditio- nem per quingenta milliaria Germanica & magna quidem in orientem se extendere. Cui sententiæ evidenter subscribit Matthias Miechovius rerum Polonicarum non indiligens scriptor in sua Sarmatia Europæa, dum à Smolensco per Moscoviam urbem ad Orientem progrediendo usq; ad Iuhoriam sive Iuh- ran, qui Moscoviæ terminus versùs Scythiã est, quingenta mi- liaria integra numerat. Accessere post Casanenle & Astracanẽ- se Tartarorum regna, à IOANNE BASILIDE tyranno Mo-

scoviæ

scoviæ

Scoviae adjecta, quae ferè ad ducenta milliaria patent. Est igitur MOSCOVIA hinc inde varijs gentibus contermina: à meri- Terminis
die atq; oriente Tartaris cingitur, septentrionale latus Oceanus Mosco-
Scythicus ambit, ad occidentem tenent Lapones gens sylve- via,
stris, nec ulli populo commercio linguae nota. Post hos Austru
versus incolunt Sueci, Finlandi, Livones, & juxta hos Litvani.

CAPUT III.

De Chorographia Moscoviae, ac primum de Ducatibus.

Continet autem Moscovia in se Ducatus, provinci- Mosco-
as, regiones, & populos varios. Ac inter Ducatus via chor
quidem MOSCOVIA principatum tenet, pro- ogra-
vincia nec lata nimis, nec fertilis: cujus fecunditati phia,
ager ubique arenosus, qui mediocri siccitatis aut hu- Mosco-
miditatis excessu segetes enecat, plurimum officit. via regio
Accedit ad hæc aspera nimis aëris intemperies,
quæ hyemis rigore solis calorem superante fata quan-
doq; ad maturitatem non perveniunt. Etenim tam in-
tensa ibi nonnūquam sunt frigora, ut quæadmodū æ-
statis tempore apud nos æstu nimio, sic ibi frigore im-
mensa terra in hiatum discedat: aqua etiam tum in
aërem effusa, sputumque ex ore projectum, ante-
quam terram contingat, gelentur. Tota porro regio
non ita diu admodum silvosa fuit, id quod ex ma-
gnarum arborum truncis, qui etiamnum extant,
apparet. Quæ quamvis agricolarum studio ac o-
perâ satis culta sit, ijs tamen, quæ in agris

auguol

C 2

proves

proveniunt, exceptis, reliqua omnia ex circumjacentibus provinciis eò afferuntur. Nam frumento oleisque abundat communibus: cerasa dulciora, nucesque (avellanis tamen exceptis) inibi non reperiuntur. Aliarum arborum fructus habent, sed insuaves. Melones autem singulari cura ac industria seminant, terram fimo permixtam in areolas quasdam altiores componunt, inque eas semen condunt. Hac arte calori ac frigori immoderato æquè succurritur. Nam si fortè æstus nimius fuerit, rimulas tanquam spiracula quædam, ne semen calore nimio suffocetur, per fumum terræ mixtum faciunt: in frigore verò nimio lætaminis calor seminibus reconditis præstat auxilium. Melle hæc provincia ferisque præter lepores caret. Animalia nostris longè minora sunt, neque tamen cornibus destituuntur, ut Miechovius refert in Sarmatia Europæa. Jam verò urbs ipsa MOSCOVIA inter reliquas Septentrionis civitates eminentissima, orientem versùs multum porrigitur; tota lignea, satisque ampla, quæ procul spectantibus amplior, quam re ipsa sit, apparet. Nam horti areæque in qualibet domo spaciøsæ magnam Urbi accessionem faciunt, quam fabrorum aliorumque opificum igni utentium extra civitatem longo ordine protensæ ædes, inter quas sunt prata & agri, etiam adaugent. Ab urbe haud longius-

Mosco-
via civi-
tas.

longiusculè domunculæ quædam apparent, & trans
fluvium villæ, ubi BASILIUS Moscorum princeps
satellitibus suis novum oppidulum Nali (quod eo-
rum linguâ infunde significat) condidit, eò quòd cum
alijs medonem cerevisiamque bibere, exceptis paucis
diebus in anno, prohibitum sit, ijs solis bibendi pote-
stas à Principe permissa sit: atque ob eam rem, ne cæ-
teri illorum convictu corrumperentur, à reliquorum
consuetudine sunt sejuncti. Propter urbem sunt quæ-
dam monasteria, quæ vel sola longè prospicientibus
una quædam civitas esse videntur. Porro vasta ci-
vitatís magnitudo facit, ut nullo certo contineatur
termino, nec muro, fossâ, propugnaculisvè commo-
dè muniri queat. Plateæ tamen quibusdam in lo-
cis, trabibus transversim ductis, obstruuntur, adhibe-
tisque custodibus ad primam noctis facem ita obfiro-
mantur, ut nemini noctu aditus post statam horam
illac pateat; postquam qui deprehensi fortè fuerint à
custodibus, aut verberantur spolianturque, aut in car-
cerem compinguntur, nisi vel noti honestique viri fue-
rint (nam hi à custodibus ad sua deduci solent). Atque
tales custodiæ, quâlibet in civitatem patet aditus, lo-
cari solent; reliquam enim urbis partem Mosqua flui-
vius circuit, in quem sub ipsa urbe lausa illabitur, qui
ob altas ripas rarò vadari potest. In hoc molendina

complura in publicum civitatis usum fabricata sunt; hisq; fluviiis civitas nonnihil munita esse videtur, quæ præter paucas ædes lapideas, templa, atq; monasteria, prorsus lignea est. Ædiū ea in urbe numerus vix credibilis refertur. Civitas hæc tam ampla atq; vasta, admodum lutosa est, quā ob rem in vicis ac plateis, alijsq; celebrioribus locis, pontes passim extructi sunt. Est in ea castrū, ex lateribus coctilibus coagmentatū, quod ab una parte Mosqua, ab altera Neglina flumine alluitur. Castrū autē tantæ magnitudinis est, ut præter amplas ac magnificè exædificatas ex lapide Principis ædes, Metropolitanus Episcopus, Principis item fratres, proceres, alijque quamplurimi spaciosas in eo ædes ligneas habeant. Ecclesiæ ad hæc in eo multæ, ut amplitudine sua civitatis propemodum formā repræsentare videantur. Hoc roboribus tantum initio circumdabatur, atq; ad magni Ducis Ioannis tempora usq; parvum ac ignobile erat. Eius castri propugnacula, basilicæ, cum principis palatio more Italico erecta sunt. Multæ autem in hoc sunt ecclesiæ, lignæ fermè omnes, duabus tamen insignioribus, quæ ex lateribus constant, exceptis: quarum altera divæ Virgini, altera divo Michaëli Archangelo est sacra. Regionis cœlum adeò salubre est, ut ibi ultra Tanais fontes, præser-

Mosco-
via cœli
quale,

tim

tim in Septentrionem , atque etiam magna ex parte Orientem versùs, memoriâ hominum nulla unquam pestis sævierit. Habent tamen interdum intestinorum & capitis morbum quendam , pesti haud dissimilem, quem ipsi calorem vocant, eo qui corripitur, paucis diebus pereunt. Accùm in tam salubri regione degant, si quando Novogrodi, Smolensci, ac Plescoviæ pestis grassatur, quoslibet illinc venientes regione suâ metu contagij excludunt. Incolæ hujus Provinciæ omnibus astutiores & fallaciores esse perhibentur, fluxa imprimis in contractibus fide, cujus rei ipsi haud ignari, si quando cum externis commercia habent, quò majorem fidem obtineant, non Moscosse, sed advenas esse simulant. Longissimus hic dies in solstitia æstivo septendecim horarum cum tribus quadrantibus esse fertur. Certa poli elevatio sciri non potest, quamvis nonnulli quinquaginta octo graduum se accepisse dicant. Quidam facto per astrolabium periculo, utcunque solem nono Junij die in meridiem observatum quinquaginta octo graduû referût. Ex qua observatione cõputatione hominum harum rerum peritorum, deprehensum est, altitudinem poli quinquaginta graduum esse; longissimum autem diem septendecim horarum & unius quadrantis,

Orienti

Vulodi-
miriensis
Ducatus

Orienti obvertitur **VULODIMIRIENSIS** Ducatus, cujus ager adeò est frugifer, ut ex uno tritici modio sæpè viginti, nonnunquam triginta modij proveniant. Eam Clesina fluvius præterfluit, cæterà sylvæ magnæ vastæque cingunt. **CIVITAS** ipsa magna, sed quæ castrum ligneum sibi conjunctam habet. Hæc à tempore **VULODIMIRI** (pòst Basilij dicti) qui eam condidit, nomenque suum indidit, Rusiæ metropolis fuit usque ad Ioannem, qui inde sedem in Moscoviam transtulit. Sita est inter Volgam & Occam, triginta sex à Moscovia in Orientem miliaribus. A Vlodimiria viginti quatuor miliarum rectà in Orientem in vastis sylvis Ducatus olim fuit, cujus populi Muromani vocabantur, animalium pellibus, melle, & piscibus abundantes.

Novo-
grodi in-
ferioris
Ducatus

A Vlodimiria in orientem ulteriùs procedendo, **NOVOGRODIÆ** inferioris Ducatus incurrit, qui Vlodimiria fertilitate rerumque copiâ æquatur. In hoc Ducatu est civitas ampla ac lignea **NOVOGRODIA** sive Novogardia dicta, à qua & regio ipsa nomen accepit, emporio longè nobilissima, cui ob lini ac canabis optimi abundantiam inter reliquas Moscoviæ urbes faciliè datur palma. Sita autem est ad Volgæ & Occæ fluviorum confluxum. Castrum huic civitati adhaeret, quod **BASILIVS** Princeps ex lapide

Novo-
grodi
civitas.

lapide in scopulo posuit, contra Czeremissorum impressiones. Distat autem à Moscovia centum miliaribus, & facit Christianæ religionis terminum. Nam licet Moscorum Princeps ultra Novogardiam hanc castrum, quod Sura à fluvio ejusdem nominis indigitatur, habeat; tamen intermixtæ sunt gentes Czeremissi & Mordvvi, qui Mahometanam superstitionem amplectuntur.

A Novogrodia inferiori ad occidentem non nihil reflectendo REZANENSIS Ducatus inter Occam & Tanaim fluvios situs est. Hæc cæterarum omnium est fertilissima provincia, in qua, ut fertur, singula grana frumenti binas quandoque pluresve spicas proferunt, quarum culmi tam densè succrescunt, ut nec equi facillè transire, nec coturnices inde evolare possint. Mellis, piscium, avium, ferarumque ibi magnus proventus, arborum etiam fructus longè Moscoviæ fructibus nobiliores. Gens animosa atq; bellicosa. In hoc Ducatu est homonyma civitas <sup>Rhezan-
ner: Du-
catus.</sup> <sup>Rhezan
civitas.</sup> li-
gnea juxta ripam Occæ. Erat in ea castrum, quod IAROSLAVUM vocabatur, cujus nunc præter vestigia nil extat. Prope oppidum hoc Occa fluvius insulam efficit, quæ STRUP dicitur, ingens olim Ducatus, cujus princeps nemini subjectus erat, qui jam funditus extinctus est. TULLA oppidum quadraginta ferè
D millias

milliaribus à Rezano, à Moscovia verò in meridiem triginta sex miliaribus distat: estque ultimum oppidum ad campestria deserta, in quo BASILIUS castrum ex lapidibus construxit, quod fluvius ejusdem nominis præterlabitur. Uppa verò alius fluvius ab Ortu castrum alluit, Tullæque fluvio junctus, Occam supra Vorotinum viginti ferè miliaribus influit, à cuius ostiis non ita procul O D O I O V V castrum est positum. A castro Odojovv non nihil in meridiem reflectendo, M S C Z E N E K locus palustris est, in quo etiamnum vestigia extant. Circa hunc locum adhuc quidam habitant, qui necessitate imminente in paludes illas seu castrum refugiunt. C O R S Y R A in ripa Occæ fluminis oppidum est ligneum, à Rezano viginti octo miliaribus distans. Habebat aliquando sui juris dominum, sed nunc in ditionem Moscorum Principis redactum est. C O L U G A oppidum & castrum ligneum ad Occam fluvium, triginta sex miliaribus à Moscovia abest. Conficiuntur ibi affabrè cælata pocula lignea, aliæque ex ligno res ad cultum domesticū pertinentes, quæ inde in Moscoviam, Litvaniam, aliasque conterminas regiones passim deferuntur. Solere eo in loco Princeps quotannis præsidia sua contra Tartarorum incursiones habere.

V O R O T I N E N S I S Ducatus cum civitate

tate

Corsyra
opp.

Coluga
opp.

tate & castro cognomini, ad Occam fluimen sito, tribus supra Colugam miliaribus abest. Vorotini
Ducatus.

A Moscovia in meridiem dextrorsum si iter faciendum sit, SEVERIENSIS Ducatus se ostendit, qui a Borysthene ad Mscenecum oppidum longè Severien.
Ducatus. latèque extenditur, ac densissimis ferarum silvis clarus est. Ager quatenus colitur, ferax est: silvæ hermillis, aspreolis, martibus, & melle plurimum abundant. Gens propter asidua cū Tartaris bella acris & strenua. Erant autem Duces Severienses primū juris Polonici, sed postea magnis Lithvaniæ Ducibus permultos annos parebant. Tandem à CASIMIRO Poloniæ Rege, magnoque Duce Litvaniæ, ad IOANNEM Moscorum Principem ultro defecerunt, non magnā re offensi, nempe quod cū Vilnam venissent ad Regem, quodā tempore intromissi nō sint. Cūmq; unus ex illis importuniū urgeret, ac digitum foribus paulū adapertis inseruisset, janitor eundem attractis vehementiū foribus prescit, & confregit. Ac luit quidem capite pœnam janitor, non tamen eo Principum ira satiata fuit: quin ij rectā ad Moscum profecti, ei se suaq; omnia subjecerunt. Verū tandem, prout aliis multis Moscorum Duci subiectis contigit, perfidiæ innocenter accusati, à BASILIO tyranno principatu exuti sunt. Castra oppidaq; in eo sunt non pauca,

Novo,
grodecii
Severi-
ense.

inter quæ Novogrodecum Severiense dictum, Starodubum, Potivolum, Czernihovum, & Branscum celebriora sunt. NOVOGRODECUM oppidum & arx ligænea, in qua olim Ducû Severiensium sedes erat, distat à Potivolo octodecim, à Starodubo verò quatuordecim miliaribus. Ad hoc oppidum à Moscovia dextrorsum meridiem versûs per Colugam, Vorotiniam, Serenscum, & Branscum centum quinquaginta miliaribus pervenitur. Czernihovum triginta à Kiovia miliaribus, totidem à Potivulo abest. Starodubum à Potivulo triginta duobus: Potivolum verò à Moscovia centum quadraginta, Kioviâ sexaginta, Bransco triginta octo miliaribus distat. Euntibus Potivolo in Tauricam per solitudinem, fluvij Sna, Samara, & Ariel occurrunt, ex quibus posteriores duo latiores profundioresque sunt: in quibus trajciendis dum viatores diutius nonnunquam detinentur, à Tartaris sæpe circumveniuntur capiunturque. Post hos Koisinskavoda, & Moloscha fluvij se ostendunt, quos novo quodam trajectionis genere superant: reflectas arbusculas in fasces colligant quibus se suaque imponunt, atque ita remigantes secundo fluvio in alterum litus deferuntur. Alij hujusmodi fasces caudis equorum alligant, qui flagris impulsî, natantes in ulterius

rius littus, homines secum trahunt, transferuntque.

Sequitur S M O L E N S C E N S I S Ducatus urbe ingenti insignis, ad Borysthenem fluvium exædificatâ.

Smolen-
scen Dux
catus.

Arcem muro cinctam in ulteriori fluminis ripa habet, in qua plurima ædificia lignea in civitatis formam extructa sunt. Hanc una ex parte Borysthenes munit, ex altera verò fossis profundis, stipitibusq; acutis munitur: in medio autem arcis templum divæ Virginis in scopulo locatum est. Hanc urbem & arcem B A S I L I U S Moscorum princeps sæpius, & quidem graviter oppugnabat, sed non vercante belli fortunâ nil efficere potuit, donec Michael Glinicius Dux Russus ad prædictum Basilium, interfecto per insidias Ioanne Zabrezinio, magno Lithvaniæ Mareschalco, rerum tum potiente S I G I S M U N D O I. profugit, & arcem S M O L E N S C U M denuò ingentibus cum copiis Moscorum acerrimè obsedit. Cùm verò nec obstinatâ oppugnatione, nec terribili tormentorum apparatu ac vicquicquam profecisset, ad dolos & machinas argentearum confugit, præsidioque largitionibus corrupto, haud magno labore S M O L E N S C O potitus est, centesimo, postquam à V I T O L D O magno Lithvaniæ Duce Lithvaniæ adjecta fuisset, anno. Quæ recens di-

Smolen-
seum ci-
vitas.

vino favente numine & auspiciis SIGISMUNDI
III Regis victoriosissimi vix per sesquianni spacium
obsidione cincta, tandem in potestatem regiam ve-
nit. Quam fortunata ut Deus perpetuare sinat, op-
tandum meritò. C I V I T A S ipsa in valle sita, colo-
libus undique & silvis spicis, quibus pellium divers-
farum multitudo provenit, circumvallatur. Distat au-
tè SMOLENSCUM à Moscovia octoginta miliaribus,
quamvis communiter centum computentur. Hunc
principatū sub B A S I L I O Moscorū principe VI-
T O L D U S magnus Litvaniæ Dux Moicis anno su-
pra millesimū quadringentesimū decimo tertio ade-
merat. Eundem B A S I L I U S anno millesimo quin-
gentesimo decimo tertio SIGISMUNDO I Po-
loniæ Regi eripuit. Sunt & alia hujus Ducatus oppida
& castra, videlicet Drohobus & VViesna, oppida li-
gnea ad Borysthenē posita, quorum illud à Moscovia
septuaginta duobus, à Smolensco octodecim milliaribus:
hoc verò à Moscovia quadraginta, à Mosaisco vi-
ginti sex, à Drohobus octodecim miliaribus abest.
M O S A I S C U M quoque oppidum & castrum ligne-
um, circa quod magna diversicolorū leporū copia est,
soletque ibi Princeps quotannis venationes instituere
suas, ac Principum diversorum oratores audire. Di-
stat autem à Moscovia meridem versùs octodecim
milia-

Mosai-
seum op:

milliarium intervallo , à Viesma verò viginti sex.

BIELÆ SIVE BILLOIÆ Ducatus tantæ amplitudinis nō est, ut longâ opus sit commemorat^{Bielæ Du-}
tione. Habebat quondâ proprii juris Principē, qui Lit^{catus.}
vanæ Principibus tributarius erat. In hoc Principatu
BIELA civitas cū castro Obschæ fluvio vicina est, in
vastis silvis. Itaque à Moscovia sexaginta, à Smolensco
verò triginta sex milliaribus abest.

RSOVIÆ Ducatum Volga fluvius celebrem
facit, in quo civitas & arx lignea ejusdē nominis Vol^{Rsoviæ}
gæripis proxima conspiciuntur. Distat autem à Mos^{Ducatus}
scovia Occidentem versùs viginti tribus milliaribus.
Ultra hanc civitatem aliquot milliaria Occidentē ver-
sus procedendo, silva est Wolkovk filies dicta, in qua
palus Vronovv, ex qua fluvius quidam emergit, duo-
bus milliaribus emensis, in lacum Volgo influens, un-
de rursus aquarum multitudine adauctus egreditur,
Volgaq; à lacu, ex quo ortum habet, indigitatur. Op-
pida Ducatus hujus sunt VOLOCZ civitas & castrū, ^{Volocz}
ad Occidentē æquinoctiale viginti quatuor miliaribus ^{op. &}
à Moscovia sese protendentia, à Mosaisco duodecim ^{castrum.}
ferè, à Tvera viginti. Hic Princeps Moscoviæ quotan-
nis consuevit animū, falconibus lepores insectando, rei-
laxare. WIELIKOLUKI castrū & oppidum in oc-
cidentem, à Moscovia centum quadraginta, à No-
vogare

vogardia magna sexaginta ferè, Polocia verò triginta miliaribus distat: ab amplitudine ac frequentia urbis circumjacentis regionis totius amœnitate nomen induit, estque ab utraque fluminis ripa arcu latissimè circumjectum, quamvis mœnibus ac turribus ligneis, fossis etiam satis amplis munitum. Arcem hanc sanè munitissimam divus STEPHANUS Rex in bello Moscovitico feliciter oppugnavit & expugnavit. TOROPECZIA castrum cum civitate inter Vuelicolucum ac Smolenscum ad confinia Litvanix, à Vielicoluco octodecim ferè miliaribus abest.

Toro-
peczia
op. &
castrum.

Hæc arx cum cæteris sibi adjacentibus, videlicet, Drohobus, Biela, & Bransco bona cum Severiensis Ducatus parte uno eodemque tempore per deditionem in Moscorum Principis IOANNIS BASILII potestatem devenerunt, regnante tum Alexandro Poloniae Rege, magnoque Litvanix Duce.

Tuercensis
Ducatus.

TVUERENSIS Ducatus ampla olim ditio, una ex magnis Rusiæ principatibus, ad Volgam fluvium, triginta sex miliaribus in occidentem æstivalem à Moscovia distans, habet oppidum ingens, quod Volga interfluit. In altera autem ripa, quæ Tuerza Moscoviam spectat, castrum habet, ex cujus opposito Tuerza fluvius Volgam influit. Porro CIVITAS hæc sedes erat Episcopalis, vivente IOANNE Moscorum

Tuercensis
opp.

scorum Principe Basilij patre, quo tempore Tverens
sem principatum magnus Dux BORIS tenebat. Cui
jus postea filiam Mariam J O A N N E S Moscoviæ
Princeps uxorem duxerat, ex eaque Ioannem primo
genitum suscepit. Borisso autem mortuo MI
C H A E L filius succedit, qui postea à sororio suo
Moscorum Principe Ioanne ejectus, exul in Lithvania
vitâ defunctus est. Hæc civitas monetam argenteam
habet propriam, quæ valore Moscovitiæ æquatur.
T E R S A C K oppidum decem milliaribus à Tveria,
ejus pars dimidia Novogardiæ, altera Tuerensi do
minio suberat.

N O V O G A R D I A E magnæ Ducatus olim
celeberrimus ex totius Rusiæ Ducatibus erat. Cujus
imperium R U R I C U S Varajus sorte sibi obla
tum imprimis administrabat, & tandem post eum
successores ejus latissimè ad Græciam usque imperi
um suum extendebant. Est autem civitas famigera
ta, quam Volchovv fluvius percurrit, qui ex Ilmen la
cu vix medio milliari supra civitatem emergens, in la
cum Neoa, quem nunc Ladoga ab oppido ei adjacen
te appellant, illabitur. N O V O G A R D I A porro in
Occidentem æstivalem à Moscovia centum viginti
milliaribus distat: à Plefcovia triginta sex, à Vielico
lucò quadraginta, ab Ivvanovvgorodo totidem. Cæ

Novo-
gardia
magnæ
Ducatus.

Novo-
gardia
Civitas.

E

terùm

terùm urbs hæc olim, dum floreret, sui que juris esset, latisimam ditionem in quinque partes distributam habebat, quarum quælibet non solum de publicis ac privatis rebus cognoscendis ad ordinarium ac competentem suæ partis magistratum referebat, verum in sua duntaxat civitatis regione contrahere res quascunque, ac commodè cum aliis civibus suis conficere poterat: nec licebat cuiquam ad aliquem alium ejusdem civitatis magistratum quacunque in re provocare. Quo tempore ibidem Rusiæ, imò Septentrionis totius maximū erat emporium: ingens enim mercatorum turba undique ex Litvania, Polonia, Svecia, Dania, ipsaq; Germania eò confluebat, civesq; ex tam frequenti multarum gentium concursu opes suas augebant. Imperiū ejus magna ex parte in Orientē atq; Septentrionē extenditur, Livoniam, Finlandiam, atq; Norvegiā ferè contingebant. Habuit etiam Novogardia Principatus, ad Orientem, Dvvinam & Volochedam: ad meridiem verò dimidiam partem Tersack oppidi, non longè à Tuera. Acquamvis hæ provincie, quod fluviis ac paludibus oppleantur, steriles sint, commodèq; habitari non possint: nihilominus ex ferarum pellibus, melle, cerâ, ac piscium copiâ magnum faciunt quæstū. Principes porro, qui ipsorum Reipublicæ præessent, suo arbitrio ac voluntate constituiebant, imperiumq; augebant, vicinas

nas gentes quavis sibi ratione devinciendo, ac stipendio, tanquam juramento quodā proposito, in sui defensionem obstringendo. Ex ejusmodi gentium, quarum operā Novogrodenſes in conſervanda Republica ſua utebantur, ſocietate factum eſt, ut Moſci ſuos ſe ibi præſules habere gl'oriarentur, Litvaniq; viciffime eos ſibi tributarios aſſerere. Hunc principatum, dum Archiepiſcopus conſilio & autoritate ſua adminiſtraret, IOANNES Moſcoviæ Princeps invaſerat, ſeptem integros annos gravi eos bello premēs. Tandē anno Chriſti milieſimo quadringēteſimo ſeptuageſimo ſeptimo ad fluviū Scholona conflictu Novogrodenſi ſuperans, certis quibuſdā conditionibus ad deditiōem eos cōpulit, præfectumq; ſuo nomine ibi impoſuit. Cūm verò abſolutum in hoſce imperium non dum ſe habere putaret, neque ſine armis id ſe aſſequi poſſe cerneret, ſub religionis prætextu, ac ſi à Ruſſico ritu deficere volentes, in fide contineret, Novogardiam venit, eamque hac ſimulatione occupavit, inque ſervitutem redegit. Archiepiſcopum, cives, mercatores exterꝰ nos bonis omnibus ſpoliavit, trecentosque currus inde auro, argento, gemmiſque onuſtos Moſcoviam abduxit. In hac urbe erat o'lim idolum quoddam nomine PERUN, eo loci, quo nunc eſt monaſterium, Perunſki monaſter, ab idolo eodem nuncupatum.

Hoc à Novogrodenſibus præcipuè cultu latriæ adora-
batur. Habebat autem formam hominis, lapidem
ignitum manu tenentis, fulmini ſimilem. Per un-
um Ruſſis & Polonis fulmen ſignificat. In hujus lau-
dem ac honorem ignis ex quercubus, qui perpetuò die
noctæque arderet, conſtruebatur. Quòd ſi negligens
tà miniſtrorum, ad hoc officium obeundum designa-
torum, ignem extingui contingeret, capitis pœnà ple-
ctebantur. Habet Novogardia in ſolſtitio æſtivali
longiſſimum diem octodecim horarum, & ultra. Re-
gio multò frigidiôr iplâ Moſcoviâ. RUSS antiquum
Rufſ op. oppidulum eſt ſub ditione Novogardiæ, à qua duo-
decim miliaribus abeſt. Habet ſallum fluvium,
quem ampla foſſâ in lacus modum cives coercent, in-
deque aquam per canales pro ſe quiſque in ædes ſuas
derivant, & ſal coquunt. I V V A N O V V G O R O D V M
Ivvanovs caſtrum J O A N N E S Moſcoviæ Princeps, à quo
gorod etiam nomen acquiſivit, apud ripam Nervæ fluvij la-
caſtrum, pide exædificavit, diſtat à Novogardia magna qua-
draginta, à Pleſcovia totidem miliaribus. Juxta hanc
Narva arcem eſt civitas lignea Narva, à fluvio denominata,
Pp. ubi Novogrodenſes & Pleſcovienſes merces ſuas de-
ponere conſuêrunt. Eſt ibi quoque ex adverſo in alte-
ra ripa Livonum caſtrum & civitas, ab eodem fluvio
Narva vocata, atque hæc duo caſtra Narva fluvius in-
terflu-

terfluens, Moscoviæ olim imperium à Livonia disterminabat. J A M M A castrum duodecim ab Ivanovgorodo & Narva milliariibus situm est, ad Plusæ fluvij ostia Septentrionem versùs. Deinde spacio quatuor milliarium à Jamma castrum & civitas Coporogia dicta ad fluvium homonymum occurrit. Hinc ad Septentrionem viginti quinque miliaribus per Oressek & Corelam oppida ad fluvium Polna pervenitur, qui Moscoviam à Finlandia Svecorum Regi subjectâ discriminat.

P L E S C O V I Æ Principatus amplissima olim & sui juris ditio, a J O A N N E Moscorum Principe anno supra millesimum quingentesimum nono occupatus est. In eo est urbs, quondam florens ac potens, variarumque gentium commercio nobilis. Sola in toto Mosci imperio muris circumdata, inque quatuor partes, quarum singulæ mœnibus suis includuntur, divisa. Russis Pskovv dicitur, alluiturque ad Septentrionem Pskovvâ fluvio, unde urbi nomen est. Ea à suis aliquando Principibus dominata, sacerdotum proditione in B A S I L I I potestatem venit, qui statim eversâ Republicâ veros cives per vim ejecit, eosque vinculis constrictos in Moscoviam relegavit, substitutis in eorum locum Moscis, quos fideiiores futuros arbitrabatur. Hanc urbem post S T E

Jamma
castrum.Coporo-
gia op.Plesco-
vien; Du-
catus.

*Plesco-
via urbs.* PHANI Regis Poloniae expeditio clariore fecit. Distat
autem Plescovia in Occidentem triginta sex milliari-
bus à Novogardia, ab Ivanovgorodo quadraginta,
totidè à Vielicoluco. Facilis ex Plescovia in mare Bal-
thicum esset navigatio, sed scopuli quidam non longè
ab Ivanovgorodo & Nerva castris Livoniae finibus
obstaculo sunt, ubi à duobus milliariibus emensis Ner-
va fluvius pluribus fluvijshauftis in mare exoneratur.

*Bialoie-
zioren;
Ducatus.* BIALOIEZERENSI S Ducatus est regio
ampla, in Septentrionem ad ingentè ejusdem nominis
lacum sita: à quo & regio ipsa, & civitas cū castro no-
men traxit. Sonat autè Russis idem, quod lacus albus.
Porro civitas paludibus ita undiquaq; circūsepta est,
ut inexpugnabilis esse videatur. Quà re Moscorum
Principes ducti, thesauros ibi condere sueverūt. Abest
*Bialoie-
zioro ci-
uitas.* autè BIALOIEZIORO in Septentrionè centū milliari-
bus à Moscovia, totidemq; à Novogardia magna. Re-
gio penè tota paludosa, silvosaq; est, ideoq; viatoribus
difficilem præbet transitū, ægrè que ad eam, nisi stratis
pontibus, concretisq; glacie aquis, pervenitur. Lacus
ipse duodecim milliariib. in lōgitudinē, totidè in latitu-
dinē patet, in quē trecenti (ut fertur) & sexaginta fluvij
exonerantur. Hujus loci indigenæ proprium habent
idioma, quamvis nunc ferè omnes Russicè loquantur.
Longissimū hi diem in solstitio æstivali habere dioun-

tur

tur decem & novem horarum. Et quanquam ibi longior hyems sit, fruges tamē eo, quo in Moscovia, tempore & maturescunt, & colliguntur. A lacu hoc intra teli jactū est alius lacus sulphur proferens, quod fluvius quidam ex eo manans, ceu spumas supernatantes affas- tim secum defert. VGLICZ civitas cum castro ad Vol-
 gæ littus sita, distat à Moscovia viginti quatuor, à IaroslVglicz
op. &
castrum.lavia triginta, à Evvera quadraginta miliaribus. Cæ-
 terum hæc prædicta castra sunt in meridionali Volgæ
 ripà, civitas verò ex utraque parte. CHLOPIGOROD
 locus, in quē Novogrodiensium servi confugerunt, de
 quibus sic annales Rusforum: Accidit, dum Novo-
 grodenses Corfunum Græciæ civitatem ad septennis
 um obsidione gravi premerent, uxores interim eorum
 moræ pertæsæ, tum etiam de salute & adventu maris-
 torum dubitantes, servis nuberent. Expugnata tandē
 civitate, cū victores mariti ex bello reversi areas por-
 tas urbis devictæ, ac magnam quandam campanam
 secum attulissent, servi que heros, quorum uxores duxe-
 rant, vi repellere conarentur: heri indignitate rei mo-
 ti, depositis armis, lora & fustes tanquam in mancipia
 arriperent. Quibus servi territi, inque fugam conver-
 si, loco quodā, qui etiam nū Chlopigorod, hoc est, ser-
 vorum castrum dicitur, se reciperent, defenderentque:
 verum ab heris victi, suppliciis affecti sunt meritis.
 Eò loci

Èò loci nundinæ in toto Mosci imperio sunt frequentissimæ. Etenim præter Svecos, Livones, atque Moscos, Tartari, aliæque quàm plurimæ gentes ex Orientalibus Septentrionalibusque partibus confluunt, quæ rerum tantùm permutatione utuntur. Rarus enim ac ferme nullus apud has gentes est auri argentei usus. Vestes factas, acus, cultellos, cochlearia, secures, aliæque ejusmodi plura pellibus permutant.

Pereaslavia.
slavia.

PEREASLAVIA civitas & castrũ, à Septentrione aliquantùm vergens in Orientem, viginti quatuor à Moscovia abest miliaribus. Sita autem est ad lacum, in quo, utin insula Solovvki, Selgi pisciculi capiuntur. Ager satis fertilis est, in quo perceptis frugibus Princeps venatione tempus fallere solet. Est in eodem agro lacus, ex quo sal decoquitur. Per hanc civitatem proficiscuntur, quibus Novogardiam inferiorem, Castrum, Jaroslaviam, & Vgliczam eundem est. In his partibus vera itinerum ratio propter crebras paludes & silvas haberi non potest.

Rostoui-
en: Ducatus.

R O S T O V I A Ducatus inter præcipuos & antiquiores Rusiæ principatus post Novogardiam magnam olim habebatur, ac secundo genitis magnorum Ducum Moscoviæ attributus erat, quorum posterius per Ioannem Moscorum Principem eo exuti sunt. Èò ex Moscovia rectà per Pereaslaviam itur, à qua de-
cem

cem abest milliaribus. In hoc Ducatu est civitas & arx lignea ejusdem nominis, in qua Archiepiscopus suam habet sedem. Sitâ est ad lacum, ex quo Cotorea ^{Rostovia} fluvius, qui Iaroslaviâ præterlabitur, emergit, Volgamque influit. Soli natura fœcunda est, piscibus in primis ac sale dives.

I E R O S L A V I E N S I S Ducatus regio maximè ferax, eâ præsertim parte, quæ ad Volgam vergit, ^{Ieroslavia Ducatus.} Inest ei insignis civitas homonyma cum castro ad Volgæ ripam, à Rostovia duodecim distans miliaribus, rectâ itinere ex Moscoviâ sumpto. Parvi ea per annos multos Ducibus suis, quos **J O A N N E S** Moscorum tyrannus, simili erga Rostovienfes perfidiâ usus, vi oppressit. Celebratur propter coria, levum, ac fruges, quibus plurimùm abundat, quas tantâ copiâ Moscoviam convehunt, ut aliquando antemeridiano tempore videas septingentas vel octingentas trahas, ultro citroque commeantes, fruges vel salsa menta vehentes.

S U S D A L I E N S I S Ducatus cum cognominis castro ac civitate, in qua sedes Episcopalis est, ^{Susdaliensis Ducatus.} Rostoviæ ac Volodimiræ adjacet, inter præcipuos olim Rusiæ Ducatus referebatur, ac reliquarum adjacentium civitatum metropolis erat. Crescente

pòssimperio Moscovitico, sede Moscoviam translata,
Principum secundò genitis est attributus : quorum
posterì tandem per Ioannem tyrannum coexuti sunt:
Est hìc insigne Vestalium monasterium, in quod Saa-
lomea Basilii magni Ducis conjunx, ab ipso repudia-
ta, inclusa erat. Inter omnes Moscoviæ Principatus
soli ubertate, rerumque omnium copià Rezan primas
sibi vendicat: secundum hanc sunt Jeroslavia, Rosto-
via, Pereaslavia, Susdalia, Volodimiria, quæ fertilita-
te terræ proximè accedunt. CASTROMOVV

Castro-
movvgo-
rod op. G O R O D civitas cum castro, in Volgæ littore ad O-
rientem æstivalem viginti ferè à Jaroſlavia abest milia-
ribus, à Novogardia inferiori quadraginta circiter.
Fluvius, à quo civitas nomen elicit, ibidem Volgam
influit.

Galicz.
Ducatus

G A L I C Z I E N S I S Principatus cum civi-
tate & castro homonymo, ex Moscovia in Orientem
per Castromovvgorod euntibus occurrit. Hìc propter
immensas paludes, ac silvas magnas vera itinerum ra-
tio observari non potest.

C A P U T I V.

De provinciis & regionibus Moscoviæ.

Dvina
provin-
cia.

D V V I N A provincia in ipso Septentrione sita, cui
Dvina fluvius ex Jugæ & Sucanæ annibus ortus.
nomen

nomen indidit, extenditur ad centū miliaria, sed munitionibus vacua est. Hæc provincia præter Colmogoram castrū, & Dvvinam civitatem, castrū item Pienega in ipsis Dvvinæ ostijs positum, oppidis castrisque caret. Pagos tamen complures habere fertur, qui propter terræ sterilitatem longè latèque distant. Incolæ victum ex piscibus, feris, ferarumq; pellibus quærunt, quibus omnis generis abundant, his pro pane cōtenti. In maritimis hujus regionis locis urtos albos, eosq; majori pro parte in mari degentes reperiri ajunt: quorum pelles Principi instar tributi incolæ offerunt.

C O R E L A provincia proprium idioma habet, sexaginta ferè & ampliùs miliaribus à Novogrodo in Septentrionem distans. Ea quamvis à finitimis quibusdam gentibus tributum exigit, nihilominùs & ipsa Sveciæ Regi, & Mosco ratione dominij Novogrodenfis tributaria est.

S O L O V V K I insula in Septentrionem inter Dvvinam & Corelam à continenti octo miliaribus in mari visitur, quæ quantum à Moscovia distet, propter densas paludes, silvas, & vastas solitudines certa intervalli ratio non habetur. Sal in ea insula copiosius decoquitur. Est ibidē monasteriū, in quod mulierē aut virginē ingredi grande piaculū est. Hic etiam est piscatio

piscium Selgorum copiosa, qui halecibus non absimiles sunt. Solem in hoc loco æstivali solstitio perpetuò, duabus tantum horis exceptis, splendere ajunt.

Vorcka
regio.

V O C Z K A regio inter Occidentem ac Septentrionem sita, viginti sex aut ad summum triginta à Novogrodo miliaribus abest, in que sinistra castrum Jvvanovgorodum relinquit. Hac in regione hoc prodigij loco refertur, animalia, cujuscunq; generis in eam inducta fuerint, colorẽ suum in albedinẽ mutare.

Vstiuga
provincia.

A D V V I N A ex Septentrione in meridiem progrediendo, V S T I U G A provincia à civitate & castrò, quæ ad Suchanã fluvium sita sunt, nomen nacta occurrit. A Volochda centum miliaribus, à Bieleieziero centum quadraginta abest. Hæc prius ad ostia fluvij Jug, qui ex meridie in Septentrionem fluit, sita erat, pòst propter loci commoditatem ad dimidium ferme miliare supra ostia posita est, vetusque nomen adhuc retinet: nam Russis Vsteie ostium est, unde Vstiug, quasi ostium Jug dicitur. Hæc provincia olim subjecta erat Novogardiæ magnæ. Est autem hîc rarus & propemodum nullus panis usus, incolæ ex piscibus ac feris victum quæritant. Sal ex Dvvina advehitur. Idioma proprium, quamvis Russico magis utantur, habent. Zobellinæ pelles ibi nec multæ, nec excellens

excellentes : aliarum tamen ferarum pellibus abund-
dant, vulpinis præsertim nigris.

V O L O C H D A provincia Orientem inter
& Septentrionem, habet civitatem ejusdem nominis Volocho-
da pro-
vincia,
& castrum naturâ loci munitum, in quo Moscorum
Princeps thesauri sui partem necessitatis tempore con-
dit. Abest à Jeroslavia quinquaginta miliaribus, à
Bieleieziero ferè quadraginta. Regio tota paludibus
silvisque obfita : unde fit, ut exacta itineris ratio ob-
frequentes paludes ac fluviorum anfractus hoc quo-
que in loco observari nequeat. Porro Volocho flus
vius in Septentrionem civitatem præterfluit, cui Su-
chana ex lacu, cui Koinski nomen, emergens, octo
miliaribus infra civitatem jungitur, nomenque Su-
chanæ retinet, atque inter Septentrionem & Orientem
labitur, olim Novogardiæ magnæ ditioni suberat.

V I A T K A provincia ultra Kamam flumen Viatka
provin-
cia,
in Orientem æstivalem centum quinquaginta ferè
à Moscovia, ab Vstiuga centum viginti, à Casano se-
xaginta miliaribus abest. Regioni fluvius cognomi-
nis nomen dedit, in cujus littore sunt Chlinova, Orla,
& Slovoda. Regio palustris est, aquis irrigua, & steris-
sima, servorum fugitivorum velut asylum quoddam,
melle, feris, piscibus, aspreolisque affluens. Hæc o-
lim Tartariæ ditionis erat, adeo, ut adhuc hodie ultra

citraque Viatkam, maximè in ostijs, quibus Kamam fluvius ingreditur, Tartari imperent.

Permia
provin-
cia,

PERMIA ampla magnaue provincia à Moscovia centum quinquaginta miliaribus, rectâ inter Orientem ac Septentrionem distat. Civitatem ejusdè nominis ad Viscoram fluvium habet, qui decem infra Camam miliaribus influit. Eò propter crebras paludes & fluvios terrestri itinere vix nisi hieme pervenitur: æstate verò per Volochdam, Vstiugam, Viczechdamq; fluvium, qui duodecim ab Vstiuga miliaribus Dvvinam influit, navigijs iter hoc facilius conficitur. Incolæ regionis pro pane ferarû carnibus vescuntur, & loco tributique equos pellesq; quotannis Principi pendunt. Idiomata à Russico diversum habent: characteres item proprios, quos Stephanus Episcopus, qui eos in fide Christiana vacillantes confirmarat, primus adinvenit. Superfunt adhuc ex ijs in silvis paslim plures idolatræ, quos monachi eò proficiscentes non cessant ab errore, vanoque cultu revocare. Hyeme peregrè profecturi, soleas sive calceos ligneos oblongos, sex ferme palmarum longitudine (qui Artach sive Nartæ vocantur) pedibus induunt, & baculo oblongo vel hastâ suffulti, rapidissimo cursu per invia nivesque feruntur. Canibus, quos hunc in usum magnos habent,

habent, pro jumentis utuntur, quibus sarcinas vehiculis circumvehunt. Ajunt eam provinciam Orientem versus Tartarorum provinciæ, quæ Tumen dicitur, esse conterminam.

SIBIOR provincia Permiam & Viatkam ^{Sibior} contingit, quæ castris & civitatibus caret. In hac oritur ^{provincia} laick fluvius, qui Tartarorum campestribus præterlapsis in mare Caspium exoneratur. Regio tota ferè palustris & silvestris est, & propter Tartarorum viciniam magna ex parte deserta. Incolæ ejus proprio idiomate utuntur, panis usum nesciunt, ferinâ interim carne victitantes. Mercimonia maximè ex aspreolorum pellibus, quæ aliarum provinciarum aspreolis magnitudine ac pulchritudine excellunt, exercent, easque tributis instar Moscorum Principi pendunt.

JUHARIA sive Juhra ad Oceanum Septentrionalem sita est, ex qua olim Vngari, cum longo tempore ad Mæotidis paludes confedissent, loci sterilitate, ut credibile est, offensi, ad Danubij ripas commigrarunt, occupatâq; Pannoniâ eam de suo nomine Juhariam primùm, & post literis paululum immutatis Vngariam appellarunt. Quonomine Mosci gloriantur, quòd eorum subditæ magnam Europæ partem olim sint depopulati.

Ajunt

Ajunt Juharos in hunc diem eodem cum Ungaris idiomate uti. Hi quoque pisces pro tributo Principi offerunt. Ac quamvis gemmæ unionesque illinc in Moscoviam afferantur, non tamen in eorum Oceano colliguntur, sed aliunde, præcipuè verò à littoribus Oceani, ostijs Dvvinæ vicinis, advehuntur.

Peczora
provin-
cia.

P E C Z O R A Moscoviæ Principis ditio longè tractu in Septentrionalem plagam fines suos juxta mare glaciale extendit. Denominata est à fluvio ejusdem nominis, qui à meridie fluens in Oceanum glaciale juxta oppidum & castrum Pustieziero dictū, sex amplis ostijs exoneratur. Incolæ hujus regionis simplicissimi sunt, idioma proprium habentes: panis apud eos nullus usus. Pelles ferarum varias Moscorum principi pendunt pro tributo. In ostijs Peczoræ fluvii est castrum & oppidum P V S T E I E Z E R O, ultra quod in littore Oceani Septentrionalis variæ gentes sunt, quæ communiter Russis Samoiedz, hoc est, seipsos comedentes appellantur. Ad eundem Peczoræ fluvium est castrum & oppidum P A P I N O V V G O R O D: cujus accolæ Papini nuncupantur, diversumque à Russico idioma habent, & Principi Moscorum tributa solvunt.

Pustie-
zero op.
& castrū.

Papinov-
gorod
op. & ca-
strum.

Obdoria
regio.

O B D O R I A à fluvio præterlabente Obdi de nominationem accepit, qui ex lacu Kitaisko ortus, ab Orien-

Oriente in Septentrionem labitur. In hac regione ad ostia Obdi est quoddam idolum antiquissimum, è lapide excisum, quod Moscis Zolota Baba, id est, aurea anus dicitur. Est autem statua in formam cujusdam anus, quæ infantem in gremio tenet: atque ibi jam de nouo alter cernitur infans, quem ejus nepotem esse nunguntur. Sunt ibi instrumenta quædam posita, perpetuum sonum in modum tubarum edentia, quæ fortè vehementi ventorum & perpetuo in ea instrumenta flatu fiunt. Hoc idolum à Vogulicis & Hugiis Moscorum vicinis sanctè colitur, quod oraculi Delphici instar futura quærentibus respondere soleat. Ab Obdi fluvio à parte sinistra ascendendo, Calami populi in campestribus degentes occurrunt, Moscorum Principis tributarij.

C O N D O R I A ad Oceanum Septentrional^{Condo-}
 lem sita, Obdoriæ conjuncta, perpetuo gelu & inuijs^{ria re-}
 nemoribus damnata est. Ejus indigenæ proprio idio^{gio.}
 mate utuntur, & aureæ anus idolum cum Obdorianis
 colunt, ferarum carnibus, quibus omnis generis afflu
 unt, pro cibo utuntur, pelles verò varias Moscorum
 Principi pro tributo solvunt. Regio civitatibus, castris,
 pagisque prorsus nuda.

L U C O M O R I A regio longo tractu juxta^{Luco-}
 mare Septentrionale extenditur, & ab incolis sine ullis^{moria}
^{regio.}

G

adibus

ædibus in speluncis ferarum habitatur. Huic confines sunt Grustinczi & Serponovvcki populi, à castro Grustina, ad lacum Kitaysko posito, dicti, ubi Oby fluvius suprà dictus fontes suos habet. Ab hoc lacu plurimi homines nigri, communis sermonis expertes, veniunt, merces varias, inprimis autem gemmas unionesque secum adferentes, quas Grustinczi & Serponovvcki mercantur. Hi à castro Serponovv Lucomoræ ultra Oby fluvium in montibus sitæ nomen habent. Lucomoræ autem hominibus portentosum quiddam ac incredibile, fabulæque per simile accidere ajunt, quos in singulos annos nempè vicesimâ septimâ Novembris die, quæ apud Russos divo Georgio sacra est, præ intenso frigore mori ajunt, ac vere insequentem maximè ad vicesimam quartam Aprilis ranarum & hirundinum instar reviviscere. Cum his quoque Grustinczi & Serponovvcki nova & aliàs inconsueta habent commercia. Cùm enim statum moriendi seu dormiendi tempus ipsis imminet, merces certo deponunt loco, quas Grustinczi & Serponovvcki, relictis suis interim æqvâ commutatione mercibus, auferunt. Eas illi reddivi, si iniquiore aestimatione abductas esse viderint, rursus repetunt, unde lites plurimæ ac bella inter eos oriuntur.

CAPUT V.

De populis Moscovia.

A Lucomoria ulteriùs ad Oceanum glaciale pro-^{Loppi}
cedendo, LOPPI populi barbarie ac feritate ri-^{populi.}
gentes, in campestribus & silvis degentes occurrunt.
Hi nusquam certas habent sedes, sed uno in loco fe-
ris piscibusque, quibus victitant, (panis enim us-
sum ignorant) depastis, aliò commigrant. Quàm-
vis verò pane, fide, aliisque gulæ irritamentis cas-
reant, solisque piscibus ac feris utantur, multùm ta-
men in libidinem proni esse perhibentur. Sagittarii
sunt omnes peritissimi, adeò, ut si quas nobilio-
res in venatione feras nanciscantur, eas, quò pelle
integrâ & immaculatâ potiantur, missâ in probosci-
dem sagittâ, necent. Mercatores, aliosquè hos-
pites peregrinos domi cum uxore, venatum euntes,
relinquunt, reversi, si uxorem hospitis consuetudine
latam, ac solito hilariorem reperiant, munere ali-
quo hunc donant: sin minus, turpiter ejiciunt. Jam
consuetudine hominum externorum, qui quæstus
gratiâ eò commeant, innatam feritatem depo-
nunt, ac mansuetiores fiunt. Mercatores libenter
admittunt, à quibus ex crasso panno vestes, item

secures, acus, cochlearia, cultri, pocula, farina, ollæ, idque genus alia ipsis afferuntur: ita ut coctis jam cibis vescantur, humanioresque mores induerint. Vestibus ex diversis ferarum pellibus, zobellinis, hermelinis, cervinis, & id genus alijs insimul confutis utuntur, eorumque hujusmodi vestitus interdum in Moscoviam à mercatoribus defertur, pileis etiam atque caligis ex cervinis pellibus confectis induuntur. Tuguriola sua, in quibus habitant, corticibus arborum cespitibusque tegunt. Nullus illis aurea argenteaque monetæ usus, solâ rerum permutatione contentis: & cùm aliorum idiomata non calleant, apud externos muti propemodum esse videntur. Tributi loco pelles & pisces, cùm aliud non habeant, pendunt. Persoluto autem annuo tributo, nemini se quicquam debere, sui que se juris esse gloriantur. Regio quam inhabitant, frigidissima esse putatur, solem ibi solstitij æstivalis tempore quadraginta diebus perpetuò splendere (tribus noctis horis exceptis) ferunt, quibus sol velut quadam caligine obducitur, ut radij illius non appareant. Nihilominus tamen laborantes ab opere suo excluduntur. In his quoque partibus montes in altum eminentissimi esse dicuntur, qui ad Aetnæ similitudinem flammæ semper eructant, in quibus sa-
lamanz

lamandræ, quæ in igne non secus ac pisces in aquis vivunt, crescere perhibentur.

CZEREMISSI populi sub Novogardia inferiori in silvis habitant, peculiarem hi linguam habent, Mähometique impietatem sequuntur. Regi Cæsariensi nunc parent, quamvis maxima eorū pars Moscorum Principi olim tributaria esset, unde subditis Moscoviæ adhuc accensentur. Hæc gens à Viatskâ & Volochda ad fluvium Kamam usque longè latèque sine ullis ædibus habitat. Omnes tam viri, quàm foeminæ cursu sunt velocissimi, sagittarii peritissimi, arcu nunquam è manibus deposito: quo adeò oblectantur, ut etiam filiis cibum non præbeant, nisi præfixum scopum sagittâ feriant. Duobus miliaribus à Novogardia inferiore plurimæ erant domus ad civitatibus oppidique similitudinem, ubi sal decoquebatur. Hæ paucos ante annos à Tartaris exustæ, Principis iussu restitutæ sunt.

A Novogardia inferiore Orientem ac Meridiem ^{Mordvii} versus, vastæ ingètesque occurrunt sylvæ, quas MORDVVI, Czeremis moribus & fide vicini, longissimo ad Volgam tractu inhabitant, qui vicinitate & animorum conjunctione gaudentes, pagos condiderunt, & agros colunt. Idioma proprium habent. Melle, diversisque animalium pellibus preciosis abundant, hos

mines duri & bellicosi, Tartarosquè latrocinantes à finibus suis fortiter propulsant, omnes ferè pedites incedunt, arcubus oblongis utuntur, sagittandiquè peritià pollent, feras præstantiores, ut pelles earum integre & intactæ maneant, in nasum sagittâ missâ interficiunt. Eorum quidam Mahometi sectam sequuntur, quidam in idololatria perseverant. Vectigal annuum Moscorum Principi pellibus solvunt. Mulieres eorum decoris causâ ungves nigro colore artificialiter inficiunt, apertòque capite ac crinibus pàssis semper spectantur. His admixti sunt Czeremisfi alii, quos montanos appellant, eò quòd ad vastissimorum montium radices plerunque commorantur sine ministerio civili, sine veste, cui incubent, ut à primis annis duritiæ parsimonixque advescant.

Czeremisfi
montani

Tartari.

Tartarorum
origo.

His confines populi sunt T A T A R I, quos Tartaros propter immanitatem Tartaricam dici usus obtinuit, de quibus in genere priùs quædam ex annalibus Russicis referenda. Ajunt Moabitenos populos, qui postea Tartari dicti sunt, homines lingvâ, moribus, habituque à reliquorum hominum ritu consuetudineque dissidentes, ad Kalka fluvium pervenisse; qui, unde venissent, quo religionis dogmate uterentur, ignotum fuisse. Martinus Croimerus Historicus rerum Polonicarum exquisitissimus opinatur, eos Scythicam

thicam gentem, sive à fluvio, sive à multitudine nomen habeat, esse. Hi cum antè ultra Caspium mare, & intra Imaum montem ad orientem solem, ignoti Græcis juxta & latinis, habitassent, circa annum Christi millesimum ducentessimum secundum, vel, ut alii volunt, millesimum centesimum octogesimum octavum finibus egressi, devicto & interfecto Indorum Rege, cui servierant, Asiam penè omnem victores longè latèque pervagati, & Volgà fluvio transmissi ad Occidentem progressi, Polovvziiis Rusforum vicinis bellum intulerunt. Incoluerunt autem Polovvzii campestria ad Tanaim & Mæotidem loca, indeque finitimorum ac Slavorum lingua Polovvzii & Poliovczii, non valde diverso à Polonis nomine, appellati sunt. Quàmvis autem ii perpetui Rusforum hostes erant, necessitate tamen adacti, opem eorum implorârunt. Nec defuere Rusi auxilia invocantibus in communi periculo, quin legatos Tartarorum monentes, ne sese eo bello implicarent, contra jus gentium interemerunt. Commisso prælio, victores Tartari magnâ strage Polovvzios & Rusfos fudèrè ac fugavèrè. Fugientes autem Rusfos ipsi etiam Polovvzii excepèrè, ac spoliatos trucidavèrè. Munitiones deinde Polovvziorum expugnatae, ipsi deleti, & omnis illa

circa

circa Tanaim & Mæotim ora cum Taurica Chersoneso à Tartaris habitari cepta.

Reges
seu Du-
ces Tar-
tarorum

De Regibus seu Ducibus ipsorum hæc produntur. **BATHUM** Tartarorum Ducem circa annum Christi tricesimum sextum supra millesimum ducentessimum magno cum exercitu à meridie in septentrionem progressum, Bulgariam, quæ ad Volgam infra Casanum est, occupasse, & anno sequenti in Moscoviam perrexisse, eam longè latèque vastasse, tandemq; in suam potestatem redegisse, Georgio Principe ipsorum cæso. Ex quo tempore omnes ferè Rusorum Principes Tartaris tributarii fuere, atque ex ipsorum arbitrio Duces sibi constituere usque ad **VITOLDUM** magnum Lithuanie Ducem, qui ditiones suas à Tartarorum armis masculè defendens, vicinis omnibus terrori fuit. Magni autem Volodimirie & Moscovie Duces usq; ad Basilium, qui tandem Tartarorum jugum excussit, semper in præstita semel Tartarorum fide atque obedientia permansere. Batho in principatu **ASBECK** successit, mortuus circa annum Christi millesimum trecentessimum vicesimum sextum, cui filius **SANABECK** successit, qui fratribus suis, ut solus sine metu regnaret, occisis, moritur anno quadragesimo supra millesimum trecentessimum octavo. Hunc **BERDEBECK** secutus, qui fratribus

duode-

duodècim pariter mactatis, obiit anno quinquagesimo supra millesimũ trecentesium nono. Post quem **ALCULPA** à Naruslo quodam regulo cum liberis statim ab initio imperii interfecit, non ultra mensẽ imperavit. Cui **CHIDIR** succedens, à filio **THEMERO SCHA** occisus est, qui regno per scelus parto vix septem diebus potitur. Post hos **THACHAMISCH** imperium nactus, anno millesimo trecentesimo octogesimo secundo, cum exercitu egressus, Moscoviam ferro igneque depopulatus est, qui à Themirkuthlo profligatus, ad **VITOLDUM** magnũ Lithuanie Ducem profugit. **THEMIRKUTHLV** verò regnavit ferè triennium, cui **SCHATTIBECK** filius substitutus est. Post quem **THEMIRASSACK**, cum exercitum Rhezanum ad devastandam Moscoviam ingentem duxisset, tantum Moscis terrorem incussit, ut desperatà victoriâ, armis abjectis, ad Divorum tantum auxilium confugerent.

Dividuntur autem Tartari in Hordas, in quibus **Zavolgensis** & celebritate & multitudine facile primas fert, reliquæ enim omnes ex ea originem sumpsisse dicuntur. Significat autem horda illis conventum seu multitudinem, & quælibet peculiare nomen habet, scilicet **Zavolgensium**, **Casanensium**, **Præcopiensium**, **Nohajensium**, &c. quæ omnes Mahometanarum

Tartarorum divisio in hordas.

H

superstis

superstitionem sectantur. Sunt autem Tartari **CASANENSES** cultiores reliquis, utpote, qui & agros colant, in domibus degant, mercaturasque varias exerceant. Quos **BASILIVS** Moscorum tyrannus eò adegit, ut ei se subjicerent, atque ejus arbitrio Reges acciperent. Quod illis partim ob fluviorum oportunitatem, qui ex Moscovia in Volgam influunt, partim ob commercia mutua, quibus illi carere non poterant, factu haud difficile fuit.

Nohai-
censes.

Post Casanenses Orientem versùs procedendo, Tartari **NOHAICENSES** primi occurrunt, qui ultra Volgam circa mare Caspium ad fluvium Jaick habitant. Hi duntaxat Duces habent, provinciaque inter tres dividitur Ducatus: quorum primus cum civitate Scharaiczik ultra Volgam versùs Orientem, cum adjacente ad Jaick fluvium regione extenditur, Scharaicensisque Ducatus dicitur. Secundus est inter Kamam, Jaick, & Volgam fluvios. Tertius Sibioresis provinciae partem, & omnem circumjacentem regionem possidet. Atque hæ regiones ferè siluosa sunt, excepta eâ, quæ ad Scharaiczik vergit.

Zavol-
genses.

ZAVOLGENSIUM Tartarorum horda seu turma à Casanensi regno & Nohaicensi horda nonihil in meridiem reflectendo sequitur. Ascivit autem cognomen à Volga, qui eam longo tractu interfuit. Hæc quasi
Prin

Princeps cæterarum omnium olim extitit, incolarum videlicet multitudine, ac rerum gestarum fortitudine, locique affluentiâ & opportunitate, ex qua cæteri omnes Tartari campestres ortum genusque duxêre. Hæc autem horda inter Volgam & Jaick fluvios juxta mare Caspium sita est. Hic semen quoddam melo-
num semini haud absimile, paulò tamen majus ac
rotundius, crescere dicitur, ex quo in terram condito
quiddam agno persimile quinque palmarum altitu-
dine succrescit. Idque eorum linguâ Boranecz, quod
agnellum sonat, vocatur. Nam & caput, oculos, aures,
cæteraque omnia in formam agni recens editi,
pellem præterea subtilissimam habet, quâ plurimi in
iis regionibus ad subducenda capitis tegumenta utuntur.
Fertur insuper, plantam illam (si tamen plantam vocari fas sit) sanguinem quidem habere, carnem
verò nullam: sed carnis loco materiam quandam,
cancrorum carni persimilem, ungulas porrò non ut agni
corneas, verùm pilis quibusdam ad cornu similitudinem
vestitas: radicem illi ad umbilicum seu ventris medium
esse, vivere autem tamdiu, donec depastis circum se
herbis, radix ipsa pabuli inopiâ areseat. Hi Tartari Reges sui juris ad ALEXANDRI
usque Poloniæ Regis tempora habebant. Sed tandem
SACHMAT Zavolgensium Rex ultis

Bora.
necz se-
men a-
gno si-
mile.

mus ob injuriam quandam, quam olim Crimsciiis prædecessores ejus intulerant, a Machmetgireio Tauricæ Rege regno exturbatus est. Qui ad ALEXANDRUM Poloniae Regem, magnūque Lithuaniae Ducem profugit, ut inito cum eo fœdere, conjunctis viribus Mahometkireum ejicerent. Cū verò Alexander Rex longius bellum differret, interim Mahometkirejus Zavolgensium Regis exercitum profligavit, totumque ejus regnum subegit. Atque hic Zavolgensium Regum imperii finis fuit, cum quibus & Astracani Reges, qui quoque ex iisdem Regibus originem traxerunt, unā perire. Quibus ita extinctis, Regum Tauricæ potentia majorem in modum adaucta, vicinis gentibus terrori fuit, & post ad majora animum applicuit, Mamaique Nahaicensi Principe sibi adjuncto, Tauricam anno millesimo quingentesimo vicesimo quarto cum exercitu egressus, Regem Astracanicum adortus est, cujus urbem, cū illā relictā metu profugisset, obsidione cinctam occupavit. Interim Mamai se cum Nahaicensi Principe Agi conjungit, veritus, ne Machmetkirejus, in se fratremquē armis converfis, regno utrumque exuat, aut in servitutem abducatur, non multò post Mahometkirejum domi securius agentem cum Sultano filio, facto impetu, obtruncant, majorem ejus exercitus partem fundunt, reliquosque in fugam

gam vertunt, ac ultra Tanaim Tauricam usque insequentes fugant: Præcop civitatem obsident, tentatisque omnibus soluta obsidione domum redeunt. Horum ergo operâ Rex Astracanensis regno suo iterum potitus, viresque regni Tauricani cum Mahmetkireio conciderunt. Post quem frater ejus Sadachgireius auxilio Turcæ, cui tum serviebat, regnum suæ potestatis fecit: qui cum Turcicis moribus imbutus, rariùs præter Tartarorum morem in publico versaretur, neque se subditis conspiciendum præberet, à Tartaris ejicitur, inque ejus locum ex fratre nepos surrogatur. A quo cum Sadachgirei captus fuisset, nepotem, nec æde in se sæviat, sed senectutis suæ misereatur, ac reliquum vitæ in castro aliquo privatim agere permittat, orat & impetrat. Ultra Viatkam & Casanum Tartarorum tres hordæ habitant, qui Tumenski, Schibanski, & Kosaczki vocantur. Ex quibus **TUMENS-** ^{Tumen-} ^{f.k.} **XI** in silvis habitare, decemque millium numerum ajunt non excedere. Alii præterea Tartari trans Volgam sunt, qui quòd soli capillos nutriunt, Kalmuchi ^{Kalmu-} ^{chi.} nuncupantur, & ad mare Caspium Schamachia, à qua etiam regio nomen acquisivit, ita appellati. Incole in texendis sericeis vestibus excellentes, quorum civitas sex dierum ab Astracano abest, quam unâ cum regione Rex Persarum hoc tempore possidet. A

Astraca-
nenses.

ASTRACANENSE regnum, post Nohaicenses & Casanenses ad mare Caspium situm, complures civitates habet, ex quibus **ASTRACANUM** urbs opulenta, magnumque Tartarorum emporium, à qua etiam regnum nomen obtinuit, ad Volgæ ostia cōdita est. Eo loco Volga septuaginta ostiis in Caspium mare exoneratur, multasque ibi insulas facit, tantæque aquarum copiâ ingreditur, ut procul spectantibus mare esse videatur. Hoc regnum olim sui juris erat, Regesq; hæreditarios habebat: verum à **JOANNE** Basilide Moscorum tyranno unâ cum urbe tandem subjugatum est.

Kyrgessi

KYRGES si Tartari catervatim in campis degunt, quos mortuos loco sepulturæ arboribus suspendunt. Iis finitimi sunt **BASCHIR** di Tartari ab Occidente, & **HIESELITI** ab Oriente. Ab iis ultra Imaum montem longo tractu progrediendo ad Oceanum Scythicum, Molgomozani, Baydaique Tartari occurrunt, in castris cavernisq; subterraneis vitam degentes, omniumq; animantium, & reptilium, serpentum, vermium, murum, & id genus aliarum rerum incomestibilium carne vescentes. His contermini sunt Macriti & Samogitæ. A regno Astracanenfi in Meridiem reflectendo, circa Mæotidis paludes & Pontum Euxinum ad fluvium Cupa, qui paludes influit, **APHGAS** i populi sunt, ubi etiam usque ad fluvium Merulam, qui Pontum Euxinum illabatur, montes occurrunt.

Baschir-
di & Hie-
seliti.

Molgo-
mozani
& Bai-
dai.

runt, quos CIRCASSI Tartari Pietiorscii dicti, hoc Circass.
 est, quinquemontani incolūt: viri martii, montiumq;
 asperitate freti, nec Turcis, nec Tartaris parent. Eos tam
 men Christianos esse, suis legibus vivere, in ritibus &
 ceremoniis cum Græcis convenire, lingvâ Slavonicâ,
 quâ utuntur, sacra peragere Rusi testantur. In castris,
 ut cæteri Tartari, vivunt, & in propinqvorum funeri-
 bus pompas ducunt, inque memoriam mortis ami-
 eorum auriculam integram partemve ejus, amorem
 testificantes, sibiipsis amputant. Piratæ audacissimi
 sunt, quippe fluvii, qui ex eorum montibus fluunt, nav-
 ibus in mare delapsi, quoscunq; possunt, spoliant, eos
 præsertim, qui ex Capha Constantinopolim navigant.
 Inter Casanense & Astracanense regna, longo secun-
 dùm Volgam tractu, ducentis & triginta milliaribus
 ad Borysthenem usq; campi deserti sunt, quos Tartari Campi
deserti.
 nullis sedibus certis inhabitant, præter Asoph & Acha-
 civitates, quas magna Tartarorum pars incolunt, cer-
 tas sedes habētes. In his prædictis campis civitas Krim,
 olim Regum Tauricæ sedes, à qua Krimscii denomina-
 bantur, posita est. Postea toto Isthmo, spacio mille du-
 centorum passuum ad insulæ formam perfosso, Reges
 Tauricæ, non Crimscii, sed PRÆCOPSCII, ab illa Præcop.
scii sive
Crimscii.
 nimirum perfossione sumto vocabulo, nomen na-
 eti sunt. Hæc autem civitas PRÆCOP in Taurica
 Chersoneso, ab Asoph quinque dierum itinere abest,

Porro tota Chersonesus silvâ quadam per medium scinditur, eaque pars, quæ Pontum respicit, in qua Capha insignis urbs, tota Turcis paret. CAPHAM autem emporium totius Asiæ celebre Mahometes Turcarum Imperator, Constantinopoli expugnata, Genuensibus proditione quorundam Genuensium, ademit. Alteram peninsulæ partem Tartarus tenet. Omnes autem Tartari Præcopienses sive Crimæscii, qui nunc Tauricam incolunt, originem suam ex Zavolgensi Tartarorum horda ducunt: cumque propter intestinam seditionem regno pulsi fuissent, nec usquam in vicinia firmam habere sedem possent, hanc Europæ partem occupavêre, ac veteris injuriæ haud immemores, diu cum Zavolgensibus variis bellorum eventibus belligerârunt, donec eos proflus regno exuerent, Regesque eorum deleverunt. Ad Borysthenis ostia Oczakovia castrum & civitas, quam Tauricæ Rex Lithuanicæ Principibus ademptam possidet, extructa est, quam nunc Turca tenet. Distat à Præcopia quatuordecim miliaribus, à Circass circa Borysthenem ad Præcopiam quadraginta. supra Circassos septem miliaribus per Borysthenem ascendendo, Cainovv oppidum occurrit, à quo decem & octo miliaribus est Kiovia. Porro ab hac civitate Oczakovv Tartari Præcopenses, qui eam incolunt, Oczakovvsci dicuntur, frequen-

Oczakovv
opp. &
castr.

quenterque varijs excursionibus Podoliam, & alis quando Lithvaniam ipsam, cæterasque Rusiæ partes infestant, prædasque & spolia cum hominibus abigunt, maximè verò hujusmodi excursions facere solent, cum illis stipendia consveta à Rege Poloniæ iusto ferius retinentur. Solet enim Rex Poloniæ huic Regi Tauricæ stipendia certa quotannis pendere, eà conditioe, ut operâ illius, quavis urgente necessitate, adversus hostes suos utatur: præcipuè verò ad Moscorum principis regiones infensandas, undè & Moscus missis subinde muneribus aliquando illum sibi devincire solet. Tartarus verò muneribus interdum utrinque acceptis, utrumque etiam vanâ spe lætatur. Regi tamen Polonorum impensius fideliusque militat, Mosci provincias ipsius in gratiam divexans, atque igne ferroque vastans.

CAPUT VI.

De Moscovia solo.

EST autem MOSCOVIA omnis ferè plana & campestris, maximè, quâ ad Occidentem & Septentrionem. Montes ibi nulli, nisi circa Peczoram fluvium Semnoi Poyas, id est, cingulus mundi vel terræ; montes altissimi, ad ripas usq; se protendentes, quorum vertices ob continuos ventorum flatûs omni
 I prorsus

Mosco-
via pla-
na & câ-
pestris.

Montes
Semnoi
Poyas.

prorsus materiâ gramineque ferè carent. In his montibus nidificant falcones varij, præsertim gerofalcones sive hierofalcones, & sacri, & peregrini, quos præfectorum Principum luxus in aucupijs non agnovit. Crescunt etiam illic arbores cedri, circa quas nigerrimi zobelli reperiuntur. Atque in Principis Moscorum ditione hi montes soli cernuntur, qui fortassis veteribus Riphæi vèl Hyperborei montes visi sunt: & quòd perpetuis nivibus ac glacie rigeant, transirique agerrimè possint, Engroneland provinciam incognitam faciunt. BASILIUS Moscorum Princeps aliquando ad exploranda ultra hos montes loca, gentesque subjugandas, duos præfectos Ducum genere oriundos per Permiam & Peczoram miserat, quorum unus ex illis, Simeon Phœodorovvicz ex Iaroslaviorum Ducum prosapiâ, Sigismundo Herberstenio Baroni legato Cæsareo, de illis montibus sciscitanti, decem & septem in ascendendo dies consumpsisse dicebat: neque tamen montis verticem, qui patrio nomine Stolp, hoc est, columna nuncupatur, attingere potuisse. Extenditur mons ille in Oceanum usque ad ostia Dvvinæ & Peczoræ fluviorum. Silvis, saltibus, ac nemoribus plena est Moscovia, cujus bonam partem Hercynia silva occupat, reperiuntur ibi, præsertim ea in parte, quæ ad Prusiam vergit;

Silva.

git, uri feroces & ingentes, quos bisontes ^{ali} vocant, item alces, urfi magnitudinis raræ, lupi prægrandes, nigro colore formidabiles. Ferunt & hi saltus feram, quam Rosomackam vocant, mirabilem, quæ satura ac distenta duorum stipitum angustias quærit, per quas se transmittens, ventris onus, quod aliàs non egeritur, excolat. Vitem, nec oleam, nec paulò sævioris pomi frugiferam arborem, præter melos pepones & cerasa, eaque austera producit, cum tenuiora quæque gelidissimis Boreæ flatibus exurantur. Tam intensum enim ibi frigus esse dicitur, ut ex humis dis lignis in foco structis destillans liquor in stiriam concreseat. Tanta diversitas tantillo spacio, ut hinc prunam, illinc glaciem in eadem face cernas: imò tanta est nonnunquam frigoris vis, ut radicitus arbores arescant, & aqua editiori ex loco effusa, antequam terram contingat, congeletur. Id quod in bello Moscovitico, quod STEPHANUS Poloniæ Rex adversus Moscorum tyrannum gessit, præsertim in obsidione Plefcovianâ, experiundo complures milites cognovêre Poloni. Ubi tanta aëris inclementia erat, ut, ubi quis extra tabernaculum vix pedem protulisset, omnibus ferè membris, iis potissimum, quæ maximè aëri patebant, naribus, auribus,

I 2, atque

Mosco-
via api-
bus ple-
na.

atque facie gelu astrictis emoreretur. Campi tamen tritici, siliginis, milij, panicique, & omnis generis leguminum segetes ferunt, sed certissima meslis in cera ac melle consistit. Regio enim tota fecundissimis apibus plena est, quæ non in manu factis agrestium alvearibus: sed in ipsis arborum cavis probatissima mella conficiunt. Hinc per silvas & opacissimos saltus frequentia ac nobilia apum examina ramis arborum pendentia videre est, quæ nullo æris crepitu colligere sit necesse. Reperiuntur sæpe favorum ingentes massæ arboribus conditæ, veteraque mella deserta ab apibus, cum singulas arbores in vastis nemoribus rari agrestes minimè perscrutentur: ita ut in adniranda crassitudine arborum stipitibus permagnos mellis lacus aliquando reperiant. Fertur de quodam agricola, qui quærendi mellis causa in grandem cavam arbo-rem supernè defiliit, profundoque mellis gurgite pectore tenus haustus fuit, ac biduo vitam melle solo lustravit, cum vox opem implorantis in ea silvarum solitudine ad viatorum aures penetrare nequivisset: ad extremum verò desperatâ salute mirabili casu ingentis ursæ beneficio inde extractus evasit, cum fortè ejus beluæ ad edenda mella, more humano se demittentis, aversos renes manibus compræhendisset, & eam subito timore exterritam, ad exiliendum tum tra-

ctu ipso

Et ipso, tum multo clamore concitasset. Linum quoque & canabim in restes, multaque item boum tergora, & massas ceræ ingentes Mosci in omnem Europæ partem mittunt. Auri, argentine, vel ignobilioris metalli ferro excepto, vena apud eos nulla reperitur, nullumque est totâ regione, vel gemmarum, vel preciosi lapilli vestigium: omnia ea ab externis populis petunt. Naturæ tamen injuria, quæ tot bona prorsus invideat, uno nobilissimarum pellium mercimonio refarcitur.

C A P U T VII.

De fluviis, lacubus, piscibus, & paludibus:

FLUVIOS non paucos habet MOSCOVIA, eosque ^{Fluvii Moscoviæ} navigabiles, qui sunt præcipui: Moscus, Occa, Tanais, Sura, Clefina, Vgra, Vujesma, Volga, Borysthenes, Volchov, Narva, Volocheda, Vaga, Viatka, Peczora, Vsla, Obdy, Coslin. MOSCUS in Tverrensi regione quatuordecim ferè supra Mosaiscum miliaribus, ^{Moscus} haud procul à loco, qui Olefno dicitur, fontes habet, indeque emensis sedecim miliaribus ad Moscoviam civitatem decurrit, receptisque in se aliquot fluviis Orientem versùs, Occam fluvium illabitur. Cæterum sex supra Mosaiscum miliaribus primum navigabilis esse incipit: quo loco materia ad fabricandas domos aliosque usus ratibus imposita Mo-

Occa.

scoviam defertur. Fluvius non admodum piscosus, ut qui præter vulgares & viles nullos pisces habet. O C C A non procul à Mscêneco oritur, lautissimorum piscium ferax est, & campos, quos irrigat, fertilissimos reddere putatur. Vorotiniam, Colugam, Cerpacum, Corfynam, Columnam, Rezanam, Casinogorodum, & Muriniam alluit, tandemque Volgam infra Novogardiam inferiorem ingreditur, silvis utrinque clauditur, quæ melle, aspreolis, hermelis, & martibus plurimum abundant. Effundit Senum & Sosnam, ex quibus S E M primò in Meridiem profluens, & mox cursu in Orientem converso Severientem Ducatum præterit, oppidoque Potivolo salutato, non procul à Czernihova Disnam bibit. S O S N A autem cursu in Orientem directo, per Tartarorum campestria in Tanaim defertur. T A N A I S fluvius nominatissimus, qui Europam ab Asia determinat, octo ferme à Tulla oppido in meridiem miliaribus oritur, ex lacu quodam ingenti Ivvanovviezero dicto, qui in longitudine & latitudine circiter centum miliaria extenditur, in que silva Okoniczkilies, vel, uralij volunt, Iepiphanovvlies ortum habet. Ex hoc lacu Schad & Tanais, duo flumina magna, emergunt, Schad in Occidentem, Uppa fluvio in serecepto, Occam inter Occidentem & Septentrionem devolvitur. Tanais autem

Tanais.

tem

tem, Moſcis Don, primo curſu rectà in Orientem flu-
 it, atque inter Caſanum & Altracantum Tartarorum
 regna, ſex vel ſeptem miliaribus à Volga fluvio, curſu
 nōnihil in Septentrionem incurvato, labitur, dein re-
 flexo in Meridiem curſu paludes facit, quas Mæotidis
 vocant, ad cuius oſtia A S O P H civitas Turcis tri-
 butaria condita eſt, quæ prius Tanas vocabatur. Su-
 pra hanc quatuor aut quinque dierum navigatione
 ab Iſthmo Tauricæ, quæ nunc Præcop dicitur, diſtat.
 Hic fluviuſ ab optimorum piſcium copia ſingulari,
 item amœnitate, quod utraque fluminis ripa diver-
 ſis herbis radicibusque ſuaviſſimis, adhæc arboribus
 fructiferis plurimis variisque, in modum horti, quas
 ſi induſtriâ quadam exculta atque conſita ſit, ſatis
 commendari non poteſt: & quod tanta ferarum, quæ
 parvo negotio ſagittis conficiuntur, ibi ſit multitudo,
 ut per ea loca iter facientes ad vitam ſuſtentandam
 nullâ alia re, igni tantum ſaleque excepto, indigeant.
 Eſt etiam alter Tanais minor, qui in Severienſi Duca-
 tu ortum ducit, unde Donecz Severski nuncupatur, Tanaïs
minor.
 qui ſupra Aſophum in Tanaim defertur. SURA ex me- Sura.
 ridie decurrens infra Novogardiâ in Volgam exonerat-
 tur, Moſcorum terrâ à Caſanenſi regno ſeparat, quod ad
 Volgæ ripas longiſſimè porrectum, meridiem orientemque:
verſus

versus latissimos & fertilissimos Tartarorum campos
 Clefma. habet. • C L E S M A quatuor à Moscovia milliaribus
 oritur, multisque ibi molendinis celebris, ac commo-
 dus est, qui infra Volodimiriam usque ad Murinum
 oppidū in Occæ littore situm, spacio duodecim mil-
 liarium navigatur, Occæque fluvio jungitur. V G R A
 Vgra. ptofundus & lutosus, non longè à Drohobus in silva
 quadam oritur, interque Colugam & Vorotinum in
 Occam exoneratur. Is fluvius olim Litvaniam à Mo-
 Vicsma. scovia dividebat. V I C S M A oppido ejus nominis
 nomen dedit, qui haud procul inde uno ferè milliari
 in Borysthenem fertur: solentque oneratae mercibus
 naves inde Borysthenem devehì, atque post vicissim
 adverso Borysthene Vicsnam usque portari. V O L -
 Volga. GA ex palude VVronovv ortum sumens, omnem ferè
 Moscoviam pererrat, emensisque Casanensium &
 Astracanorum terris, aliorumque Tartarorumque des-
 sertis, septuaginta ostiis in mare Caspium sive Hircas-
 num influit. Vocatur autem Volga à Tartaris Edel,
 à Ptolomæo Rha: tantaque inter hunc & Tanaim in
 campestribus est vicinitas, ut septem duntaxat milia-
 Borysthe-
 nos. ribus distare affirmant. B O R Y S T H E N E S juxta
 pagum quendam Dnepersko fontes habet, unde ab
 incolis Dnepr vocatur. Haud procul ab eo loco est
 monasterium sanctæ Trinitatis, ubi oritur alius fluvius
 prior

us priore major, Dneprecz per diminutionem dictus. Ambo autem hi fluvij inter Borysthenis fontes & paludem Vronovvo confluunt, quo loco Moscorum Chlopigrodenfium merces navibus impositæ in Lithvaniam deferuntur, solentque mercatores ibi in monasterium ceu diversorium divertere. Est autem Borysthenis cursus hic, ut meridiè primùm respiciens Vviesnam salutet, mox cursu in Orientem verso Drohobusum, Smolenscum, Orsam, Dubrovvam, Mohilovamque praterat: indeque rursus meridiei obversus Kioviæ alluat, atque tandem per Tartarorum desertam ad Præcopienses delatus, in Pontum Euxinum multis fluminibus receptis exoneretur. D V V I N A lacus à Dvina, fontibus Borysthenis decem fere miliaribus, & totidè à palude VVronovv distat. Ex eo fluvius ejusdem nominis Occidentem versùs, qui à Vilna viginti miliaribus abest, ac dein in Septentrionem decurrit, & prope Rigam mare Germanicū illabitur: alluit Vitepscum, Poloscum, & Duneburgum. L O V A T V S cæteris tribus minimè comparandus, oritur inter lacū Dvina, ac paludem Vvronovo, aut ex ipsa palude. Est autem ille fluvius, ut Rusorum annales habent, in quem S. Andreas Apostolus ex Borysthene per siccum naviculam traduxit, & qui emensis quadraginta ferè miliaribus Vielicolucum alluit, inque Ilmen lacum influit.

Lovatus.

Volchovv **VO L C H O V V** Novogardiam interlabitur, emensis-
 que triginta sex miliaribus Ladoga lacum ingreditur,
 qui in latitudinem sexaginta, in longitudinem cen-
 tum penè miliaribus, insulis tamen quibusdam inter-
 jectis, patet: effunditque magnum fluvium Neoa,
 qui Occidentem versùs in Germanicū mare sex ferme
Narva. milliaribus decurrit. **N A R V A** ex lacu Czuczko ori-
 tur, duobus in se fluviiis receptis, Pskovva & Vvelikare-
 ka, qui venit ex meridie, Opoczka oppidum Plesco-
 vià à dextris relictà præterfluit, tandemque mare Livo-
Voloch,
da. nicum influit. **VOLOCHDA** oppido & castro Voloch-
 da nomen imposuit, eamq; in Septentrionem prætera-
 labitur, cui Suchana fluvius ex lacu Koinskavvoda e-
 mergens, octo milliaribus infra civitatē jungitur, no-
 menque Suchanae retinet, atque inter Septentrionem
Vaga. & Orientē labitur. **VAGA** inter Bieleieziero & Voloch-
 dam in paludibus densissimisq; silvis oritur, ac Dvvi-
 nam fluvium illabitur. Accolæ, quod pane ferè careant,
 venatione victitant. Capiuntur ibi vulpes nigræ, &
 coloris cinericei. **V I A T K A**, qui regioni ejusdem no-
Viatka minis nomē dedit, in Camam se exonerat, ad cujus o-
 stia Czeremissi latrocinantur. **PECZORA** regioni etiam
 nomen tribuit, à meridie fluens in Oceanum glaciale,
 juxta oppidum & castrum Pustiezioro sex amplis o-
 stiiis exoneratur. Ultra hunc fluvium montes illi sunt
 altis-

altissimi, ad ripas usq; protensi, de quibus antè. Circa ostia hujus fluvij, quæ sunt dextrorsû ab ostiis Dvvinæ, varia magnaq; in Oceano animalia esse dicuntur. Inter alia autè animal quoddâ, bovis magnitudine, quod accolæ MORS appellant. Breves huic instar castorum sunt pedes: pectore pro reliqui corporis sui proportionè aliquantò altiore latioreque. dentibus superioribus duobus in longum prominentibus. Hoc animal solis ac quietis causâ cum sui generis animalibus Oceano relicto gregatim montes petit: ubi, antequàm somno, quo naturâ profundiore opprimitur, se dededit, vigilè gruum instar ex suo numero constituit. Qui si obdormiscat, aut fortè à venatore occidatur, reliqua tum facillè capi possunt: sin mugitu, ut solet, signum dederit, mox reliquus grex excitatus, posteriorib⁹ pedibus dentibus ad motis, summâ celeritate tanquàm vehiculo per montē delapsi, in Oceanû se præcipitant: ubi in supernatâtibus glacierum frustis pro tempore etiam quiescere solent. Ea animalia venatores solos ob dētes insectantur, ex quib. Mosci, Tartari, & imprimis Turcæ gladiatorum ac pugionum manubria affabrè faciunt, hisque pro ornamento magis, quàm ut graviores ictus incutiant, utuntur. V s s A fontes suos habet in monte Poyas Semnoi, qui ab ortu æstivali ad lævam est, fluitque ex ingenti ejusdem montis saxo, quod Ka

Mors animal
terribile
in mari
& terra
degens.

vss.

men Bolschoi vocant. Ab Vslæ fontibus usq, ad ejus ostia ultra centum miliaria numerantur. Porro Peczoſra à meridionali hac parte hiemali fluit, à quo ex Vslæ ostiis ascendendo, usque ad Suchagoræ fluvij ostia, *Obdy.* iter trium hebdomadarum est. *O B D Y* oritur ex Kitaysko lacu amplissimo, cujus adeò vasta latitudo est, ut ad sedecim miliaria in latitudinem pateat, quæ navigantes vix bidui spacio trajiciunt. Piscibus adeò abundat, ut navigantium remigiis premantur. *Cosfin.* *C O S S I N* ex Lucomoriæ montibus delabitur, in hujus ostiis Cosfin castrum est. Eò à Cosfini fluvij fontibus est duorum mensium iter. Porro ex ejusdem fluvij fontibus alter fluvius *Casfima.* *C A S S I M A* oritur, emensâque Lucomoriâ in magnum fluvium Tachnin influit, ultra quem prodigiosæ formæ homines habitare perhibetur, quorum alij ferarum more toto corpore pilis horrent: alij caninis capitibus, alij prorsus sine collo pectus pro capite habent, longasque sine pedibus manus. *Tachnin* Esse adhæc & in *TACHNIN* fluvio pisces quosdâ fertur, capite, oculis, naso, ore, manibus, pedibus, alijsque humanâ prorsus formâ, nullâ tamen voce. Habet & *Lacus.* Moscovia lacus, qui deciduo syderum semine pisces generant. In his Princeps est lacus albus, Moscis *Lacus* *B I E L E* *IEZIERO*, ad duodecim millia in longitudinem, totidemque in latitudinem extensus, qui gremio suo trecentos, & sexaginta fluvios excipit, solo tantum So-

ina in Volgæ fauces emisso. Qui & hoc nomine me-
 morabilis est, quòd arx munitissima in eo sit extructa,
 quò Moscorum Princeps gazam confert suam, si quã-
 do belli terror adsit. Ab hoc lacu intra teli jactum, est ^{Sulphu-}
 alius lacus, naturam sulphuris referens, vel ipsum et ^{reus.}
 jam sulphur proferens. Inscitiâ tamen gentis ejus ibi
 nullus usus est. Secundùm hunc est I V V A N O I E Z I E ^{Lacus}
 R O, id est, lacus Iohannis, qui ad centum miliaria se ^{Ioannis.}
 extendit. In lacu K I T A Y Obdy fluvius fontes suos ha-
 bet. Ab hoc lacu hominis nigri, sermonis expertes,
 ad Grustinam arcem, omnis generis merces adferen-
 tes, venire assolent, quas illius loci incolæ ab ijs emût,
 vel mercibus permutant. I L M E N lacus supra Novo ^{Ilmen.}
 grodiam in longitudinem octodecim milliarium, in
 latitudinem verò duodecim patens, duos præter alios
 celebriores fluvios excipit, Lovatum & Scholona. Is
 ex quodam lacu emergit, unum verò emittit V O L
 C H O V V, qui Novogardiam interlabitur, decursisq;
 triginta sex milliariibus L A D O G A M lacum ingreditur.
 D V V I N A lacus à fontibus Borysthenis decem fe- ^{Dvina.}
 rè miliaribus, totidem à palude Vronovvo distat. Ex
 eo fluvius ejusdem nominis Occidentem versùs, qui à
 à Vilna viginti abest milliariibus, ac dein, in Septen-
 trionem deflectit, & prope Rigam mari commiscetur.
 Sunt & alij lacus non pauci, sed ignobiles, Lagoda,
 K 3 Czuczko

Solovvki
insula. Czuczko, Kulvius, & quidam alij. Nec hîc prætereun-
da est insula S O L O V V K I, Septentrionem versùs, inter
Dvvinam & Corelam provincias, à continenti octo
miliaribus in mari posita. Distare à Moscovia trecen-
tis miliaribus, à Bieleieziero ducentis dicitur. Est et-
jam ibi dives piscium piscatio, qui Selgi indigitantur.

Pisces. P I S C I U M in Moscovia copia haud medios-
cris. Ante alios ingentes & sapidissimos pisces, præ-
sertim sturiones, Volga nobilissimus præbet: & ij qui-
dem hyeme multâ inclusi glacie recentes pluribus die-
bus asservantur. Habent præterea pisces quosdam pe-
culiaries, quos ipsi suâ linguâ B E L U G A vocant, mi-
ræ magnitudinis, sine spinis, capiteque, & ore amplo.
Habet & aliorum piscium varietatem ferme incredibi-
lem, & præsertim alborum pisciculorum saporis exi-
mij. Ex hoc fluvio pisces in lacum & fluvium Bieleie-
ziero pervenientes, tantò nobiliores, quantò diutius in
eo fuerint, redduntur. In quibus agnoscendis ea est pi-
scatorum peritia, ut pisces in Volgam reversos captos-
que, quanto tempore in eo fuerint, agnoscant. In Tas-
nai optimorum piscium abunde satis est. OCCA pisci-
um multitudinem, qui cæteris Moscoviæ fluminibus
præferuntur, habet. Dvvinâ provincia omnis gene-
ris piscibus affluit, ex quibus incolæ victum acquirunt.
In insula Solovvki piscium Selgorum abundantia. In

Tach-

Tachnin fluvio pisces quidam nasci dicuntur, qui capite, oculis, naso, ore, manibus, pedibusque hominem referunt, sed absque ulla vocis expressione, qui, ut alij pisces, sive ex se præbent obsonium. Sunt & PALUDES crebræ vastæque, ex quibus fluvij non pauci oriuntur. Et quidem in silva, cui cognomen Volkovskiles, palus est profunda; VVRONOV dicta, ex qua fluvius non ita magnus duobus ferè miliaribus in lacum Volgo influit, Volgaque derivato à lacu nomine vocatur. Cis Mscenecum castrum dirutum, sunt paludes densæ, in quas incolæ periculo instante tanquam in castrum confugiunt.

Paludes.

C A P U T IX.

De habitatione, vestitu, atq; victu.

AEDES Moscorum ubi vis truncis abiegnis contextuntur, inferiore trabe quodam alveo superjacentis rotunditatem ita excipiente, ut hac solà admissurà omnem propemodùm flatum excludant: solent tamen juncturæ muscari. Forma ædium quadrata est, fenestræque per angustæ, per quas impage trans lucidâ pelle obductâ lumen admittunt. Domorū tectatubulatis fiūt, arborū corticib; foris inductis: intus ad parietes lata habet scamna. Hæc passim pro accubitis, lectorū enim usus vulgo ignotus. Ignis in hypocaustis seu.

Habitan
di ratio.

Ceremonia in al-
terius do-
mum in-
gredien-
tium.

seu vaporariis manè structus, totam domum pro modo tepidam ac calidâ reddit. Vestibula ædium quàmvis ampla & alta habeant, fores tamē humiles sunt, ita ut ingressurus quispiam demittere se cogatur. In singulis verò habitationibus imagines Sanctorum pictas aut fusas loco honorificentiore habent, hasque propenatibus venerantur. Cùm autem alius ad alium vis-
sit, ingressus habitationem, non ilicò domus domini-
num salutatur, sed protinus caput aperiens, ubi imago sit, circumspicit, quâ visâ, ter se crucis signo munit, in-
quiens: DOMINE MISERERE. Pòst salutatur hos-
pitem his verbis: Deus det sanitatem. Mox porrectis manib. consalutantes inter sese deosculantur, capitibus more patrio frequentius inclinatis. Dein mutuò se in-
tuentur, vter magis se incurvet: atque ita ter quaterq; caput alternatim inclinando de honore quodam modo concertant. Hospes tandem abiturus, rursus ter se signat cruce, priora verba reverenter proferens, salute ultrò citroque datâ discedit. Si est alicujus dignationis vel autoritatis, eum tum hospes ad gradus usque sequitur: sin præstantior, longius comitatur habitâ & observatâ cujusque dignitate.

Vestitus.

Vestes omnes oblongas absque plicis ad talos demissas gestant, præcipuè verò albi coloris. Pileos albos apicatos crustatosque ex lana coacta usurpant, in
quis

quibus est nobilitatis insigne, quò enim porrectiori ac elatiori vtuntur pileo, eò splendidiores vulgo habentur. Ocreis omnes ferè rubeis, iisque brevioribus, ut quæ genua non attingant, utuntur. quarum soleas in digitis paululū erectas claviculis ferreis muniunt: indulia variis coloribus sericeis circa collum exornata, apud nobiliores auro intertexta in usu sunt, eaq; monilibus gemmis, seu globulis argenteis aut cupreis deauratis constringunt. Cruces argenteas vel aureas gemmis distinctas præstantiores. vulgus ferreas vel etjā cupreas pro sacramento quodam collo appensas habet. Omnes autem & singuli suæ conditioni vestibus convenientibus ex præscripto mandatoque Principis utuntur, nam tenuioris fortunæ vulgarisque familiæ hominibus vestes preciosiores elegantioresque gravi sub pœna interdiciuntur. Si autem aliquem obscurioris familiæ eleganter vestitum conspiciunt, proditorem perfidumque eum appellant, ac suspicionis ei notam iniungunt. Alius itaque habitus minorum gentium Nobilibus, alius magnatibus & consiliariis, alius civibus & colonis præscriptus est, secundum uniuscujusque conditionem, ac rei familiaris modum & amplitudinē.

Victus gentis præsertim opulentiorum utcumque lautus, non tamen opiparus, licet omnia cibaria exiguos
Victus
actio.

gna est copia, & occisæ mediâ hyeme juvenæ, concretis gelu carnibus, duorum ferè mensium spacio nō putrescunt. Gallinæ etiam & arrates singulis sæpè argenteolis numis veneunt, obsonia nobiliora aucupio & venatione parantur; piscium etiam optimorum ac sapidisimorum haud mediocris abundantia. Tenuioris fortunæ hominum victus latè parcus, etiam Nobilium pauperiorum, qui turpe non ducunt cortices seu putamina fructuū, præsertim melonum, allij, ac ceparum abjecta humo tollere, ac devorare. Potus ipsorum communis cerevisia est, ex tritico, vel hordeo, atque lupulo cocta. Medo item seu mulsum ex melle aquato coctoq; conficitur. Quem potum utrumq; per æstatem infrigidare, infusâ poculis glacie, voluptatis gratiâ consueverūt, nam ingentia glaciei frustra in cellis subterraneis Nobiliū singulari studio reconduntur. Sunt & qui in deliciis habeant succum ex subausteris cerasis expressum, saporis gratisimi. Vinis advectitijs in festis conviviis tantum & sacrificiis utuntur. Ante alia Creticum subdulce maximè in precio est, sed in medicinæ usū duntaxat, vel principalis luxuriæ ostentationem. Vini cremati etiam apud eos usus frequens est, quod cum ad frigus depellendum, tum ad ebrietatem ferè bibunt.

CAPUT IX.

*De educatione, exercitiis, moribus, ac
forma corporis.*

Iuventutis educatio ferè nulla, paucæ enim ibi scho-^{-Educatio}
læ, pauca gymnasia, & in quibus Nobiliũ pueri lin-
gva frequenter nativâ, vel maximè sacris instituuntur.
Pauci sunt, qui lingvis operam dant peregrinis, præter
Græcam, cui incũbunt ob Patrum monumẽta, omnis
umq; eorum gratiã, quæ à Græcis derivata, ad eorum
religionem, vel mores accommodari queunt. Pueri &
adolescentes festis diebus in loco quodam amplo, uno
de videri exaudiri que à pluribus queant, conveniunt.
Quibusdam autem sibilis, seu signo dato convocan-
tur, convocati ilicò concurrunt, manusq; conferunt.
Certamen pugnis ineunt, mox pedibus promiscuè <sup>Certami
na & lu-
sus.</sup>
ac magno impetu faciem, guttur, pectus, ventrem,
verenda contundunt: aut quacunque ratione pos-
sunt, alios alij inter se de victoria concertantes pro-
sternũt, adeò ut sæpe inde exanimati asportentur. Cæ-
terum quicumque plures vincit, diutius in arena du-
rat, fortiterque verbera tolerat, is præ cæteris lauda-
tur, victorque celebris habetur. Hoc verò certaminis
genus ideò institutum est, ut adolescentes verbera,
& ictus quoscunque perferre advescant.

Mores,

gentis tales sunt, ut illi Principem summè venerentur, fideliterque diligant: alioqui frigus, inedia, atque omnis generis asperitatem, adversæque fortunæ rigorem ferunt, imò ad mortem oppetendam etiam paratissimi sūt. Libido tamē ac lascivia in eis vituperatur maxima, propter quam impuberes quoque matrimonia contrahentes, nihilominus tamen pæderastian exercent. Non aperti, non ingenui, non simplices, sed versuti potius, astuti, & fallaces. Ad iram tardi, in paupertate superbi. Faciles atque tractabiles, si asperè tractentur, vel etiam verberibus accipiantur, gratiæ & amoris signū haud vulgaris habentes, idque non solum apud inferioris conditionis homines fit, sed etiam primariæ notæ Nobiles atque Consiliarios. Principi suo ac magistratibus obediunt, etiam in iis causis, quæ vel vitæ detrimentum periculumque adferre videntur. Staturâ sunt mediocri, at quadratâ & torosâ, brachiis lacertisque plurimum valentes, totoque corpore adeò robusti, ut cum ursis absque ullo amorum genere, solis viribus confisi, sæpius congredi ausint, ursumque per aures arreptum tam diu fatigant, donec prorsus lassum prosternant. Color corporis candidus, capillus flavus, vel magis albicans, oculi cæsi, barba prolixa, crura breviora, ac ventres extenti.

Forma
corporis

C A P U T : X.

De peregrinatione atq; conviviiis.

Peregrinationes in loca externa suscipere nullas solum, nisi quos Princeps in legationem mittit, qui ^{Peregrinatione.} bus tamen custodes apponuntur: quorum est præstò adesse semper, & ne legati quid liberiùs cum externis colloquantur, aut commercia agitent, observare. Proinde non satis probè perspectis aut cognitis cultiorum hominum moribus, ipsi in sua barbarie, & innatà illà ac servili simplicitate permanent, nec animum ad ingeniorum culturam adhibent, neque ad libertatis aliquam cupiditatem adspirant, sed præsentì statu servitutis teque delectantur. Quam etiam alia confirmant, ut amor consanguineorum aut propinquorum, ac metus, ne illis à Principe adversi quid eveniat. Nam si quos officiis præficit, ut exercitibus, præfidiis, præfecturis, obsidum loco conjuges, liberos, cognatos eorum, & quæcunque illis novit esse charissima, penès se semper retinet: in quos dein omnia exquisitorum suppliciorum edit exempla, si quid illi deliquerint, aut nonnunquã per imprudentiam malè, nec ad ejus voluntatem rem gesserint, aut si qui ab eo desciverint.

Convivia rariùs celebrant, præsertim vulgus, in ^{Cōvivia.} ebriari enim ipsis sub pœna prohibitum est, exceptis

certis in anno diebus, utputa Natalitiis, Paschatos, Pentecostes, & alijs quibuscūq; divorum festis solennibus, quibus potare illis licet. Nobilibus & Consiliariis concessum est multum cerevisiamque bibere, qui commestationibus nonnūquam solidum comburunt diem. In computationibus alter alteri præbibens, primò salutem Principi, omnia fausta & felicia (nomine proprio eum appellans, titulosque regionum enumerans) exoptat, idem ante & post prandium omnes ac singuli precantur.

C A P U T X I .

De Nobilibus, servis, colonis, & operariis.

Nobiles
in Mo-
scovia
quales.

Nobiles cū aliis insignibus à plebe distinguuntur, tum quòd patris nomen titulis aliis ad exemplum Principis soli præscribant. Magnificum hoc apud illos, eoque ad æquales aut inferiores solum utuntur. Ad Principem non modò patris nomine usurpando abstinēt, sed ne suum quidem, nisi propriā linguæ ejus enunciatione quodammodo corruptum, quo non solum servosejus, sed quasi homunciones, non homines cum illo comparatos, se significant, apponunt. Cæterum hæc gens servitute magis, quàm libertate gaudet: omnes enim passim magnates, nobiles, præfeti, &

Eorum
servitus.

Et, & consiliarij gravissimâ à Principe premuntur servitute, seque vilissimos ejus servos fatentur, ac bona omnia mobilia atq; immobilia, quæ possident, nō sua, sed Principis esse dicūt. Quamvis autē omnes juxta durā serviant servitutē, superbi tamē sunt in hac servitute ac paupertate sua, adeò vt ignotis ac pauperioribus etiam ad minorū gentium Nobiles difficilis sit aditus, qui velleo nomine in publicum minùs sæpe prodeunt, quò majorem auctoritatem sui que observantiam retineant. Nullus præterea Nobilis, qui paulò conditionis lautioris est, ad quartam vel quintam domum pedes progreditur, nisi equus subsequatur. Hyemis tempore, cum equis soleis carentibus propter glaciem absque periculo uti non possint: aut quando regiam, aut divorum templa fortè ingrediuntur, tum equos domi relinquunt. Ac licet Nobilis pauper fuerit, ignominiosum tamen putat laborare. Hoc tamen laudabile in primis in hac gente, quòd Principi suo sint obsequen-
tissimi. Quando enim aliquem magni nominis virum ad bellū proficisci jubet, mandatum illi literis consignatum mittit. Si autem vel prandens, vel cœnans, vel dormiens offensus à tabellione Principis, literas, quibus in militiam ire juberetur, acceperit, continuo à mensa lectove surgens, equum ipso inspi-
ciente

ciente armatus ascendit, mandatumque Principis se executurum ostendit. Atque sic omnes, qui per rei familiaris facultates possunt, propriis militant sumptibus.

Servi.

Servi Magnatibus ac Nobilibus majori ex parte empti aut capti sunt, quos autem liberos in servitio nutriunt, ipsi non est integrum quolibet tempore discedere. Si aliquis contra Domini sui voluntatem abit, nemo eum famulatio dignatur: si dominus bonum ac commodum famulum non bene habet, quodammodo apud alios eo nomine male audit, neque posthac alios famulos facile nancisci potest. Morituri vero ut plurimum certos servos manu mittunt: qui se tamen continuo aliis dominis, pecuniâ acceptâ, in servitutem vendicant. Si pater filium, ut mos est, vendit, & is quocunque tandem modo liber factus, aut emancipatus fuerit, pater hunc rursus atque iterum jure patriæ potestatis vendere potest. Post quartam autem venditionem nil juris amplius in filium habet. Ultimâ pœnâ solus Princeps servos atque alios afficere potest.

Ius patris in filium.

Coloni.
i hebdomada

Colonorum etiam sive agrestium fortuna atque conditio haud melior est, illis enim singulis dies privato labori conceditur. Habent aliquot privatos, & à dominis suis attributos agros prætque, ex quibus vivunt: reliqua omnia sunt dominorum. Sunt præterea iniuvioris conditionis, quod illorum bona prædæ Nobilium

lium atque militum exposita sunt : à quibus etiam per ignominiam Christiani, aut nigri homunciones vocantur. Conductitio qui vivunt labore, & operam vendunt suam, mercedem unius diei referunt dengam cum dimidia : opifex duas. Est autem Denganum unius grossi Polonici æstimatione. Neque hi strenuè laborant, nisi benè baculati. Credunt enim, se Dominis suis displicere, signumque esse indignationis, si non plagis excipiantur.

Operarii

CAPUT XII.

De Moscorum religione.

Religionem Christianam à sancto Andrea Apostolo Moscos accepisse annales ipsorum loquuntur, quem ex Græcia per Pontum Euxinum ad Borysthenis ostia appulisse, enavigatisque Ponti Euxini undis Kioviam pervenisse, ac genti numinis colendi ratione primùm ostendisse : ex Kiovia tandem ad Borysthenis fontes devenisse, indeque per Oceanum Romam navigando rediisse ferunt. Hanc itaque se in hunc usque diem sequi gloriantur. De qua nonnulla strictim dicenda : ac primùm de Missa, cujus sacrificium more Græcorum pane fermentato, & non azymo peragunt : calici item tantum aquæ, quantum vini rubei miscent, quam etiam aquam esse volunt calidam, quod ex late-

Religio.

Missa.

re Servatoris nostri non sine mysterio profluxerit sanguis & aqua, quam fuisse calidam credere pium existimant, alioquin enim miraculū vix censi posse. Communicant autem sub utraq; specie, miscentes panē vino, seu corpus sanguine, sumitque sacerdos cochleari ex calice portiunculā, porrigitq; communicanti. Porro quotiescunq; aliquis in anno voluerit, modò confessus fuerit, corpus Domini sumere potest, alioqui tempus ad Palchatis constitutum habent. Pueris septem annorum administrant sacramentum, eam enim aetatem ut aptam ad discernendū inter bonum & malum, rectum & pravum, lepram & non lepram: sic ad peccandū facile pronā esse autumant. Si puer infirmus fuerit, aut fortē animā agere cœperit, ut de pane sumere non queat, infunditur ei gutta vini consecrati ex calice. Sacramentum ad communicandum, nō nisi dum sacrum sit, pro infirmis autē die Iovis in majori hebdomada consecratur, ac per integrum servatur annū. Verū quū fuerit necesse, accipitur inde portiūcula, quæ vino intingitur, ac benè humectata præbetur ægroto, dein aquæ tepidæ modicum additur. Baptismi sacramento hunc in modū utuntur: Nato infante, mox accersitus sacerdos ante habitationis januā, in qua puerpera est, certas stando recitat orationes, infantiq; nomē imponit. Post quadragesimo communiter die si fortē infans malè habeat, defertur in templū, ac sacro fonte

Commu
nio.

Bapti-
smus.

abluitur, terq; in aquam totus immergitur: alioquin baptisatum non crederent. Mox inungitur chrismate hebdomadâ magna initiato, tandē & myrrhâ. Aqua verò baptismatis singulis sacatur infantib⁹, ac contiuò post baptismū extra templi portâ effunditur. Semper verò infantes in templo baptisantur, nisi lōginquitas loci nimia, aut frigus infanti obsit, neque unquam aquâ tepidâ, nisi pro infirmis utuntur. Sal, nec saliva cū pulvere mixta ab illis adhibentur. Susceptores sive baptismi testes ex parentū voluntate assumuntur, ac quoties circa baptismum, præeunte certis verbis sacerdote, Diabolo renunciant, toties in terrâ expuunt. Sacerdos etiâ infanti capillos abscindit, eosq; ceræ intricatos in templo certo deponit loco. Confirmationē baptismi vanâ esse putant, eo quòd in omnib⁹ synodis, præcipuè verò Nicenâ, dictum est, confiteor unum baptisma in remissionē peccatorum. Quum verò unum sit baptisma, unum etiam chrisma esse, eandemque virtutem sacerdotis ac Episcopi circa sacramenta distribuenda asserunt. Confessionem quamvis ex constitutione habeant, vulgus tamen eam Principum opus esse, ac præcipuè ad magnates atque nobiles pertinere existimat. Confitentur circa tempus Paschale magna cum cordis contritione: quibus pœnitentia juxta delicti quantitatem qualitatemve irrogatur, aliis jejunia

Confir-
matio
baptismi.

Confes-
sio.

jejunia, nonnullis breves preces quædam injunguntur (Dominicam enim orationem pauci norunt, pauciores symbolum Apostolicum, paucissimi decalogum, namq; rem tam arcanam ac sacram in vulgus enunciarî non oportere, decalogum autem Christi sanguine antiquatum esse tradunt). Quosdam, qui gravius aliquid patrârint, sacrâ abluunt aquâ, quam Epiphaniarum die ex profluente hauriunt, eam integrum per annum consecratam in templo pro peccatis gravioribus abluendis asservant. Peccatum insuper die Sabbathi commissum levius ducunt, minusque pœnitentiæ pro eo imponunt. Sunt complures & levissimæ causæ, ob quas in templum nō admittuntur, solent tamen exclusi plerunque portis ac fenestris templi adstare, atque inde non minùs videre audireque sacra, ac si in templo fuissent. Purgatorium omnino negant, dicunt enim, unicuiq; vitâ functo secundùm meritum suum locum esse, piis quidem lucidum, & amœnum cum angelis placidis: impiis autem obscurum, cæcæque caligine obductum, cum angelis terribilibus destinatum esse, in quo extremum expectant judicium: quo quidem nil clarius, nil illustrius, nil probis hominibus optatius, nil improbis horribilius futurum opinantur. In articulo de Spiritu sancto, tertiâ Divinitatis persona, à nostris Ecclesiis sic dissentiunt,

Purgatorium.

Extremū
judicium

De Spiritu
S.

unt, ut eum à solo patre per filium procedere, perinde
 atque Græci, asserant. Festos dies viri præstantiores ^{Festa,} sa-
 cris peractis cultu corporis, epulis, atque ebrietate co-
 lunt. Vulgus plerumque laborat, feriari enim, & à la-
 bore abstinere dominorum esse præ se ferunt. Cives
 & mechanici sacris intersunt, quibus finitis, ad laborē
 redeunt, sanctius putantes, labori incumbere, quàm
 bibendo, ludendo, acid generis rebus aliis substanti-
 am atque tempus inaniter perdere. Festum S. Trinita-
 tis celebrant Pentecostes feriâ secundâ, octavâ verò fe-
 stum omnium Sanctorum. Festa quoque beatæ Vir-
 ginis jejuniis indictis, orationibus, missis tum lectis,
 tum decantatis, communi Ecclesiæ Græcorū ritu, co-
 lunt. Ex sanctis Nicolaum inprimis venerantur, tem-
 plaq; præcipua nomini ejus dicata erigunt, ac de ejus ^{Sancti,}
 miraculis plurimùm quotidie prædicant. Divæ etiam
 Virginis magna apud illos reverentia est, crebris qui-
 dem orationibus veluti Christi mater pro interces-
 sione apud filium rogatur. Habent & in catalogo certos
 quosdâ Pontifices Romanos, quos inter Sanctos re-
 ferunt. Cæteros verò, qui post eorum schisma fuerunt,
 execrantur, tanquam eos, qui ab Apostolorum, Patrū,
 ac septem conciliorum ordinationibus defecerunt, ac
 tanquam hæreticos & schismaticos nuncupant. Per-
 suasum enim habent, septimo generali concilio, quod

sub Adriano Pontifice celebratum est, decisum esse, ut ea, quæ in præcedentibus constituta atque determinata erant synodis, in posterum quoq; firma, rata, ac perpetua tenerentur: nec unquam posthac cuiquam licere aliud concilium aut indicare, aut accedere, sub anathematis poena. Signo crucis quoties se signât, id manu dextrâ sic faciunt, ut frontē primū, dein pectus, mox dextram, ac demum sinistrâ pectoris partem punctim in crucis formâ tangant. Quod si quis aliter manū ducat, eum nō pro domestico fidei, sed pro alieno habent.

Jeiunia

Butyracea seu
caseacea.

Jeiunia illis solemnia singulis annis quaterna sunt. Primum in quadragesima septem totis septimanis: quarum primâ lacticiniis vivunt, quam serna sive massina appellant, hoc est, butyraceâ sive caseaceam. Sequentibus verò septimanis omnes præter peregrinantes, etiâ piscibus abstinet, oleribus, cauliculis, raphano, fungisq; contenti. Sunt qui diebus Dominicis ac Sabbatho cibum sumunt, reliquis diebus, nisi frustulo panis in meridie resecti, ab omni cibo abstinent. Reperiuntur etiâ nonnulli, qui diebus Lunæ, Mercurij, ac Veneris panis frusto cum aqua sumpto acquiescunt. Reliqua per annum jejunia non adeò exactè tenent. Jejunant autem post octavam Pentecostes, usq; ad terias Petri & Pauli Apostolorum, diciturque jejunium D. Petri. Deinde habent jejunium D. Mariæ Virginis à calendis

August

Augusti usque ad assumptionem ejus, quam decimus quintus calendarij adscriptam habet. Denique jejuni-um Philippi, quod initium ejus jejunii contingat festum Philippi, juxta eorum fastos. Quòd si festum Petri & Pauli, Assumptionis item D. Virginis inciderit in Mercurij aut Veneris diem, tum nec eâ die carnibus vescuntur. Si verò in majori quadragesimâ jejuniò aliquis solennis dies inciderit, eo piscibus victitant. Cæterùm monachis multò graviora jejunia sũt, quos potu acido, & aquâ fermento mixtâ contentos esse oportet. Sacerdotibus quoq; aqua nulla ac cerevisia eo tẽpore sũt prohibita, licet nunc omnes leges statutaque variantur. Porro extra jejunii tempus die Sabbathi carnes edunt, Mercurij verò ijs abstinẽt. Jejunãtes verò ad solis occasum usque nec edere quicquam, nec bibere consueverunt. Sequentibus tamen diebus crapulâ atq; ingurgitatione abstinentiam benè compensant. Decimâ nõ, ut alibi mos est, propter sacerdotes, sed propter pauperes, pupillos, infirmos senes, advenas, captivos, atque pauperes sepeliendos institutæ sunt à Volodimiro Principe de omnibus rebus dandæ, iuvandos etiam eos, qui numerosam habent sobolẽ, quibusve boni ægni absunta sunt, ad sublevandam deniq; miserorum omnium inopiam, monasteriorum, pauperumq; ecclesias, & imprimis propter defunctorum ac vivorum refrigerium.

*De personis ecclesiasticis.*Metropo
lita.

Quantum ad personas ecclesiasticas, unus erat olim totius Rusiæ Metropolita, tam Moscorum, quàm Litvanorum Ducibus tributarius, cujus primum Kioviæ, dein Volodimiræ domicilium erat, tandemque sedes in Moscoviæ metropolin translata est. Post quàm Metropolitæ septimo quoque anno Rusiam Litvanis subjectam in viserent, exactisque inde numis redirent, Vitoldus M. Litvaniæ Dux hoc, ne videlicet provinciæ suæ argento expilarentur, ferre noluit. Convocatis itaque Episcopis, proprium constituit metropolitam, cui sedes Vilnæ addicta erat. Cæterum omnes Russorum Metropolitæ suam à Patriarcha Constantinopolitano habent auctoritatem. Eligebatur autem primò omnium Metropolita, convocatis omnibus Archiepiscopis, Episcopis, Abbatibus, ac Prioribus sive præfatis monasteriorum. Inquirebatur vir sanctioris vitæ per monasteria atque eremos, eligebaturque. Posthæc Principes ad se certos convocare, ex eorumque numero unum suo judicio deligere solebant. Sunt & duo Archiepiscopi, Novogrodenensis & Rostoviensis. Episcopi sunt: Tuerensis, Resanensis, Smolenscensis, Plešcoviensis, Permiæ, Susdaliæ, Columnæ, Czernihoviæ

Archiepi
scopi.

Episcopi

via. Hi quidem omnes Metropolitæ Moscovitico sub-
 jecti sunt. Habent autem Episcopi proventus ex præ-
 diis certos, & aliis extraordinariis, ut vocant, acciden-
 tibus. Abbates tantum duo sunt. Priores verò mona-
 steriorum plurimi, qui omnes arbitrio ipsius Principis, <sup>Abbates,
Priores.</sup> cui nemo resistere audet, eliguntur. Sacerdotes,
 quos seculares vocant, ut plurimum consecrantur hi, <sup>Sacerdo-
tes.</sup> qui diu apud ecclesias serviêrunt. In diaconum autem
 nemo consecratur, nisi coniugatus, unde plerumq; &
 matrimonio copulantur, & in diaconatum simul or-
 dinantur. Uxore defunctâ, sacerdos à sacris suspendi-
 tur, nisi monasterium ingressus juxta regulam vivat:
 officiis etiam atque aliis rebus divinis cum cæteris Ec-
 clesiæ ministris choro, tanquam minister, interesse
 potest. Si sacerdos viduus ad nuptias secundas, quod
 cuique liberum est, transierit, is nil habet cum clero
 commune. Nullus sacerdotum monachorumve suas
 horas canonicas recitat, nisi habeat imaginem alicujus
 divi præsentem: quam etiam nemo nisi venerans
 ter attingit. Qui verò eam in publicum profert, manu
 in altum tollit, quam omnes prætereuntes, cruceq; se
 se signantes, inclinando plurimum venerantur. Nul-
 lus item eorum aut sacra obire, aut baptizare, aut alio
 quovis fungi munere audet, nisi diacono præsentem.
 Omnes sacerdotes in ecclesiis primum tenent locum,

N

& su

& sustentantur plerunque ex contributione quadam certa, assignanturque illis domunculæ cum agris & pratis, unde victum suis aut famulorum manibus acquirunt. Oblationes tenues habent: aliquando ecclesiæ pecunia datur ad usuram, eamq; sacerdoti pendunt, ne suis illum alere sumptibus teneantur. Sunt etiam, qui Principum liberalitate vivunt. Pauca parochiæ reperiuntur, prædiis ac possessionibus dotata, exceptis Episcopatibus, ac quibusdam monasteriis. Nulla parochia seu sacerdotium confertur, cuiquam, nisi sacerdoti. Cæterum in singulis templis unicum tantum altare, & in dies singulos unicum quoque sacrum faciendum putant. Rarissimè templum reperitur sine sacerdote, qui ter in hebdomada tantum sacra peragere obstringitur. Habitu haud dissimili à secularibus utuntur, extra pileum parvum ac rotundum, quo rasuram tegunt, pileum amplum contra calorem atque imbrem superimponunt, aut pileo oblongo ex castorum pilis colore griseo teguntur. Cossam ad brachia protensam omnes nutriunt. Baculos, quibus innituntur, cum manubriis incurvatis gestant. Monasteriis præsunt Abbates & Priores, qui leges ac regulas severissimas habent, carnibus perpetuò abstinentes. Sunt non pauci, qui ex monasteriis in eremum se abdunt, ibique tuguriola erigunt, quæ aut soli, aut cum sociis incolunt, victum ex terra & plantis

Habitus
sacerdo-
tum.

Abba-
tum &
Priorum
regula.

quærentes. Metropolita, Archiepiscopi, atque Episcopi, quàmvis ipsi carnes nunquam edant, tamen quum hospites conditionis civilis invitant, eo tempore, quo carnibus vesci fas est, hanc habent prærogativam, ut carnes illis in convivio apponant, quod Abbatibus & Prioribus vetitum est. Quoties alicujus monasterii antistes fato concedit, Princeps bona cœnobii invadit, armenta, greges, supellectilem, aurum, argentum rapit: aut is, qui demortuo antistiti succedit, hæc à Principe pecuniâ redimit. Episcopi, quos illi Uladicas vocitant, circa res divinas saltem, ac ipsam religionem promovendam sunt occupati: rem verò familiarè, aliaque negotia publicæ officialibus administranda committunt. Horum vestes quotidianæ sunt, ut & aliorum monachorum, nisi quòd aliquando sericeas habeant, & præsertim pallium nigrum, quod habet à pectore in utramque partem tres fimbrias albas, inflexas instar rivuli fluentis, quibus ex corde ac ore illorum rivulos veræ fidei & bonorum exemplorum fluere innuunt. Pro insignibus tanti hujus muneris baculis in modum crucis, Posoch dictis, utuntur. Episcopus Novogrodenensis album gestat pallium. Mitris rotundis ac nigris insigniuntur Archiepiscopi atque Abbates, præter Episcopum Novogrodensem, qui albâ bicornem fert. Doctores, quos sequuntur, sunt: Basilus Magnus,

Episcopus
porum
munus.

Vestes.

Doctores
Ecclēsiæ.

Gregorius Nazianzenus, & Joannes Chrysostomus, quem illi Zlatousty, hoc est, aureum os habentem appellant. Gregorii etiam Pontificis Rom. libros de moralibus scriptos habent. Hi omnes ut & sacer codex in linguam Slavonicam translati sunt, religioseque custodiuntur. Libros Evangelii non nisi in locis honestis, tanquam rem sacram reponunt, neq; manibus tangunt, nisi prius cruce se munierint, & capite nudato inclinatoq; honorem iis exhibuerint. Post summa cum veneratione in manus sumunt. Concionatoribus destituuntur, sufficere enim putant, sacris interfuisse, ac Evangelii, Epistolarum, aliorumque Doctorum verba, quæ linguâ vernaculâ recitat sacrificus, audiisse: ad hoc, quod varias opiniones ac hæreses, quæ ex concionibus plerumque oriuntur, sese effugere credunt, festos dies proximæ septimanæ die Dominico annunciant, publicamque confessionem recitant. Principem porro ipsum quicquid credere & opinari vident, id rectum, omnibusque sequendum statuunt. Monachis præsertim ordinis S. Benedicti per omnem vitam esus carniû interdictus est. Alimenta illis sunt salsamenta atque lacticia. Nec ex religionis instituto recentes pisces edunt, quaternis tamen illis jejuniis ne piscibus quidem victitant, caulibus ac cucumeribus sale conditis illis victus constat: potus his pertenuis

ac

ac dilutus, quotidie in templis divinam rem faciunt. Sacrum officium antelucano adveniunt tempore, quod albescente die finitur. Circa nonam diei celebratur Misfa. Post hanc prandetur, à prandio sacrum officium repetitur: nec non à coena. Prudentibus ccenantibusve legitur Evangeliorum interpretatio. Monachi verò Eremitani, quorum potissima cura est in convertendis ad religionem Christianam hominibus, bonam jam olim barbarorum partem, diu multumque apud illos verbum Dei seminantes, ad Christianismum pertraxerunt. Proficiscuntur etiamnum ad varias regiones Septentrionem atq; Orientem versus, quò maximis laboribus, ac vitæ periculo perveniunt, nil inde commodi sperantes, at hoc unum spectantes, ut animas multorum devio errore abductas in viam revocare rectam, ac Christo eas lucrifacere queant. Jurisdictioni Ecclesiasticæ subiacent omnes Abbates, presbyteri, diaconi, ac universus clericorum status: uxores item, filiiq; sacerdotum, medici, vi-duæ, obstetrices, & ii, qui miraculum ab aliquo Sanctorum acceperunt, qui ve emancipati sunt pro alicujus animæ salute: ministri deniq; singuli monasteriorum ac nosocomiorum. Quicquid itaq; inter predictas personas simultatis seu discordiæ exoritur, Episcopus ipse tanquam competens iudex decernit ac dijudicat.

Monachi
Eremitæ

Si verò inter laicos & hos aliquid controversiarum existit; judicio communi decernitur. Quicumque autem sacerdotum contra religionem aut officium sacerdotale quavis ratione fecerit, judicio ecclesiastico subijcitur. Si verò furti aut ebrietatis accusatur, aut in aliud id genus vitii inciderit, à civili punitur magistratu. Si sacerdos queritur coram iudice politico, se à quopiam læsum esse (offensiones enim omnes atque injuriæ ad forum civile spectant) tum iudex, si fortè cognoverit, hunc ab illo lacesitum, aut quavis injuriâ prius affectum fuisse, sacerdotem punit. Episcoporum etiam est divortia tam inter Duces & proceres, quàm nobiles atque cæteram multitudinem, qui concubinas alunt, constituere. Ad Episcopalem item jurisdictionem pertinet, si quando uxor marito non obsequatur, si quispiam in adulterio seu fornicatione deprehensus fuerit, si uxorem consanguineam duxerit, si conjunx conjugii quippiam mali machinetur: divina tiones item, incantationes, venena, contentiones, propter hæresin vel fornicationem susceptas: aut si filius parentes sororesve acerbiùs increpuerit læsetive: prætererea venere utentes præposterâ, sacrilegos, mortuorum spoliatores, & qui ad incantandum de imaginibus Sanctorum, aut statua crucis quicquam avulserint: qui canem, avem, aut aliud aliquod

aliquod animal immundum in ædem induxerint
aut comederint, punire.

C A P U T X I V.

De ædibus sacris, earumque supellectile.

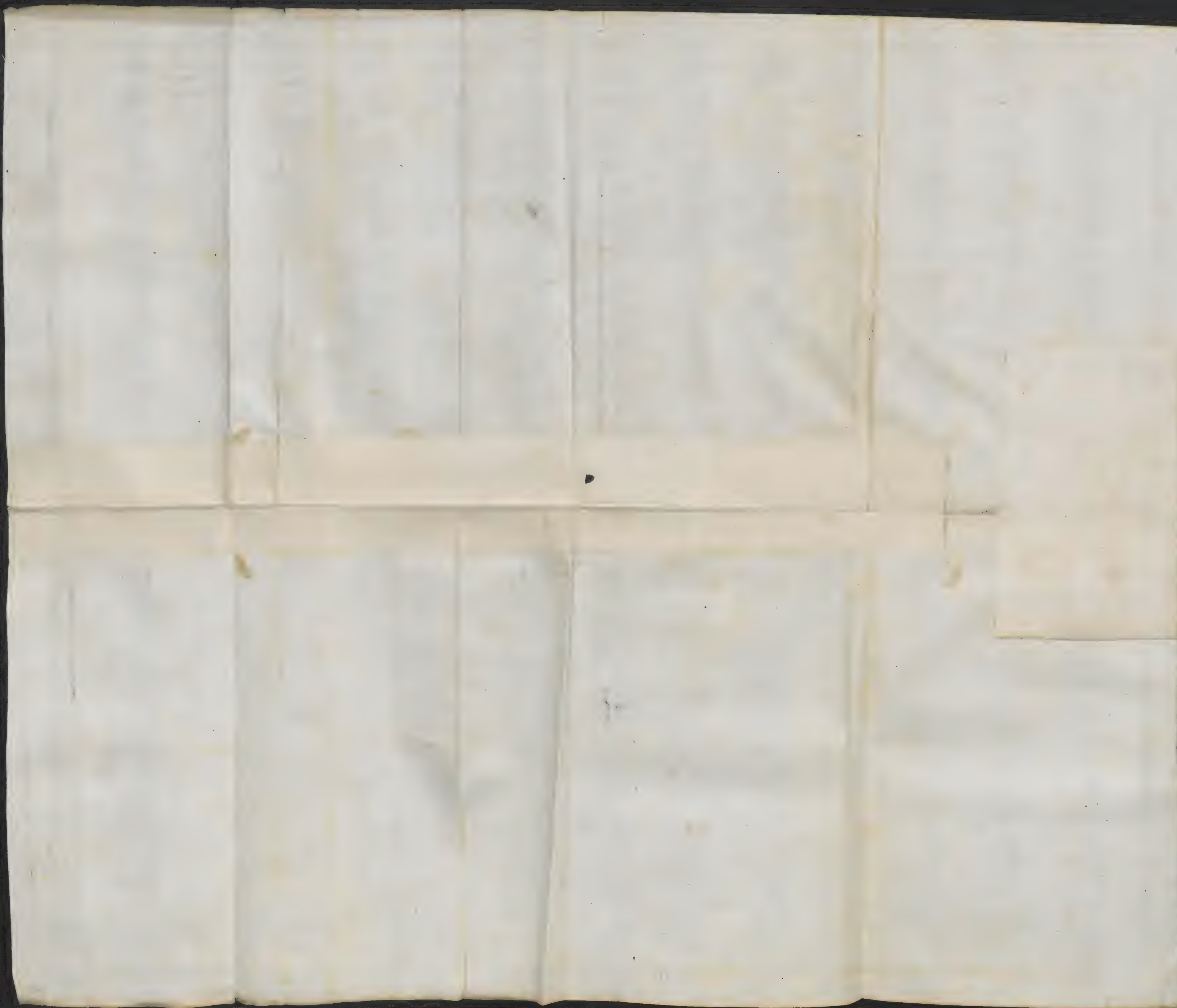
A Edes sacræ ligneis trabibus contexuntur, ac ple-
runq; è media æde assurgit turris scandulis tecta. Aedes
sacræ.
Foris adduntur ædi porticus. In coemeteriis fabricas
ædificant ligneas, in quibus librantur campanæ,
nunc singulæ, nunc binæ, nunc ternæ. Organorum
pneumaticorum, sive mavis Pipinianorum (quæ Pi- Organa.
pino primùm à Constantino Græcorum Imperatore
missa feruntur) nullus in ecclesiis illorum usus est.
Simulachra divorum in templis non admittunt: ta-
bulas tamen eorum imaginibus pictas in sacris ædi-
bus frequentes habent; his dona offerunt, his cere-
os accendunt: has etiam sacro fonte aspergunt, qui-
bus alioqui nullus est honos. In ædibus privatis sta-
tuas instar penatium colunt. Cœnobiorum non exi-
guus est numerus, præsertim ordinis S. Benedicti, Cœno-
bia.
quibus magni agrorum sunt redditus, quippe tertiam
fundorum partem totius Moscoviæ tenent Monachi.
Haud longè à Moscoviæ metropoli abest monasteriū
S. Trinitatis amplissimum, ubi trecenti monachi per-
petuò ferè sub regula Basilii Magni vivere perhibentur.

In

In quo etiam Sergii Abbatis sepulcrum multis miraculis clarum est. Eò Principes ipsi sæpe, vulgus verò quotannis certo confluit tempore, monasteriique liberalitate alitur. Fertur inibi olla cuprea esse, in qua certi cibi, & ut plurimum olus coquitur, ac, sive pauci, sive multi eò venerint, semper tamen cibi tantum remanere, quo ejus monasterii familia saturetur: ad eò, ut nil unquam defiat, aut superfluat. Coemeteria pro sepeliendis corporibus nullis ceremoniis dedicant, ajunt enim, corporibus unctis terram ipsam, & non corpora terræ consecrari. Sepultura eorum non in templis, sed opulentiorum quidem in septis, ac exterioribus templorum vestibulis fiunt: agrestium verò in agris & silvis, ubi tumulos aggestis lapidibus muniunt, signumque crucis superimponunt. Quibus post Ecclesiæ Romanæ ritibus quadraginta diebus parentatur. Non subticenda hîc ridicula gentis consuetudo: defunctorum cadavera loculis condunt, ac manui cadaveris codicillos induunt, quorum summa est: defunctum fuisse Russum, Russorum fidem amplexum, ac in eadem decesisse. Hæ literæ D. Petro mittuntur, quibus mox (ut ajunt) admittitur, & ut sincerioris fidei sectatori beatior quoq; sedes, quàm Latinis Christianis conceditur: alios enim semichristianos, se vero sinceros & genuinos esse contendunt.

MOSCOVIAE
TOTIVS CVM
REGIONIBVS FINI-
TIMIS DESCRIP-
PTIO.

CAPUT XV.

*De ratione contrahendi matrimonii, ac
de divortis.*

Matrimonii inter sese contrahendi ratio ejusmodi observatur. Turpe & quasi inhonestum habetur adolescenti, ambire puellam, quò sibi in matrimonio locetur. Patris est juvenem alloqui, ut ducat filiam suam. His autem plerunque verbis adolescentem compellat: cùm mihi sit filia, vellem equidem te mihi generum. Ad quæ juvenis: si me, inquit, generum expetis, ac tibi ita videtur, conveniam parentes meos, & de hac re ad eos referam. Dein si parentes ac propinqui assensu fuerint, conveniunt, ac de his, quæ pater filiæ dotis nomine dare velit, tractant. Mox dote constitutà nuptiis dies præscribitur. Interea Sponsus à Sponsæ ædibus usque adeò arcetur, ut si fortè postulârit saltem eam videre, parentes sponsæ respondeant: cognosce ex aliis, qualis sit, qui eam nôrunt. Certè nisi sponsalia prius maximis pœnis firmata fuerint, ita, ut sponsus non possit, etiam si vellet, sine gravi pœna eam repudiare: aliàs non datur illi accessus ad sponsam. Sunt autem dotalia dona plerunque equi, vestis, framea, pecora, servi, & similia. Invitati ad nuptias pecuniam rarò offerunt: munera tamen seu donaria

Matrimonii ratio.

O

sponsæ

sponsæ mittunt, quæ singula sponsus diligenter notata reponit. Finitis nuptiis, deprompta rursus ordine conspicit, atque ex iis, si quæ allubescant, & sibi usui futura videntur, ea mittit ad forum, jubetque singula ab his, qui rebus præcia imponunt, æstimari: reliqua omnia ac singula singulis remittit cum gratiarum actione. Ea, quæ servavit in anni spacio, juxta æstimationem pecuniâ aut aliâ re ejusdem valoris compensat. Tota enim hæc munerum mittendorum ratio ad juvandam rem familiarem novorum conjugum introducta est. Porro si aliquis donum suum pluris fecerit, tum sponsus ad juratos æstimatores continuo recurrit, illumque horum æstimationi standum esse cogit. Quod si sponsus post annum elapsum non satisfecerit, aut munus acceptum non restituerit, tum in duplum tenetur. Denique, si alicujus donum juratis æstimandum dare neglexerit, ex voluntate atque arbitrio ejus, qui dedit, refundere obstringitur. Atque hunc morem vulgus ipsum in omni liberalitate seu donationis genere usurpare sœvit.

Ritus in
templo
sponsa-
les.

Ritus sponsales in templo publicè hi obiri solent. Mensa in primis in medio templi adornatur, ingredientibusque templum sacerdos præcedens certas recitat orationes, dein pro Patriarcha, Metropolitâ, Episcopis, ac toto clero, proque Principe suo, & omni ordine

ordine tam equestri, quàm plebejo, qui ritus suæ fidei
 sequuntur, sigillatim sacerdos cum diacono clarâ vo-
 ce precantur. His transactis, sponsus & sponsa mens-
 sam præparatam accedunt, in linteoque secundùm
 consuetudinem pedibus substrato uterque stat. Postea
 sacerdos ex præscripto, an alicui olim non sponde-
 derint, interrogat, stolâque manus utriusque annulos
 cōmutans colligat. Deinde coronas ligneas, vel ex tilia
 libro pictas, ad id muneris in ecclesia reſervatas, capiti
 utriusque imponit, dicens: *posuisti Domine coro-*
nam super caput ejus de lapide precioso, &c Evan-
 geliumque de nuptiis Canæ Galilææ celebratis recitat.
 Dehinc panem & cerevisiam consēcratam desponsa-
 tis ad prægustandum porrigit, postea stolam (quâ
 sacerdotes collo appensâ utuntur) sponsus & sponsa
 ab una, & sacerdos ab altera parte tenent, sacerdo-
 temque præeuntem sequuntur, hæc verba dicentem:
circuite populi Sion, ac date gloriam nomini Dei
altissimi, terq; mensâ circumeuntes loca sua occupât,
 & sacerdos psalmũ quinquagesimum primum recitat.
 Quo absoluto, è templo egrediuntur. Cæterùm matris
 moniũ ita contrahitur, ut quartũ consanguinitatis aut
 affinitatis gradum non attingant. Hæreticum putant,
 germanos fratres germanas ducere sorores. Nemo etjã
 affinis sui sororem in uxorẽ ducere audet. Severissimè

observant, ne hi matrimonio implicentur, inter quos spiritualis baptismatis cognatio intercedit. Si quis alteram ducit uxorem, fitq; bigamus, conceditur id quidem, sed vix legitimum matrimonium esse putatur. Tertiam uxorem ducere sine gravi causa non licet. Quartam verò nec permittunt cuiquam, nec etiam Christianum esse judicant.

Divortia

frequen-
tia.

Divortium admittunt, dantque libellum repudii: id tamen maximè celant, quod contra religionem, ac statuta esse nòrunt. Pro adulterio non censent, si uxoratus cum soluta libidinatus fuerit, uxore alterius exceptà. Tepidus ut plurimum conjugatorum amor, præsertim principum ac nobilium virorum, eò quòd puellas nunquam antè visas ducunt, ac servitiis Principis occupati, eas deserunt, alienà interim turpique libidine sese polluentes. Divortia inter se frequenter vulgant, Episcopis indulgentibus, literasque repudii communicantibus. Olim etiam agrestes, quibus ad Episcopos propter longam itineris distantiam aditus difficilis erat, divortium (more gentili antiquitus observato) sic peragebant: cùm inter virum atq; uxorem lites exortæ essent, extra pagum in trivium ambo prodire solebant, mantili accepto, quod inter se manibus utrinque tenendo per medium discindebant, hocq; inter se diviso, matrimonium etiam divisum esse arbitrabantur.

CAPVT

CAPUT XVI.

De mulierum Moscoviticarum conditione.

Mulierum conditio misera est, non enim eo sunt honore apud eos, quo apud ceteras gentes, prope
 enim ancillarum loco habentur. Nulla honesta creditur, nisi domi conclusa vivat, adeoque custodiatur, ut nusquam prodeat. Parum pudicam existimant, si ab alienis exterisve conspiciatur. Domi autem occlusæ nent, aut pensa trahunt: nil prorsus juris, aut negotii in ædibus habent, omnes enim labores domestici servorum operâ fiunt. Non verberatæ à maritis conqueruntur, nullam se apud maritos habere gratiam, verbera enim signum amoris putant. Quicquid mulierum manibus suffocatur, sive gallina, sive aliud aliq-
 quod animalium, abhorrent tanquam impurum. Pauperiorum uxores domesticos labores obeunt. Cæterum quum viris & servis absentibus gallinas jugulare volunt, itant pro foribus, tenentes gallinam & cultrum, prætereuntesq; viros, ut ipsi eas macent, plurimum rogant. In templa rarissimè, rariùs etiam ad amicorum colloquia, nisi effectæ jam sint, omnique suspicionem careant, admittuntur. Certis tamen ac festis diebus animi gratiâ concedunt uxoribus ac filiabus, ut in pratis conveniant amænis, ibique cuidam rotæ
 O 3 instar

Mulic.
rum con-
ditio.

instar Fortunæ insidentes, alternatim sursum ac deorsum moventur: aut aliqui funem in medii circuli modum duobus stipitibus appendunt, cui insidentes ac suspensæ, hinc inde impulsæ feruntur, moventurq; aut denique quibusdam ac certis cantilenis, manibus, pedibusque plaudentes, capitibusque sæpenumero moventes se oblectant, vel manibus invicem se tenentes, ac simili modo canentes in gyrum ducunt. Hæc autem consuetudo præcipuè circa festum Petri & Pauli Apostolorum aliquot hebdomadis ab omnibus Moscis atque Russis promiscuè frequentatur.

C A P U T X V I I.

De moneta & numerandi ratione.

Monetam argenteam Mosci quadruplicem habent: Moscoviticam, Novogardensem, Tuerensem, ac Plefcovientem. Moscoviticus numus oblongâ & ovali quodammodo formâ (Denga dictus) diversas habet imagines. Antiqua in una rosæ, posterior hominis equo insidentis, draconemq; hastâ ferientis imaginem: in altera parte utraque scripturam habet. Horum autem hoc tempore septuaginta repræsentant aureum Ungaricum unum. Tuerensis utrinque scripturam habet, & valore æquiparatur Moscovitico. Novogardensis in una parte Principis in solio sedentis

dentis, hominisque ex adverso sese inclinantis imaginem, in altera scripturam habet, atque Moscoviticum valore in duplo superat. Plefcoviensis caput bovis in una parte coronatum, in altera verò scripturam habet. Est præterea cuprea sive ærea moneta, quæ tantum usibus pauperum destinatur, & Pula vulgò vocatur: horum quadraginta Dengam Moscoviticam constituunt. Aureos non habent, nec cudunt ipsi, sed Ungaricis ferè, interdum etiam Rhenanis utuntur, preciumque eorum sæpè mutant, præsertim cum alienigena auro aliquid sit empturus, tum continuo ejus precium minuunt. Si verò aliquò profecturus auro indigeat, ejus tum rursus precium augent. Constat autem omnis moneta Moscorum ex puro argento, quamvis ea quoque nunc adulteretur: omnes ferè aurifabri Moscoviæ nummos cudunt: & si quis maslas argenteas puras nummosque cupit, nummi & argentum appenduntur, atque æquâ lance librantur: mercedem laboris exiguam aurifabri (parvo alioqui operâ suam æstimantes) reperiunt. Porro universa Moscovia nullum habet argentum, nisi importatum: nec Princeps usque adeò efferre vetat, sed cavet veriùs, atque ita permutationem rerum facere, & alia, ut pelles, quibus abundat, aut quid aliud ejusmodi pro aliis rebus dare recipereque suos jubet, quò argentum & aurum in ditione sua retineat. Vix a. à sesquicentum:

tum annis monetà utuntur argenteà, præsertim apud illos signatà. Initio cùm argentum in Moscoviam inferretur, fundebantur portiunculæ oblongæ argenteæ sine imagine & scriptura, pondere unius rubli, quarum nulla nunc apparet. Cudebatur etiam monetà in Galicziensi Principatu, ea autem, quum æqvabili careret valore, in usum esse desiit. Porro ante monetam proboscide & auriculis aspreolorum, aliorumq; animalium, quorum pelles ad nos efferuntur, utebantur, iisque vitæ necessaria ceu pecunià emebant.

Nume-
randi ra-
tio.

Numerandi ratio apud eos talis est, ut res quas cunque per sorock aut devvenosto, hoc est, aut quadragesimo, aut nonagesimo numero numerent, dividantque. Numerantes itaq; subinde repetunt, multiplicantq; bis sorock, ter sorock, quater sorock: aut bis, ter, quater devvenosto. Mille gentili lingua Tisucze, item decem millia una dictione Tma: viginti millia dvve tma, triginta millia, tri tma exprimunt.

C A P U T X I I X .

De mercibus, vectigali, & usura.

Merces.

Merces exoticas si quis in Moscoviam attulerit, eas continuo apud telonii præfectos profiteri, ac indicare cogitur, quas hi statà horà conspiciunt, æstimantque, æstimatas verò nemo nec vendere, nec emere

mere audet, nisi prius Principi fuerint exhibitæ. Porro Princeps si quicquam emere voluerit, tum nec mercatori interim rebus suis precium statuere, nec cuiquam licitari fas est. Quo fit, ut mercatores interdum diutius suo cum damno detineantur. Neque enim cuiusvis mercatori præter Litvanos, Polonos, aut illorum imperio subiectos Moscoviam venire licet. Nam Svecis, Livonibus, & Germanis ex maritimis civitatibus Novogardiæ duntaxat: Turcis verò ac Tartaris Chlopigrodi, quò nundinarum tempore diversi ex remotis locis homines confluent, mercaturam exercendi facultas datur. Quando verò legati & oratores in Moscoviam proficiscuntur, tum omnes undecumque mercatores in illorum fidem ac protectionem suscepti, Moscoviam & liberè, & sine portoriis ire redire possunt. Major mercium pars sunt massæ argenteæ, panni omnis generis ac coloris, sericum, panni sericei, & auro argentoque intertexti, gemma, uniones, aurum filatum, insuper piper, crocus, zinziber, & cætera: interdum viles etiam quasdam res suo tempore illuc portant, ex quibus non parùm lucri referunt. Sæpe etiam accidit, ut rei alicujus desiderio omnes teneantur: quam qui primus attulerit, plus justo lucratur. Dein cum plures mercatores earundem rerum magnam advexerint copiam, tanta nonnunquam vilitas earum

consequitur, ut is, qui res suas primùm magno vendiderat, easdem rursus vilescēte precio redimat, magnoque suo commodo in patriam reducat. Merces vero, quæ inde asportantur, sunt pelles variorum animalium, & cera. In Lithuaniam & Turciam corium, pelles, & albi longi dentes animalium, quæ ipsi Mos vocant, in mari Septentrionali degentium, ex quibus manubria pugionum. Turcæ conficere solent: in Tartariam verò sellæ eqvorum, frena, vestes, corium: arma autem & ferrum non nisi furtim, aut ex singulæri præfectorum permissu exportantur ad alia loca, intra Orientem ac Septentrionem. Panneas tamen & linneas vestes, cultellos, secures, acus, specula, marsupia, aut quid aliud ejusmodi, quocunque libuerit, vehunt. Fallacissimè ac dolosissimè mercantur, quin, dum premium afferunt, ac rem minoris dimidio precio in fraudẽ venditoris licentur: mercatores nonnunquam non uno tantùm, aut altero mensẽ suspensos ac incertos detinent, sed ad extremã desperationem quosdam perducunt. Ceterùm, cui mores illorũ perspecti sunt, ac dolosis verbis, quibus rei premium imminuunt, tempusq; extrahunt, non movetur, aut dissimulat: is res suas sine aliquo dispendio vendit. Extraneis autem singulas res carius vendunt, ita ut, quæ uno aureo floreno seu ducato Ungarico aliqui emunt, ea quinque, octo, decem,

decem, viginti interdū indicent: tamenſi ipſi viciffim aliquando rem rarā ab exteris decem, aut quindecim florenis mercentur, quæ vix unum aut alterum valet florenum. Porro contrahendis rebus, ſi quid fortè dixeris, aut imprudentiùs promiſeris, eorū diligenter meminert. præſtandaq; urgent: ipſi verò, ſi quid viciffim promiſerint, minùs implent. Quamprimùm item jurare incipiunt, aut obteſtari, ilico dolū ſubefſe ſcias, animo enim fallendi ac decipiendi jurant. Pellū magna eſt diverſitas. Zobellinarum enim nigredo, longi-
tudo, ac denſitas pilorum maturitatē arguunt: adhæc,
ſi congruo tempore, quod in pellibus aliis pariter obſervatur, capiantur, præcium augent. Martium ſive marturinæ pelles ex diverſis partibus, ex Severa bonæ, ex Svecia meliores advehuntur. Hermelinorum pelles ex pluribus pariter locis inverſæ adferuntur, quibus tamen emptoribus pleriſq; imponitur. Habent ſigna quedam circa caput & caudā, ex quibus cognoscuntur, an convenienti tempore ſunt captæ. Nam ſimulac ubi hoc animal captum fuerit, excoriatur, pellisque invertitur, ne attritis pilis deterior fiat. Si quod non ſuo tempore captum fuerit, pellisque ideo bono ac nativo colore careat, tum ex capite & cauda certos pilos tanquam ſigna, ne incongruo tempore captum agnoſcatur, evellunt, atque ita emptores deci-

Pelles
diverſæ.

piunt. Vulpinæ, & præsertim nigræ, ex quibus plerumque capitis tegumenta conficere solent, plurimi fiunt. Aspreolorum pelliculæ ex diversis quoque partibus afferuntur. Lynceum pelles parvi, luporum verò ab eo tempore, quo in Germania in precio esse cœperunt, plurimi fiunt, eorumq; terga longè in minore, quàm alibi, sunt pretio. Castorum pelles apud illos pretiosæ sunt, omnesque juxta ex his, quòd nigro eoque naturali sint colore, vestium fimbrias habent. Pellibus domesticorum cæminæ vestiuntur. Est quoddam animal, quod Pessecz appellant: hujus pelle, quòd plurimùm caloris corpori adfert, in itineribus utuntur.

Vectigal Vectigal seu portorium omnium mercium, quæ vel importantur, vel exportantur, in fiscum refertur. De qualibet re, æstimatione unius rubli, numerantur denarij septem, extra ceram, de qua non solum juxta æstimationem, sed pondus quoque, vectigal exigitur. De quolibet autè pondere quatuor denarij solvuntur.

Usura. Usura iis communis est, quam licet infamem, imò & grande peccatum esse præ se ferant, ab ea tamen nemo ferè abstinet. Est autem quodammodo intolerabilis, quum nimirum de singulis quinis unus, de centum viginti pendantur. Ecclesiæ mitiùs videtur agere, quæ decem è centum recipiant.

C A P U T X I X.

De Reipublica forma.

Forma Reipublicæ apud Moscos merè est tyrannis,
 quia Princeps absolutum in suos imperium exer-
 cet, ac sine ulla iusta causâ vitæ necisq; potestatem si-
 bi in eos usurpat. Quâ ratione, qvò ad modum domi-
 nandi, reliquos universi orbis monâchas superat. Au-
 toritatem enim suam, vel potius tyrannidem tam in
 ecclesiasticum quàm civilem statum extendit, liberèq;
 ac ex voluntate sua de omnium & vitæ & bonis con-
 stituit. Consiliariorum, quos habet, nullus tantæ est
 autoritatis, qui dissentire, aut in re aliqua, etiam ini-
 quisimâ, ei resistere ausit. Omnes fatentur palàm, vo-
 luntatem Principis voluntatem Dei esse, ac quicquid
 Princeps egerit, ex Dei voluntate agere: ob id etiam
 Dei clavigerum, ac cubicularium nuncupant, execu-
 torem denique divinæ voluntatis credunt. Unde Prin-
 ceptis ipse, si qvando pro captivo, aut re aliqua gravi
 preces interponuntur, respondere consuevit: cùm
 Deus iusserit, liberabitur. Pari ratione si quispiam de
 re aliqua incertâ ac dubiâ quærit, respondere commu-
 niter solent: Deus scit, & magnus Dux. Incertum, an
 tanta gentis immanitas tyrannum Principem exigat:
 an Principis tyrannide gens ipsa tam immanis, tamq;

Forma
 Reipub.
 Moscov.

Mosco-
 via Prin-
 cipis ty-
 rannis.

crudelis efficiatur. Fratribus, affinis, cognatisque suis nec arces ad legitimè possidendum permittit, nec etiam confidit, solummodò aliquos ad arbitrium suum castris ac possessionibus certis præficit, ac tandè illis qualibet levi de causa infensus, omnia, ut sua, adimit. Ex plebeis equites, Palatinos, atque Consiliarios plerunque suo arbitratu, nullo repugnante, creat: Ex consiliariis rursum sive equitibus plebejos, bonis illis ademptis omnibus & publicatis, reddit. Eodem modo Metropolitæ, Episcopos, Abbates, Prioresque monasteriorum suo iudicio legit, ac deponit, omnes juxta servitute premit onerosâ, adeò, ut quemcunque penès se in aula esse, aut in militiam ire, aut legationem aliquam agere jusserit, præstare id sumptibus cogatur suis, exceptis adolescentulis, tenuioris fortunæ nobilium filiis, quos paupertate oppressos quotannis assumere, eosque inæquali stipendio proposito alere consuevit. Porro quibus in annum sex numerantur aurei, iis tertioquoq; anno stipendium exolvitur: quibus autem in singulos annos dantur duodecim, ii tenentur ad quodvis exequendum munus suis & sumptibus & equis aliquot esse parati, ac expediti. Eminentioribus, qui legationem, aliaque graviora ob-eunt officia, aut præfecturæ, aut villæ, aut prædia habitâ cujusque & dignitatis & laboris ratione attribun-
untur.

untur. De quibustamen singulis certos census annuos Principi pensitant: mulcta duntaxat, quam à pauperibus aliquid fortè delinquentibus extorquent, & quædam alia illis cedunt. Hujusmodi autem possessiones utendas fruendas plerunque ad sesquiannum concedit. Si quem tamen singulari prosequitur gratiâ, mensis addit aliquot: sed elapso eo tempore cessat omnis gratia, totoque sexennio gratis illi deinceps serviendum est.

C A P U T X X.

De titulo Principis Moscoviæ.

Appellatur autem Princeps vernaculâ Czar, quod Regem Russis significat. Communi verò Slavonicâ linguâ apud Polonos, Bohemos, Moravos, & alios omnes, sumtâ quadam consonantiâ ab ultima, eaque gravi syllabâ Czar Cæsar seu Imperator intelligitur. Unde omnes Rusfici idiomatis ignari, Bohemi, Poloni, atque reliqui Slavi alio nomine Regem nuncupant, nempe Krol, Kral, Kiral, & Korol: Czar verò solummodò Cæsarem seu Imperatorem dici existimant. Unde Rusfi interpretes audientes, ab exteris hoc nomine Imperatorem significari, coeperunt & ipsi Principem suum Imperatorem Russiæ appellare, nomen Czar dignius esse, quàm Regis (licet idem sonent) putantes. Cæterum

terùm in omnibus eorum historiis, cùm sacris tùm profanis, ubiq; Regis nomine Czar, Imperatoris verò Kesar reperitur. Sic quoque Tauricæ Rex Tartarorum Præcopensium Czar, hoc est, Rex nūcupatur, omnesque Tartarorum Reges hoc efferuntur nomine. Sed plures hujus vocis ignorantia decepti, omnes Reges hoc nomine Czar vocatos Cælares esse arbitrantur. Nonnulli etiā Moscorum Principem nominant album Regem, vel quòd Russia alba ei subiecta sit, vel quòd incolæ vestibus & pileis plerunque albis utantur. Porro Regis titulo utitur ad Romanū Pontificem, Imperatorem, Sveciæ, ac Daniae Reges, Turcicum Imperatorem, & quondam ad Prusiæ Livoniæq; Magistros. Ipse verò à nemine horum, nisi fortè à Livonibus Rex salutatus. Ad Poloniæ autem Reges magni tantùm Ducis nomine uti consuevit, titulo Regis omisso, neuter enim horum literas alterius novo auctas titulo acceptare dignatur. JOANNES tamen Basilides & ad Poloniæ Regem STEPHANVM clavis. memoriæ Regis titulum usurpavit, verùm ab illo nunquam, nisi magni Ducis titulo honoratus est.

C A P U T X X I.

De inauguratione Principis Moscovia.

Inauguratio

INauguratur Moscorum Princeps in totius Moscovia

viæ metropoli à metropolita, cui assistunt Archiepiscopi, Episcopi, Abbates, Priores, totusq; Ecclesiasticorum conventus, solemnibus ornamentis induti, idque in divæ Virginis æde. Ubi canitur à metropolita totoq; clero oratio D. Virginis, & S. Petri confessoris, quem illi miraculosum vocant. Dein Metropolita Deum precatur pro novo Duce, ut eum protegat, longitudinem dierum illi det, cor ejus in timore dirigat, à mala fide avertat, ut judicet populum in ecclesia, justitiam afflictis præstet, filios pauperum conservet, ac tandem regnum consequatur cœleste. His finitis, imperat duobus Abbatibus metropolita, ut sibi barma, quod est ornamentum ducale, porrigant, quod unà cum pileo ducali tegumento quodam serico obducitur, illoque novi Ducis caput tegit, ac post præcatur, ut Deus eum sub protectione conservet, in regno contineat, quò semper bona ac decencia agat, clarescere faciat justitiam in diebus suis, amplificationeque dominii sui, & ut in tranquillitate ejus quietè sine discordia vivant, in omni bonitate & puritate. Tandem pileum ducalem, ab Abbatibus sibi porrectum, crucis signo adhibito magni Ducis capiti imponit, cui dein Archiepiscopus & Episcopi accedentes manu benediscunt. Interea Diaconus canit litaneiam, quâ peractâ, iterum metropolita addit orationem ad divam virgi-

Q

nem.

nem. Post canunt sacerdotes multos Magno Duci annos precando. Secundum illam Metropolita, Archiepiscopi, Episcopi, totusque clerus ordine magnū Ducem accedunt, eumque debito consalutāt honore. Exin Metropolita ad magnum Ducem se convertens, sui eum admonet officii, ut timeat Deum, amet justitiam & iustum iudicium, curam rectē fidelium habeat. Deinde surgitur, Metropolitaque orans magno Duci benedicit. Tandem liturgiā absolutā, magnus Dux pileo ducali, ac barmā ornatus, ex æde magnā nobilium catervā ad divi Michaelis Archangeli pergit, ubi in vestibulo supra pontem à quodam principe viro denigis aureis ter aspergitur, templumque ingressō sacerdotes litaneiam orantes pro more ei benedicunt, ac juxta sepulcra atque monumenta crucis signo eum signant. Hinc rursus, templo egrediens, in porta aureorum numorum projectione honoratur. Tandem rectā in templum Annunciationis beatæ Virginis progreditur, ubi sacerdotes pariter ei benedicunt, ac numi misiles, ut antè, in magni Ducis honorem sparguntur.

C A P U T XXII.

De legibus Moscorum.

Leges
Moscor.

Legum, ut sit sub tyrannide, magna est paucitas, si quidem Princeps tyranni more cum eis agit, ac legi vo-

gi vo-

gi voluntatem suam substituit, illis hac in parte adsentientibus. Sic enim censent, à Metropolitibus edocti & persuasi, se cum Deo per Principem tanquam Dei vicarium atque internuncium conjungi: ideoque ejus voluntatem divinæ æquiparant, & sive is voluerit, aut præceperit bona sive mala, turpia sive honesta, quæliacunque fuerint illa, nefas recusare putant, dictitantes, voluntatem Principis ac Dei unam eandemque esse, ac talem divinitus Principem obtingere, qualem meriti sunt, benignum vel asperum. Hæc sanè omnia libertati aureæ, quæ aliæ gentes cultiores gaudent, plurimum derogant, ac tyrannidem ingenuorum hominum pessundatricem stabiliunt atq; confirmant: quando ab unius nutu atque arbitrio subditorum salus, vita, opes, fortunæ, & omnia etiam carissima dependent. Hac una re potentia opesque Moscorum Principis creverunt unà cum crudelitate, ac intolerabili dominandi asperitate. Legum paucitatem ac tyranni absolutum dominium non parum etiam adjuvat duplex religionis eorum opinio. Primò enim omnes alios, qui ab illis in religione dissentiunt, etiam eos, qui Romanam sequuntur religionem, barbarorum loco habent, ac eorum conversationem fugiunt: eamque ob causam Princeps, qui subditis hac in opinione præit, quoties

externorum Principum legatos in colloquium admittit, pelvim aquâ impletam in promptu habet, quâ dimissis legatis manus ilico quasi eorum contagio pollutas abluat. Accedit ad hoc, quòd ex suæ religionis institutis statuunt, eos, qui Principis voluntati parendo vita privantur, protinus beatos fieri, eorumque animas à corporis mole separatas in loca cœlestia concedere, non minùs ac martyrum vel discipulorum Christi, qui in vera erga ipsum fide constanter ad extremum usque spiritum perseverarunt.

C A P U T . X X I I I .

*De oratoribus domesticis aliò mittendis,
atque exteris accipiendis.*

Oratores
Mosci ad
exteros
Princi-
pes.

ORatores sive legatos ad Principes externos Moscorum Princeps missurus, magno cum comitatu mittere in more habet, ac præsertim ad Polonia Reges, cum quibus controversia ipsi sæpè est ratione finium, imò & nonnunquam bella. Aulicis omnibus ac Nobilibus, quos legatis adjungit, vestium solennium, armorum, & id genus ornamentorum ex thesauro suo ad usurpandum prætextu usuræ solvendæ copiam facit, administratorque horum substituitur, qui omnia ornamenta unicuique secundùm ordinem, quoties opus fuerit, distribuit, rursusque ab eisdem recipit

cipit, ac reservat. Ex legatione tandem reversi, certam pro usurpatione vestium & cæterorum ornamentorum pecuniam ex pacto Principi numerant, vestesque restituunt. Quod si quid à quopiam commaculatum fuerit, illud verberibus castigatus solvere tenetur. Quicquid verò Oratores ad Principes extraneos missi preciolarum rerum reportant, id Princeps in suum fiscum reponit, aliis gratiæ spem ipsis faciens.

Exteriorum vicissim Principum oratores hoc modo à Moscæ excipiuntur, atque tractantur. Orator in Moscoviam proficiscens, ejusque limitibus appropinquans, nuncium ad proximam civitatem mittit, qui ejus civitatis Præfecto indicet, se Oratorem talis Principis limites Moscoviæ ingressurum. Mox præfectus non solum, à quo Principe mittatur, sed cujus etiam conditionis autoritatisque sit ipse Orator, item quotus veniat, curiosè inquit: quibus cognitis, aliquem cum comitatu, habitam tam Principis, à quo mittatur, dignitate, quam Oratoris ratione, ad excipiendum & deducendum oratores mittit. Interim etiam Magno Duci, unde, & à quo veniat, continuo significat. Missus ex itinere pariter aliquem è suis præmittit, qui Oratori significet, magnum hominem advenire, qui eum certo loco, locum designans, excepturus sit. Porro magni hominis titulo propterea utuntur, quod hoc ho-

Exteriorum
Principum
Oratores

noris indicio excellentiores solummodò dignantur. Neque enim quenquam strenuum, aut nobilem, aut illustrem, magnificumque vocant, aut alio denique id genus titulo ornant. Ceterùm in congressu ablegatus ille adeò non cedit de loco, ut nivem hiberno tempore, ubi subsistat, verrere seu terere ita jubeat, quò Orator præterire queat, ipse interim trita viâ se non movens. Præterea etiam hoc observant: mittunt nuncium ad Oratorem, qui eum admoneat, ut ex equo seu vehiculo descendat: si verò aliquis vel lassitudinem, vel ægritudinem causatus fuerit, id responsi dant, quòd nec proferre, nec audire verba Domini, nisi stando, liceat: imò nuncius diligenter cavet, ne prior ex equo aut rheda defiliat, ne videatur hac re Domino suo derogare: quin ubi Oratorem ex equo descendere animadvertit, tum demum & ipse defilit. Sub hæc accedens aperto capite inquit: Magni Domini, Dei gratiâ, Regis ac Domini totius Rusiæ, ac magni Ducis, &c. recitando potiores Principatus, locum tenens ac præfectus N. provinciæ, curat tibi significari, postquam intellexit, te oratorem tanti Domini ad magnum Dominum nostrum venire, misit nos obviam, te ut ad se deduceremus (repetendo titulum Principis ac locum tenentis). Præterea nobis demandatum est, ut inquireremus, quàm sanè equitaveris, (is enim mos

dus

Ceremoniæ in
excipien.
oratorib.

duſ eſt in excipiendo). Dein Oratori dextram nunciuſ porrigit, neque rurluſ honorem prior exhibet, niſi videat, Oratorem caput denudare ſuum. Sub hæc humanitatis fortè officio adductuſ, ultro oratorem compellat, quærenſ, quàm ſanuſ equitaſſet. Poſtremo dat ſignum manu, innuens, aſcendendum & pergendum eſſe. Conſenſiſ tandem equiſ aut vehiculiſ, ſubſiſtit loco unà cum ſuiſ, neque viâ cedit. Oratori, ſed poſtremuſ eminuſ ſequitur, curatque diligenter, ne quiſquam retrocedat, aut ſubſequatur. Progrediente Oratore, mox ſciſcitantur primùm nomen Oratoriſ, ac ſingulorum ſervitorum: nomina item parentum, & ex qua quiſque provincia oriunduſ ſit, qualem quiſque calleat linguam, & cujuſ ſit conditioniſ, an Principiſ alicujus ſervitor, an Oratoriſ conſanguineuſ, aut affiniſ ſit, & an priuſ quoque in eorum provincia fuerit. Quæ ſingula ad magnum Ducem per literaſ continuò referunt. Porro cùm paululùm progreſſuſ eſt Orator, occurrat aliuſ quiſpiam, mandatuſ ſe à locum tenente habere prætendens, ut ipſi de omnibuſ neceſſariis provideat.

Nec illud prætereundũ, quòd, quotièſcunq; Oratores in aulam deducèdi ſunt, tum vulguſ Nobiliuſ, ſtipendiarii, ac militeſ ex viciniſ regionibuſ mandatuſ

Prima

Principis convocentur, urbis tabernæ atque officinæ sub id tempus occludantur, vendentes ac eementes foro pellantur, cives denique undiquaque cò confluant. Hoc autem ea propter fit, ut ex tam ingenti hominum multitudine Principis apud peregrinos potentia: ex crebris verò externorum Principum legationibus majestas conspiciatur.

CAPUT XXIV.

*De Senatu, præfectis, satellitibus,
& veredaris.*

SENATUM sive consiliarios Princeps, ut à tyrannide alienior videatur, in speciem sibi adjungit, quos tamen rariùs, aut etiam nunquam in consilium adhibet, pro libidine omnia agens. Eos ex antiquissimis Ducum à Moscoviæ tyrannis oppressorum familiis constituit, aut quos illi pro gratia ac meritis cujusque ornare, & dignitate augere libitum est. Præfectos plerunque tres designat. Unum, qui munitionum sibi commendatarum curam gerat: & huic extra munitionem egredi quacunq; necessitate exigente, ne dum extra eam pernoctare integrum non est. Reliquos duos huic primò custodes adjungit, & ex his alteri, si necessitas urgeat, ac Principis expressum mandatum accesserit, excursiones facere, munitionesque excedere con-

re cōceditur. Hosce præfectos vernaculâ VVoievodas, quasi belli duces, appellant, idque ad Polonicorum Palatinorum exemplum, licet non æquè perpetua ibi sit hæc dignitas, ac apud Polonos, & ea unici castri, ac inter plures plerunque distributa gubernatione terminetur. Prætoris seu judicis à Principe constituti personam Ocolnik sustinet: aliàs supremus consiliarius, Ocolnik. qui semper circa Principem est. eo nomine salutatur. Nede!snick est commune quoddam eorum officium, qui homines in jus vocant, delinquentes capiunt, carceribusque coercent. Atq; hi Nobilium numero continentur. Porro Princeps cum Nobilium alicui munus sive officium aliquod mandat, baculum illi in manum tradit: quo significatur, ut ei in omnibus, veluti Principi, obtemperetur. Quum verò officio deponitur, tùm baculum illum in manus Principis, vel ejus vices gerentis reddit. Stipatores seu satellites Princeps ad tutelam corporis sui, perinde ut Turca Janizaros, aliquot millenos alit, ex quibus major pars sclopetariorum cum bombardis longioribus, reliqui cum frameis, arcubus, lanceis, ac loriceis armati incedunt. His J O A N N E S Basilides primus pro explenda tyrannide sua tanto numero uti ccepit. Veredarii diversis in locis justo cum eqvorum numero disponuntur: ut cum cursor regius aliquò missus fuerit, eqvum

Nedel-
snick.Satelli-
tes.Vereda-
rii.

nullâ morâ interpositâ in promptu habeat. Est autem cursori liberum, ut, quemcunque voluerit, eqvum eligat. Soler veredariorum, seu, ut vulgò vocant, postarum præfectus, qui illis Jamsnik dicitur, aliquando triginta, nonnunquam quadraginta, quinquaginta-ve eqvos curare adducendos. Quilibet igitur eqvum, qui commodus videtur, sumit: quibus defessis, cum ad aliud in itinere diversorium, quod Jama appellant, pervenitur, continuò, ephippio ac freno retento, permutantur. Licet autem cuilibet celerrimo uti equorum cursu, ac si fortè aliquis concidat, ac durare non valeat, tum ex proxima quaque domo alium rapere, aut alioqui abs quovis obviam fortè occurrente, Principis duntaxat cursore excepto, sumere impune quidem concessum est. Eqvum porrò in itinere viribus exhaustum, relictumque Jamsnik requirere, alterumque ei, cui ereptus erat, restituere, preciumque ratione itineris habitâ persolvere obligatur.

C A P I T . XXV.

De juris forma apud Moscos.

Juris for-
ma. **I**uris forma apud Moscos ejusmodi est: si quæ lis apud illos oritur, fundorū Domini primùm judices constituuntur, hi si componere litem nequeant, superiori magistratui certamen deferunt. Accusator à magistratu

magistratu petit, ut liceat sibi adversarium in jus trahere, mox potestate factâ satellitem accersit, ac reum sistit, inque jus rapit. Hujus tibias flagris cædit licitor, donec proferat, qui legi satsidet. At reus, si ejus fidei non sit, ut vadem inveniatur, manibus collo constrictis à licitore trahitur, verberibusque eò usque afficitur, donec ad dicendam causam coram judice compareat. Reus itaque à magistratu interrogatus, (verbi gratiâ in actione æris alieni) an in illius ære sit, à quo accusetur: ille si inficias eat, tum judex, qui potes inficiari? inquit. Cui reus, jurejurando, infert. Mox à magistratu prohibetur licitor, amplius verberare, donec certiori fide de lite constet. Carent magno Reipublicæ malo, leguleiis & pto curatoribus. Quisque sibi advocatus est, quisque causam exponit suam, atque accusantis querela, reique defensio supplicum literarum formâ Principi traduntur, justam Principis sententiam petentium. Ipse Princeps omnium litem, majorum præsertim controversiarum, cognoscit, ac cognita lite sententiam fert. Ad extremum cum utraque pars, quibus potuit argumentis, causam suam confirmavit, rogat judex accusatorem, an ulla causæ suæ argumenta adhuc supersint. Respondet, se vel pugilem suum manu strenuâ etiam in hostem comprobaturum, ac

R. 2. magilib. de ære mox.

Monomachia
actoris
& rei.

mox postulat, ut singulari certamine congredi liceat, copiamque certandi utriq; facta, ambo ad monomachiam se accingunt: aut si alteruter, vel uterque parum strenuus, aut pugnae minus habilis sit, pugiles publicos substituunt. Habent enim pugiles, quibus solo hoc quaestu victus constat: hi armati in arenam descendunt. Tela sunt ut plurimum clava bellica, & venabulum. Fit pugna pedestris. Cujus igitur pugil in certamine superatur, is absque mora in vincula conjicitur, ubi indignis tractatur modis, donec cum adversario certamen finiat. Præter hæc, si uterq; claris sit ortus parentibus, atq; alterum privatum hostem deposcit, annuit iudex: nec tum vicariis pugilibus fas est uti. Porro luculento natus loco, hostem obscuriore ortum familiam in duello respuit.

Si quis pauper ære alieno obstrictus creditori solvendo non sit, arripit illum creditor, atque eo usque in opere faciendo exercet, vel alteri operam obærat locat, donec operando debitum persolvat. Sunt qui sponte se, uxorem, & liberos insignioribus per omnem vitam emancupant, & initio exiguam pecunie summam accipiunt, ac post pro reliqua vita alimenta capiunt. Adeo illis vilis est libertas. JOANNES Basilides, alioqui crudelis & injustus, nulla in re vehementius ac diligentius, quam in puniendis æris alieni de-

ni debitoribus, laboravit, omni eos beneficio indignos existimans, qui nequaquam gratà manu alienarum fortunarum muneribus fruerentur. Nemo enim vel civis, vel peregrinus, qui emendo aut vendendo nomina fecisset, nemo vel minimus debitor fuit unquam, qui fustuarium tyranni non senserit. Ex his adventitios & parum notos homines, civesque adeo suos, & summos & infimos, certis diebus egrediens ex templo, monstrare, ac per civitatis regiones circumducere est solitus, eò præsertim libentiùs, cum obsoletâ veste indutos, ac probè fustigatos conspiceret. Alieno enim ari obnoxios in Republica ferre nolebat, quos ad omnes exercendæ perfidiæ occasiones paratos esse dicebat.

In furto si quis primùm deprehensus sit, nisi forte sacrilegii aut plagii accusetur, in carcerem conjicitur, ac subinde flagellatur, neque ob primam noxam suspenditur. Atque hanc misericordiæ legem appellant. Qui secundo delinquit, illi nasus præciditur, aut stigmatè frons signatur. Tertia noxa crucem meretur. Si aliquis conditionis vilis aut vitæ suspectæ insimuletur furti; vocatur in quæstionem. Si verò furti convinci non potest, datis fidejussoribus, dimittitur ad ulteriorem inquisitionem. In prædones severissimè animadvertitur, quibus comprehensis calcanea præ-

Furti
pœna.

Prædones
eum pœn.

In male-
ficis tor-
menti
genus.

mum frangere, dein in biduum aut triduum usque, dum intumescant, quiescere: post fracta jam ac intus mefacta rursus motare jubent. De maleficiis quum quæstionem habent, reos multà frigidà supernè demissâ perfundunt. Nonnunquam obduratis & contumacibus, ut criminis confessio exprimatur, ligneis cuneolis digitorum ungues convelluntur. Cum brutis rem habètes ne illi quidè ultimo puniuntur supplicio.

Iustitia
venalis.

Quàmvis verò Princeps acerbè severus sit in magistratus malos, jus pervertentes, nihilominus tamen omnis iustitia & palàm ferè venalis est. Erga quos sæpius dictus ille tyrannus, si convicti fuissent, diverso supplicii genere usus est. Quosdam etenim præfectos, qui aut cives aut mercatores expilâssent, virgis lacerrari, nonnullos baculis contundi, alios sericâ veste splendè indutos per civitatis vicos huc atq; illuc circumduci curavit, nullis quidem equis, sed carnificum turba currum trahente, qui scuticarum strepitu ac fragore auras verberabant. Postea cùm ad regiam adducerentur, an verberibus mulctati essent, interrogabat: illis metu consternatis ac musitantibus, nunc, inquit, vestrarum pœnarum nuncios audivistis: cave te, ne ipsum legum mearum rigorem experiamini. Quod tunc fiet, cùm denuò actio male gesti muneris contra vos fuerit instituta. Nonnullis etiam, quibus

REUS ER

2 11

priva

privatim pœnam irrogare placebat, ferrato scipione utrumque pedem perforare solitus erat: quosdam peli ursinæ insutos in forum publicum pertrahebat, ut ita canum laniatu rotati miserabile cæteris spectaculum præberent.

C A P U T X X V I.

De belli gerendi ratione.

Belli gerendi ratio est eadē apud hanc, quæ apud alias gentes, tam enim equitatu quàm peditatu constat, Belli gerendi ratio. quàmvis ante BASILIVM eorū Principem tormentorum ac peditatus in bello apud ipsos nullus usus fuerit, ille enim primus tormenta adhibere cœpit. Campo & conflictui aperto non fidit, sed in munitionibus duntaxat spem omnem ac fiduciam locat. Hinc tyrannus in oportunis locis intra lacuum ac fluminum circuitus turres & arces munitissimas extruit, & quidem ab initio imperii sui semper munitionibus studuit erigendis. Quum enim Mosci viderent, se in prælio non posse contra hostes stare, aut certè semper succumbere, in munitiones & castella confugiebant, ibidemque & hostem repellendo, & seipsos recondendo, pugnabant. In quem finem vario apparatus bellico comincatuque talia loca instruita habere solent, ut obsidionem diu tolerare, ac
contra

contra hostem defendere se valeant. Adhuc igitur, cùm animadvertant, se vicinis suis, maximè verò Pōlonis in bello pares non esse, castella hujusmodi atque arces benè munitas retinent. Materia castellorum hujus generis, ut in siluosis regionibus solet, sunt trabes ingentes, maceriâ & terrâ obrutæ, inter seq; compactæ, ac firmiter devinctæ, quorum castellorum summitatem cespes viridis vestit & decorat, ac circumcirca propugnacula, turres frequentes, atq; fossæ, sive naturales, sive arte factæ accessum ad ea prohibent. Quæ ædificia non solùm aspectu pulchra sunt atq; eximia, sed etiam ante bellum à laudatissimo Rege STEPHAN O gestum pleraq; candentium globorum jactu exusta expugnataque fuere, ad defensionem tutiora commodioraque credebantur, quòd tormentorum ictus faciliùs maceria sustinet, & globos explosos cedendo in se recipit, neq; tota concutitur, ut in muris è cocto lapide videre est, ubi cementū, quo lapides sunt veluti glutinati, disfilat, ac magnam muri stragē secum fert. Illæ tamen arces atque propugnacula, quæ Livoniam spectant, ex lapide etiam muros habent. Præsidarios sive præsidēs munitionum ex Nobilitate quotannis constituit, idque pro arbitrio, neque diuturniorem quàm annuam hanc eorum præfecturam esse vult: quibus addit ex plebe militem stipendiarium, quos pixidiarios vocant. Quos

Castella.

Præsidia

Quoties verò finitimorum injuriæ in bellum evocant, haud unquam infra nongenta millia hominum in hostem armat, ex quorum numero trecenta millia in aciem secum educens, reliqua in defensionem provinciarum, in præsidiis per apta loca disponit.

Agricolam sive colonum nullum, nullum etiam mercatorem in militiam legit. Tanta enim est populi multitudo, ut his relictis, terra alioqui populosa juventutem bello abundè suppeditet. Potest autem Moscorum Princeps exercitum longo tempore ingentem sustentare, neque enim militibus stipendia numerat, aut, si qua, perexigua: sed agros illis vili elocat precio, quo beneficio militum operam compensat. Milites verò conscripti coram Principe singuli comparent, & numum unum, quem patrio nomine dengam vocant, Principi dant: quem reversi ex bello repetunt. Ita occisorum numos Princeps retinet, atque hinc illorum numerum cognoscit. Omnes denique & singuli tam stipendia merentes, quàm Principis gratiam expectantes, in militiam suis impensis ire coguntur, quæ non tam ingentes sunt, ut alibi. Nam quicumque sex eqvos, totidemque servos habet, ex iis uno tanquam bajulo, qui vitæ necessaria portet, utitur.

Victus
in bello.

Inprimis habet milium contritum in sacculo, longitudine duorum aut trium palmitum: dein suillæ carnis salæ libras octo aut decem. Habet & sil in sacculo, ac, si locuples sit, pipere mixtum. Præter hæc unusquisque secum fert securum, fomitem, lebetes, aut ollam cupream, ut, si aliquò fortè deveniat, ubi nil fructuum, allii, cepæ, aut carnis reperiatur ferinæ, ignem accendat, ollamque aquâ repleat, in quam cochlear milii plenum sale addito injicit, ac coquit: eo cibo & herus, & servus contenti vivunt. Porro si herus nimium famelicus fuerit, totum absomit: itaque famuli aliquando, ventri bellum indicentes, ad biduum vel triduum strenuè jejunt. Adhæc si herus lautius vult epulari, tum addit parvam carnis suillæ portiunculam. Farinam etiam de avena subtiliter commolitam habere solent, cujus aliquot cochlearia præsuri in cistellam imponunt, modicoque aquæ mixtam comedunt. Sin autem fructus, aut allium, aut cepas habeant, facile aliis omnibus carere possunt. Et hic est mediocris conditionis, sive gregariorum militum victus. Duces exercitus, & alii militum præfecti pauperiores aliquando ad se invitant: qui sumto prandio lauto interdum ad biduum vel triduum fortiter esuriunt.

Arma.

Arma gentis communia sunt: arcus, telum, securis, & baculus instar cæstus. Frameam nobiliores gestant.

stant. Pugiones oblongos in cultellorum modum dependentes in vaginis adeò reconditos habent, ut vix suprema capuli pars attingi, aut necessitate urgente apprehendi possit. Lorum pariter freni longum, & in extremitate perforatum adhibent, quod digito sinistro annectunt, ut arcum prendere, extensumque tractare queant. Quanquam verò simul & eodem tempore manibus teneant frenum, arcum, frameam, telum, atque flagellum, istis tamen scitè ac sine ullo impedimento uti nòrunt. Quidam lautioris fortunæ, lorica, thorace affabre ceu ex quibusdam squamis concinnato, & armillis muniuntur: paucissimi verò cristà instar pyramidis in summitate exornatà insigniuntur. Sunt qui habent vestem bombycis lanâ suffartam ad ictus quoscunque sustinendos. Lancea quoque apud illos usitata est. Equi illorum parvi, castrati, soleis carentes, levisima frena, tum ephippia eum in usum accommodata, ut se in omnes partes nullo negotio vertere, arcumque intendere queant. Pedibus usque adeò attractis equo insident, ut nullum hastæ telipaulò vehementiorem ictum sustinere valeant. Calcaria paucissimis, flagellum plerisque in usu est, quod semper minimo digito dextræ inhæret, ut id, quoties usus postulat, apprehendant: rursus, si ad arma deventum fuerit, projectum è manu pendeat.

Castro-
rum col-
locand.
ratio.

Castris collocandis amplissimum eligunt locum, ubi præstantiores tentoria erigunt: alii verò ex arbutis veluti arcum in terram figunt, penulisque tegunt, quo ephippia, arcus, & id genus alia recondant, seque ab imbre defendant. Equos ad pascua pellunt, quorum causa tam latè disjuncta tentoria habent, quæ nec curru, nec fossâ, nec alio quovis impedimento feriunt: nisi fortè locus naturâ sit, aut silvis, aut paludibus, fluminibusvè munitus.

Tormenta-
rum
ratio.

Tormentis ita utuntur, ut ea terrâ defodiant, ante ea & os tubi justæ profunditatis fossam ducunt, in qua, qui onerandorum tormentorum curam gerunt, delitescunt: ad os tubi funis adaptatur, hoc cùm implenda sunt, in fossam deprimuntur, cùm verò exoneranda, rursus laxantur.

Conse-
rendæ
pugnæ
ratio.

Quoties cum hoste conferendum est, in compositi in agmen hostile procurrunt, neq; aciem dirigunt; sed in insidiis collocati, hostes adoriuntur. Ac quidem primo impetu audacissimè aggrediuntur, nec diu perseverant. Quamprimùm fugam arripiunt, nullam salutem cogitant, præter eam, quam fugâ habere possunt. Ab hoste capti, nec se defendunt, nec veniam precantur. Prælium ingressuri plus spei ponunt in multitudine, quàm in robore militum, ac instructo prosbè exercitu: feliciusque eminus quàm cominus pugnant

gnant : atque ideò hostem circumvenire, à tergoque invadere præcipuè student. Civitates rarò vi aut im- ^{Civit. expugnatio,} pressione acriore expugnare, sed longâ magis obsidione, homines fame, aut proditione ad deditiorem adigere consueverunt. Tubicines multos habent, qui dum omnes unâ tubas inflant, asperum atque incon- ^{Tubicines & Mulici.} cinnum quendam sonitum edunt. Habent & aliud instrumentum musicum, quod Surmam appellant. Hoc qui utuntur, continuo ac sine intermissione inflandi per unam horâ ferè naribus spiritum paulatim attrahentes, buccis antea aëre distentis, canunt. Vel gerunt etiam singuli parvum tympanum ad ephippia suspensum, quo, quoties agmen fisti usus est, à primo impulsio, sonoque à primis excepto, ac cæteris deinceps tradito exiguo tēporis momento totus exercitus consistit.

Cæterum, si cujus operâ Princeps in bello strenuâ usus est, hunc prædio aut fundo aliquo donat, in alimētum sui suorumque, quæ tamen ad ipsum Principem post ejus mortē redeunt, si nulla virilis sexus proles contingat. Nam etsi numerosam fœminarum sobolem genuerit, hunc tamen hæreditarium agrum sibi Princeps vendicat, nisi quòd exiguam fortè portionem ad puellas dotandas concedat. Porro qui Principis munificentia hoc modo munerantur, gravi obligantur pecuniâ, tot n. milites in bello alere, cum necessitas exigit, tenetur,

quod illis fundi redditus Principis censurâ abundè alere possit. Haud meliori sunt sorte, quibus agri hæreditario jure obveniunt. Si enim moriuntur, nec prolem relinqvunt masculam, demortui prædia fisco Principis protinus cedunt. Super hæc, si optimus aliquis bello inhabilis, aut pugnae insuetus ab aulicis ad Principem deferatur, qui rei militari non sat idoneus amplas habeat facultates, quibus multi clariori nobiliorique creti sanguine viri bello apti sustentari possint, mox accersitur infelix, & opibus, quas tanto cum sudore, totque laboribus per omnem vitam acquisivit, tantillo temporis momento exuitur: præterquàm quòd particulam aliquam à Principe recipit, ad se, uxorem, liberos, ac familiam conservandam. Hæc autem tam alacriter subditi præstant, ut aliena restituisse, non sua alieno dedisse, credantur. Sic bonis pro meritis singulorum aulicos donat Princeps. In bello etiam, quò quis sæpius in expeditionem mittitur, eò propensiores in se Principis favorem opinatur, etiam si tantos sumptus, totque pericula sustinere cogatur.

F I N I S
N O N P U G N A
C O R O N A T.

A D
LECTOREM ÆQVUM.

HAbes, LECTOR benevole, MOSCOVIAM,
seu de origine, linguâ, situ, fertilitate, moribus,
consuetudine, religione, ritibus, ordinibus, atque
magistratibus: Republicâ item formâ, inaugura-
tione, oratoribus, legibus, jure, ac militia MOSCO-
RVM: in quibus, ut te non celem, secutus sum rea-
rum Moscoviticarum scriptores notæ illustris; SIG-
GISMVNDVM HERBERSTEINIUM Baro-
nem, REINHOLDVM HEIDENSTEINIUM,
Navigationem ANGLORVM ad Moscos, ex no-
bilis viri MARQVARDI FREHERI Consiliarii
Electoralis Palatini bibliotheca, PAULI O-
DERBORNII, & alios, per quos profecisse me non
diffiteor. Adjunxi etiam MOSCOVIÆ tabu-
lam ex probatissimis Geographis concinnatam.
Quod studium meum quin optimam in partem in-
terpretaturus sis, nullus omnino dubito. Vale mi
lector, ac οφάλματα, quæ siue calami, siue
operarum culpâ irrepservnt,
suo loco restitue.

Cic. lib. 1. Epistol. 9.

